

ÖZGÜRLÜĞÜN VE SOSYALİZMİN SESİ

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

sosyalistmezopotamya@gmail.com Twitter: @SosyalistMezop Facebook: Sosyalist Mezopotamya

KKP BÜLTENİ - 17
Mart 2026

Editör

Bugün ihtiyaç duyulan şey, sorunu güvenlik kavramlarıyla daraltmak değil; Kürt sorununun adını açıkça koymak ve onu tarihsel-siyasal içeriğiyle tanımdır. Aksi halde hazırlanan her rapor, çözümü değil statükonun yeni bir versiyonunu üretir.

Li Kurdistanê
Sosyalizm

- Şerefxan CIZÎRÎ -1

Bir Halk
Hakikatini Arıyor

- Şemani DİNİK -6

Têkoşer û Helbestvan
Lêhengê Hemî Kurdan
Apo Osman Sebrî

- Abuzer Bali Han -8

Yılmaz Güney:
Sinemada
Sınıfın,
Halkın ve
Hakikatin
Sesi

- Aram İDRİS -14

Bugün Sanat Ne için var?

- Jiyan SİLİSTRE -16

Terör Kimin Silahı?

- Yasin YETİŞGEN -18

Genç Marx'ın
Düşünsel Yolculuğu:
İdealizmden Tarihsel
Materyalizme

- ÇEVİRİ -21

ROJAVA, ROJHILAT E KURDISTAN YEK WELAT E!



YENİ 'ÇÖZÜM' SÜRECİ VE ROJAVA'NIN GELECEĞİ

DOSYA

ROJAVA KÜRDİSTANI, SURİYE VE ÇÖZÜM SÜRECİ /
Sinan ÇİFTYÜREK 25

YALAN(LAR), YANILSAMA(LAR) VE GERÇEK(LİK) YA
DA "SÜREÇ"E DAİR / S. ÖZBUDUN & T. DEMİREK 31

SELÇUKLULardan GÜNÜMÜZE KÜRT-TÜRK
İLİŞKİSELLİĞİ ÜZERİNE / Fidel FERİT 36

KÜRTLER NE İSTİYOR? BÖLGESEL ÖZERKLİK Mİ,
KÜLTÜREL ÖZERKLİK Mİ? / Hüsnü GÜRBAY 40

DEVLETSİZ ULUSLAR, ÖZYÖNETİM VE KÜRT
MESELESİ / Uğur KARA 45

SÜREÇ VE BARIŞ / Enver ŞEN 49

BARIŞIN YOL HARİTASI / Eyüp YALUR 53

Rojava, İran ve Ekonomik Kriz / KKP Parti Meclisi 58

Li Dijî Xizanî, Ser û Mêtîngerîye: KAR - NAN - AZADÎ /
KKP 60

Editor

Sorunun Adı Kürt Sorunudur!

Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde kurulan “Çözüm” komisyonun açıkladığı rapor, bir gerçeği bir kez daha ortaya koymuştur: Devlet akli hâlâ sorunun adını koymaktan kaçınmaktadır. “Terör”, “silah bırakma”, “güvenlik” başlıkları etrafında örülen metin, Kürt sorununun kendisine değil; onun sonuçlarına odaklanmaktadır.

Oysa mesele açıktır. Sorun PKK ile başlamıştır. PKK yaklaşık 40 yıllık bir olgudur. Kürt sorunu ise iki yüzyıla yaklaşan inkâr, imha ve asimilasyon politikalarının ürünüdür. Kürt siyasetçilerinin tutuklanması, belediyelere kayyım atanması, cezaevleri, faili meçhul cinayetler, köy boşaltmaları ve silahlı çatışma ortamı bu tarihsel sorunun sonuçlarıdır. Neden ortadayken, sonucu tartışarak çözüm üretilemez.

Komisyon raporu, Kürt meselesini bir “terör meselesi” olarak çerçeveyerek siyasal özü görünmez kılmaktadır. Oysa Kürt sorunu bir güvenlik başlığı değil; bir halkın özgürlük, eşitlik ve kendi kaderini tayin hakkı meselesidir. Bu gerçek kabul edilmeden hiçbir “normalleşme” kalıcı olamaz.

Gerçek bir demokratik çözüm için atılması gereken somut adımlar bellidir:

- Kürt halkının varlığı anayasal güvenceye kavuşturulmalıdır.
- Kürtçe anadilde eğitim hakkı tanınmalı ve Kürtçe resmi statüye sahip olmalıdır.
- Kürtler idari ve siyasal olarak kendilerini yönetebilmelidir.

Bunlar bir “lütuf” değil, en temel demokratik haklardır. Eşitlik, kâğıt üzerindeki düzenlemelerle değil; halkların kolektif haklarının tanınmasıyla sağlanır.

Bugün ihtiyaç duyulan şey, sorunu güvenlik kavramlarıyla daraltmak değil; Kürt sorununun adını açıkça koymak ve onu tarihsel-siyasal içeriğiyle tanımaktır. Aksi halde hazırlanan her rapor, çözümü değil statükonun yeni bir versiyonunu üretir.

Kürt sorunu vardır. Ve çözüm, ancak Kürt halkının özgürlüğünü esas alan demokratik bir çerçeve ile mümkündür.

2026 bütçesi işçi ve yoksullar için değil, sermaye ve savaş politikaları için hazırlanmıştır. Asgari ücret açlık sınırının altına itilmiş, emekçiler ve emekliler yoksulluğa mahkûm edilmiş, tarım ve su kaynakları sermaye lehine talan edilmiştir. Ekonomik yıkım ile savaş siyasetinin aynı sınıfsal tercihin ürünü olduğu açıktır. Bu nedenle ekme, iş ve insanca yaşam mücadelesi ile Kürt halkının özgürlük ve barış mücadelesi birbirinden ayrı değil, aynı düzen karşısında ortak bir hattın parçalarıdır.

Sosyalist Mezopotamya Dergisi'nin 17. sayısı da tam bu tarihsel eşikte okurla buluşuyor. Bu sayımızın dosya başlığı: “Kürt/Kürdistan meselesinde yeni ‘Çözüm Süreci’ ve Rojava Kürdistan'ının bugünü, geleceği...” Dosya yazıları, hem Türkiye’de yürütülen tartışmaları hem de Rojava’daki siyasal ve toplumsal dinamikleri bütünlüklü bir perspektifle ele alıyor.

Dosya dışı makalelerimiz ise emek, siyaset ve bölgesel gelişmelerden kültür sanata kadar geniş bir yelpazede güçlü değerlendirmeler içeriyor. 17. sayımızı, Kürt sorununun gerçek bir demokratik çözümünü tartışmak isteyen tüm okurlarımıza özellikle öneriyoruz.





LI KURDISTANÊ SOSYALÎZM

Li ser vê mijarê ez dixwazim hinek dîtin û nirxandinan pêşkêşî xwîneran bikim. Heta niha di derbara bingeh, teorî, rêbaz, utopya û bîrdoziya Marksîzm-Sosyalîzmê de min xalên cuda formûle kirine. Mirov bi hêsanî û beşik dikare gelek xalên din jî li van xalan zêde bike. Lê gava ku mirov li ser van xal û mijaran hûr û kûr bibe, bi baldarî wana binirxîne, wê dîtinên li ser sosyalîzmê jî bi tevahî, li ser dîroka şaristaniyê û civakê, li ser pêşbînîyên civaka sosyalist, li ser dijberiya kolonyalîzmê û daxwazên siyasî bi zelalî derkevin holê. Wê gavê dîtin li ser sosyalîzmê baş zelal dibin, dîtin û daxwaz bêtir şênber jî dibin. Civakeke sosyalist di bingeh û helwestên xwe de, di têkilîyên nava mirovan de, gelo wê kîjan guhertinên civakî diparêze? Derxîne pêş? Di derbasbûna berbî sosyalîzmê de li gorî pileya civakên cuda ev formasyon wê

sosyalîzmê çawa baştir şênber bike? Kîjan pêrabûnên ekonomik, kulturî, perwerdehî, zimanî, hişmendiya rastî ûhw, wê di pratîkê de çawa formatên xwe bigirin?

Baş têzanîn ku li ser van daxwazan, li ser civaka sosyalist her gav niqaşên fikrî û teorik hebûn û hene jî. Lê Karl Marks bi xwe li ser civaka sosyalist tu projeyên berfireh jî pêşkêş ne kiribûn. Wîna tu caran nedixwest reçeteyekê ji bona mîtbexa pêşeroja civakê binivîsîne. Marks bi xebatên xwe, bi dîtin û teorîyên xwe armanc dikir ku bingeh û veguherina civakan û dîrokê fêr bibe. Ji mantîkê pêşketin û geşedana dîrokî dersan werbigire. Lê wîna pîrsa sosyalîzmê bi xwe, ji xwe re nekiribû weke projeke utopîk û îdeal. Di dema xwe de Marks ev teori û dîtinên îdealîstî, bi rêzbazên berfireh û rexnegir baş rexne kiribûn. Li gorî Marks û Engels civaka sosyalist nikaribû

bibûya civakeke xeyalî, ji hemû kul û derdan azad, bêpirsgirek, bê asteng û senc, bêkêmasî û şaşî, her tişt û buyer li gorî daxwaza mirovan pêk bihatana.

Li ser wan dîtinên xeyalî û hişmendiya ne rast, Engels bi navê "Geşedana Sosyalîzmê Ji Utopîya Berbi Zanîstê De.1880" xebatek berfireh amade kiribû. Engels ev teorîyên beriya dema xwe baş rexne kiribûn û ne dixwestin ku wan teori û dîtinan, bi teori û dîtinên ku wana rexne kiribûn tijê bikin. Armanca Marksîzmê ne ew e ku mirov Elo bixin şûna Celo, nezanîyê bi nezanîyê sererast bikin, xerabîyê bixin dewsa xerabîyê. Sosyalîzm divabû li ser bingehêkî zanîstî, li ser tecrûbeyên dîrokî, bi hişmendî û bi projeyên veguherîner bihatana ava kirin. Ji ber wan sedeman jî Engels rexne li pêşengên sosyalîzma utopîk weke Saint Simon, Charles Fourier û Robert Owen dikirin. Lê tucaran ji xebatan

wana ji bî nî de red ne dikirin, ew biçûk nedidîdin. Xebatên wana weke jêderkên bingehîn dipejirandin lê rexne ji li dîtin, xeyal, mînak, razberbûnên wana jî dikirin...

Eşkereye û baş jî têzanîn ku sosyalizm weke têgeh ji gotina socius ku di zimanê latinî de dihatê wateya rêheval derçûbû û dûra gelek nîrxên din jî lêhatibûn bar kirin. Di bîr û boçûnên ku li ser sosyalîzmê tîn niqaş kirin de, mînak, dîrok û tecrûbeyên sosyalîzmê gelekî kevînar in û digîhêjin heta civaka komûnal, hinek tevgerên olî û kevneşopîyên felsefî jî. Teorî û dîtinên sosyalîzmê bingehê xwe ji hemû formên jiyana hevbeş ku di dîrokê de hebûn digire û wana ji nûve formûle dike. Li gorî demên dîrokî û nîrxên îdeolojîkî li têgeha sosyalîzmê gelek wateyên din jî heta niha hatibûn bar kirin. Weke hevdûgirtin, parvekirin, pêkvejiyan, yeksanîkirin, hevbeşbûna jiyana civakî, plansazîya civakî, vekhewî û hişmendiyeke rasteqînî û hw...

Lê em baş dizanin ku sosyalîzm rêzaneke ekonomî ye jî, dîtîneke felsefî ye, materyalîzma dîrokî bi xwe ye. Di heman wextê de sosyalîzm têkoşîn li dijî kapîtalîzmê ye, li dijî kolonyalîzmê ye û emperyalîzmê ye jî. Di prensîp de sosyalîzm li dijî zorê ye, li dijî zordestîyê ye, li dijî kedxwîrîyê ye, li dijî çewsandina mirovan bi dest mîrovan e jî. Ji bona wekhevîya mirovan sosyalîzm têdikoşe û hemû pêdiviyên mirovan dixwaze bicîh bîne. Civakeke tîr û tîjê ava bike. Sosyalîzm herdem armanc dike ku mirov, weke takekes azad bibin, serbixwe bibin, debara xwe bikin, ne mohtacî kesekî din bin, bi hevdû re alîkar bin, di hevbeşî û hevkarîyê de bijin, biryarên xwe bi xwe bidin û ji hişmediya sexte jî bi dûr bikevin.

Bi tevahî tîr pêşbînîkirin ku wê li Kurdistanê ji niqaş li ser çilobûn û çawabûna sosyalîzmê hertim hebin û divê hebin jî. Divê

Sosyalîzm li Kurdistanê divê li ser bingehê civaka Kurdistanê ava bibe. Li gorî rewşa demkî rengkî Kurdistanî jî bigire. Hilbet em ê weke sosyalîstên Kurdan ji tecrûbe, model, formasyon, şikeştin û serfiraziyên dinyayê jî dersan derxînin lê berîya her tiştî modela me ya sosyalîzmê divê bi rastîyên civaka me re li hev kirî be.

gotûbêjên me jî li ser vî bingehê û nezîkbûnên ku li ser zanebûnên dîrokî û civakî, model û tecrûbeyên ku hebûn ava bibin û pêş de biçin. Xeta helî maqûl û zanistî ji bona pêşeroja sosyalîzma li Kurdistanê ev e. Bêyî vî helwesta rexnegir û zanistî wê sosyalîzm li Kurdistanê, şaşîyên ku li ser navê sosyalîzmê hatine kirin, her gav dubare bike. Em divê li ser civaka sosyalîst li Kurdistanê ji niha û pêde fikir û ramanan, program û projeyan bi hevdû re niqaş bikin. Bila niqaşên me azad bin, rexnegirbin û li ser bingehê Marksîzmê pêş de biçin. Li ser bingehê niqaşêke azad û zanistî divê formasyona sosyalîzmê li Kurdistanê zelal were pêşkêş kirin. Tenê bi şermezar kirinên qurmiçandî, - bi manipûlasyonan û qûretîyên li sikakan, bi dijminayetiyan navxweyî, berberîya bê watê em ê tucara nikaribûn sosyalîzmeke li gorî rastîyên civaka xwe pratîze bikin.

Sosyalîzm li Kurdistanê divê li ser bingehê civaka Kurdistanê ava bibe. Li gorî rewşa demkî rengkî Kurdistanî jî bigire. Hilbet em ê weke sosyalîstên Kurdan ji tecrûbe, model, formasyon, şikeştin û serfiraziyên dinyayê jî dersan derxînin lê berîya her tiştî modela me ya sosyalîzmê divê bi rastîyên civaka me re li hev kirî be. Baş têzanîn û gelekî diyar jî bûye

ku di navbêna tîkîlîyên gerdûnî û heremî de her gav tîkîlîyeke diyalîktîkî heye. Carna herdû tîkîlî bi hevdû re bi hemahengi nameşin, teqla wana nabe yek, di tîkîlîyan de zewirandin çêdibin lê di dawî de jî bi rêbazên aqilane, ew tîkîlî dikarin serast bibin. Divê mirovê Kurd û sosyalîst tucara jibîr neke ku Kurdistan beşek ji dinyayê ye û nîrxên dinya jî li Kurdistanê formasyona xwe digirin.

Heta niha di asta dinyayî de li ser sosyalîzmê gelek teorî û dîtinên cuda hatine formûle kirin. Ev dîtin û teorî beriya Marks ji hebûn, di dema Marks de berdewam kirin û piştî Marks jî ev niqaş her berdewam in. Sosyalîstan di nava xwe de her gav û li her welatan ji xwe dipirsin: sosyalîzmeke rasteqînî û li gorî berjewendiyên kedkaran divê çawa ava bibe? Em dizanin ku di niqaş û gotûbêjan de heta niha formasyonên cuda derketinê pêşberî civakan. Di van formasyonên cuda de, bi tena serê xwe kevneşopîyên berfireh hene û ew di hundirê xwe de jî hinek model, formasyon û avansazîyên cuda derdixînin pêş. Model û formasyonên cuda jî bi wextê re, li gorî pratîka mirovan bi xwe jî dibin îdeolojî, dibin teorî û pratîkeke ku sosyalîzm li ser van dîtinana ava dibe, derdikeve holê. An sosyalîzm li ser van dîtinan pêş de diçe, an deforme dibe, an jî sosyalîzm tîr red kirin...

Gelek ji van dîtinanan bêşik di nava xwe de nakok in, ne baş li hev kirine. Hilbet her teorî û dîtin di derbarê sosyalîzmê de ne rast in jî. Gelek dîtin û teorî, heta pratîka wana bi xwe jî ne li gorî bingehên Marksîzmê hatine pênas kirin, hatine pratîzekirin. Li gorî dem û bîrdoziya çinên civakî, li gorî pileya geşedana kapîtalîzmê, li gorî rewşên demkî û civakî dîtinên cuda derbara sosyalîzmê derketine pêş. Ev rastîyeke bêşik e. Mirov bi hêsani dikare çavderiyê bike ku li gorî konjukturên siyasî,

li gorî demên şer û aşîtyê, li gorî nêzikbûna şoreş û reforman gelek ramanwer û tevgerên siyasî sosyalizm li gorî rewşên şênber xwestinê bixînine nava hinek pênaseyên berteng û demkî. Ewana bêtir weke qolincên berbi sosyaltîzmê de, weke gav avêtinên demkî divê werin nixandî. Sosyalîzm gelek caran û li gelek welatan û di gelek deman de jî hatiyê pînekirin. Pînekirina sosyalîzmê her gav wêneyên beloq û ne bedew derxistinê qada dîrokê. Di van tevgerêdanan de helwestên ne ji dil derketinê pêş û pratîze jî bûne. Hinekan sosyalîzmê weke oleke nû pênase kirine û ji xwe re pêxemberên nû afirandine. Hinekan xwestine kapitalîzmê reforme bikin. Hinekan ji binî de dev ji doza sosyalîzmê berdane. Hinekan kedkar û alagirên xwe xapandinê û keda wana firotine serdestên civaka xwe. Lê gelek caran ev helwestên wisa di encamên xwe de weke ji sosyalîzmê bi dûrketinek hatine nixandî. Di dawî de ew bûne formasyonên cuda û bi xaintîya dozê re jî rûberû bûne...

Heke îro Karl Marks li dinyayê vegeyriyabûna û rewşa ku sosyalist tê de ne bidîtana, li ser vê rewşê çavderiyeye tevahî jî bikirana, gelo wê Marks xemgîn bibûya an jî wê xwe rexne kiribana? An jî wê bigotana; ji binî de ez şaş hatime fêhm kirin? Ez bahwerim ku wê Marks gelek rexne li tevger û civakên ku bi navê sosyalîzmê hatine nas kirin, kiribana, wê gelek dîtin û teoriyên xwe ji bona sosyalîzmê ji nû de formulê kiribana.

Li gorî teori û dîtinên Marks û Engels gelekî eşkereye ku sosyalîzm armanc dike ku çinên sosyal ji holê rabin, wekhevi di civakê de saz bibe. Sosyalist armanc dikin ku dewlemendiya serdestan bibe malê hemû civakê. Sosyalîst dîsa armanc dikin ku şer û şerxwaziyê, dijmaneyetî û pêşdarazî ji nava netewan û civaka rabin û weke

Li gorî teori û dîtinên Marks û Engels gelekî eşkereye ku sosyalîzm armanc dike ku çinên sosyal ji holê rabin, wekhevi di civakê de saz bibe. Sosyalist armanc dikin ku dewlemendiya serdestan bibe malê hemû civakê.

prensîb ji li dijî tund û tujîya bêwate radiwestiyar. Di hemû qadên jiyandê de wekhevîyeke civakî dihatê armanc kirin...

Dîsa eşkereye ku piştî têkçûna kapitalîzmê, civak wê xwe ji bona rêxistineke nû amade bike û hilberîna civakî jî hevbeş bike. Di civaka sosyalist de hilberîna madî ji bona pêdiviyên mirovan tê kirin, ne ji bona qezenca takekesan, an komiken taybet. Nirxa zêdebar ku di teorîya Marksîzmê de xwediyê cihekî taybet û navendî ye, encamên wê divê bikevin xizmeta hemû civakê, ne ku bibe dewlemendî û bikeve xizmeta rêvebir û serdest, nekirkêr û birokratan. Di civaka sosyalist de divê hema-hengi di navbêna hêzên hilberîne û têkiliyên hilberîne de hebin û ew jî di nava xwe de li hev kiribin. Teknolojî bi tevahî bikeve xizmeta mirovan. Qet nabe ku di civaka sosyalist de mirov bibin koleyê teknoloji û makîneyan. Di civaka sosyalist de divê gav bi gav cudabûna karên gewdeyî û karên entelektuelî berbi hevdu de werin û ev nakokî jî bi dawî bibin. Dîsa cudabûna di nava bajar û gundan de divê bi dawî bibe, civak yeksanî bibe...

Divê mirov baş zanibe ku kapitalîzma dewletê ne sosyalîzm bi xwe ye. Heke dewletîkirina hinek sektorên weke tren, telekom, medya, balafir û endustrî bibin malê dewletê, ew bi tena serê xwe tucaran nayê wateya ku civak buye sosyalist. Divê dewlemendîya civakê bibe malê xelkê, di asta

xwecîhî de, di asta heremî de û asta navendî de saman baş werin dabeş kirin. Ew her sê babetên samanî hevdu kontrol bikin, bi plansazîyeke bi rêkûpêk de bikevin xizmeta kedkaran û di formasyona dawî de jî bikeve bin kontrola girseyîya civakê. Divê dewleta sosyalist di xizmeta civakê de be. Ne civak di xizmeta dewletê de be. Ji bona ku sosyalîzm bingehe xwe tebût deyne, divê kedkar bi her awayî xwedî li sosyalîzmê derbikevin û wêna pêş de bibin, weke pêşeroja xwe xwedî lê derkevin.

Nabe mirov doza sosyalîzmê bisipêre hinekan ku ne xwediyê tecrûbe, zanebûn, girêdayî nixên sosyalîzmê û kedê ne. Divê mirovên canbaz û manipulatorên siyasî û fikrî ji tevgera sosyalîstî bidûr bikevin. Divê em karibin pergaleke kedê, jêhatbûnê, hişmendiyeke civakî û berjewendiyên giştî di siyaseta û rêvebirana civakê de ava bikin. Ev pergal bi hemû rêvebirîya xwe bikeve bin saxtikirin û bandora gel û bi rêbazên demokratîk birêve biçê. Di avakirina sosyalîzmê de rêbazên Jakobên tucaran û tu wextan jî nikarin li gorî bîrdozîya Marksîzmê bi rê ve biçin. Li gorî têgihîştina sosyalîzmê divê hemû kes li gorî keda xwe bibin xwedî maf û cîhê xwe di civakê de dîyar bikin. Sosyalîzm tucaran bi tena serê xwe nabe ya serokan, ya rêberan, ya teknokrat, qadroyan û partîyan. Di avakirina sosyalîzmê de hêza bingehîn gel û kedkar bi xwe ne. Sosyalîzm pêşî ji bona kedkara ye. Ji bona wekhevîyeke civakî ye. Gelek mirovên nezan û aqilçelkîyayî dikarin bibêjin ku ne ji gel bûna, me yê sosyalîzm bi hêsanî pratîze kiribana! Serok, birokrat û partî divê di xizmeta gele xwe de bin, ne ku di ser gel re bin. Gava partî û serokên ku xwe di ser gel re bibinin, pozbilindîya li beramberî gelê xwe bikin, şelaf û nekirkiran li derdota xwe vehewînin û kurtelxwiran xwedî bikin, di encam de

wana hîna jî xwe ji formasyonên beriya sosyalizmê baş xelas nekirine. Ew ji heval, dost û hevreyan bêtir, ji xwediyê kedê bêtir ji xwe re li xûlaman digerin...

Encamên dîroka sosyalîzmê baş nişanî mirovan dide; gava ku formasyonên beriya sosyalîzmê bikevin nava rêbertiya civaka sosyalîstî, wê gavê sosyalîzm diqûrmiç e, silûk dibe, resentiya xwe winda dike û dibe rewşeke civakî ji rezê. Mîsyon û resentiya ku sosyalîzm li ser hatiyê damezrandin bi wextê re wê gavê winda dibe. Ma sosyalîzm û pergala pêxembertiye, ya reîstîyê û axatîyê, ya şêx û mirîdayetiyê, ya xulamtiyê li hevdû dike gelo? Sosyalîzm weke tevger divê bibe armanca hemû civakê û bikeve bin kontrola kedkaran, mirovên jêhatî, xebatkaran û mirovên ku şênber di hilberin û civakê de kar dikin. Mirovên ku ji hela madî û manewî de afirînerin. Divê di civaka sosyalîst de xweseriya saziyan di tevahîya civakê de pêk were. Ji gund û taxan bigirin heta ku biçe navenda civakan divê pergalake xweseriyê û rêvebirineke demokratîk were damezrandin. Siyaseta navendî ya dewletê divê gelek erk, derfet û peyvirên xwe bi civaka xweser re parve bike, Derfet, ekonomî, desthilatdarî, rêvebirî di nava xwecihbûnê, heremîbûnê û dewleta navendî de bi zelalî werin dabeş kirin. Her qorziyekê welatê me hêja ku bijî, were pêşketin û parastin. Divê gav bi gav têkilîyên ku beriya civaka sosyalîst hebûn ji holê rabin û hemû takekes li gorî ked û jêhatbûna xwe di civaka xwe de bibin xwediyê berpirsariyê...

Li dinyayê gelek mînak hene, dîsa tecrûbeyên şênber jî hene ku sosyalîzm bi tena sere xwe bi tank, top, mitralîyoz, keleş û balafirên şer ava nabe. Heke pêdivî bi wan alavan carna hebe jî, bikaranîna wan nikare bibe jî rêzê û bibe pergaleke siyaset û civakê. Nabe tucaran sosyalîzm militarîze

Di civaka Kurdistanê de pêngava yekemin ji bona sosyalîstan ev e, kolonyalîzm divê ji Kurdistanê derbikeve, bi dawî bibe. Bi rê û rêçikên pêwîst were qewirandin. Divê Kurdistan weke welat pêşî serbixwe bibe, dezgeh, saziyên ku bermayên kolonyalîzmê ne divê werin hilweşandin.

bibe. Ango sosyalîzm divê jî rêbaz, alav û sembolên militarîzmê bidûr bikeve, bibe sivîl û şaristanî. Sosyalîzm nabe tucaran bibe civakê polisîye, di nava cil û bergen leşkerî de were fetisan din û tenê li ser mantiqê ewlekariyê birêve biçe. Sosyalîzm divê li ser bingehê wêrebûneke civakî û zanebûnê ava bibe, ne li ser bingehê leşkerî û ewlekariyê. Ji ber pratîka ku heta niha li ber çava ye û li ser navê sosyalîzmê hatiye ceribandin jî divê mirov rexnegir be, bi doza xwe re dirust be û civaka sosyalîst ji bermayên civakên kevnare azad bike. Ji ber gelek encamên ku heta niha derketine holê û bi berfirehî şênber bûne, em dibinin ku gelek niqaşên teorîk û pratîk li ser navê modelên sosyalîzmê derketine pêş. Lê sosyalîzm nikare bibe sextekarî, xapandin, deformasyon û bi xwe re nixirên sosyalîzmê jî bilewitînin.

Di civaka Kurdistanê de pêngava yekemin ji bona sosyalîstan ev e, kolonyalîzm divê ji Kurdistanê derbikeve, bi dawî bibe. Bi rê û rêçikên pêwîst were qewirandin. Divê Kurdistan weke welat pêşî serbixwe bibe, dezgeh, saziyên ku bermayên kolonyalîzmê ne divê werin hilweşandin. Tenê yên ku xwediyên niştimana xwe ne dikarin bibin xwediyê mal û milkan li welatê xwe, an jî yên ku xwediyê azadî û alavên ku pêdivî pê heye vê daxwaziyê hane dikarin bicîh werinin, dikarin bibin xwediyê niştimana xwe. Heta ku rizgariya

netewî bisernekeve, sosyalîzm li Kurdistanê nikare were ava kirin û pratîze kirin jî. Doza serbixwbûn û sosyalîzmê li Kurdistanê divê bi hevdû re bimeşin in. Beriya ava kirina sosyalîzmê li Kurdistanê dive welatê me, erdnigariya me ku em weke netew li ser azad û serbixwe dijîn, hebe. Ma li hewa û ezmanan sosyalîzm ava dibe gelo? Ma ku serweriya netewa Kurd tune be, em ê çawa sosyalîzmê li welatê xwe pratîze bikin? Ma dibin bandor û têkilîyên kolonyalîzmê de wê Kurd çawa sosyalîzmê ava bikin? Ma ku dewlemendiya welatê me, ya sererd û binerd, ne dibin kontrola Kurdan de be, em ê çawa plansazîya ekonomîk li welatê xwe saz bikin?

Ji ber wan sedeman jî divê pêşî Kurdistan rizgar bibe, nîrê kolonyalîzmê bişkîne, Kurd bibin xwediyê mal û milkên xwe, bibin xwedî saziyên xwe. Kurd divê bibin xwedî derfet û kultura xwe, bibin xwedî dîrok û zimanê xwe jî. Bi Kurdî perwerde bibin, zanîngeh û saziyên dewletê bi Kurdî bin. Kurd bibin xwediyê civaka xwe. Li welatê xwe jî serwer bibin. Divê Kurd desthilatdarên hundir û derveyî ku li Kurdistanê hebûn û weke zîroyan, şez û genan heta niha xwîn û keda gelê Kurd miştine, desthilatdarîya wan bi dawî bibe. Kurdistan divê ji kedxwiran û nekirkêrên derve û hundir paqij bibe, di civaka xwe de pêrabûnên li dijî nejhêhatîyan, zexelan û bertilxwiran jî berfirehtir û kurtir bike.

Hemû tixubên ku dagirkeran di nava me da saz kirinê, al, sembol û rengên wana divê em di civaka sosyalîst de fizîkî tunebikin. Divê ew hebûn û sembolên dagirkeran ji hişmendî û dêrûnîya Kurdan bidûr bikevin. Divê pêşî Kurd bibin xwe, divê Kurd bibin ji bo xwe û civaka xwe. Li gorî vê rastiyê jî, xwe ji bona civakê sosyalîst bi rêxistin bikin: Li welatê me divê sosyalîzm li ser rastî û daneyên xwezaya me, erdnigarî û rûwek-

nasîya me, têkilîyê dîrok – çanda me şênber bibe. Sosyalîzm divê li gorî têkilîyên çinên sosyal û di civakek serwer de şênber bibe. Li gora vê rastiyê jî formasyona xwe bigire. Divê gelekî bi zelalî Kurdên me şanazîyê bi şaristanî, kultur û zimanê xwe bikin. Ma em ê sosyalîzmê li Kurdistanê bi Tirkî, Farisî û Erebi pratîze bikin? An jî bi destûra dagirkerên welatê xwe birêve bibin, ava bikin? Qet nabe! Ma dinyayeke wilo heye gelo? Sosyalîstên Kurdistanê dive gelek bi zelalî û eşkere ji bona hevdûgirtina Kurdan, azadî û serbixwebûna Kurdistanê têkoşîn bidin.

Ez baş dizanim ku gelek çavkanîyê sosyalîzmê hene, gelek lêkolîn û xebat li ser navê sosyalîzmê hatine kirin. Yek ji wana ku bala min baş kişandiyê gotareke Albert Einstein e. Ev xebata kurt û watedar di sala 1949 de, piştî şerê Cihanê Yê Diduyan ni navê **“Why Socialism? 1949”** di Kovara Çepgir Monthly Review de hatibû nivîsandin. Bi kurdî ev gotar tê wateya **“Çima Sosyalîzm”** Li gorî zanistê navdar Albert Einstein sosyalîzm armanc dike ku civaka li ser nixên sosyal û etîk ava bike. Li gorî dîtinên vi ciwamêrî mirov dixwazin ku weke mirov hevdû qezenc bikin, bi hestiyarî û bi yeqinkirin, bi kêf û xweşiyê bi hevdû re bijin. Derfetên xwe bi hevdû re parve bikin. Baş têzanîn ku di civaka kapîtalîstî de “Hilberin bi armanca qezencê tê kirin. Ne ku wê armancên hilberîna çî bibin” dibêje Einstein. Minak, kapîtalîst çekan hildiberînin ji bona ku mirovan bi hevdû bidin kuştin dibêje

Einstein. Him çekan hildiberînin û him jî gava ku mirov bi wan çekan hevdû dikujin, ew carnan hestiran ne ji dil dibarînin? Ma dirûtiyeke wilo beloq dikare kê kanix bike gelo?

Ji bona ku mirov ji wan armancên xerab bi dûr bikeve, di civaka sosyalist de divê civak giraniyê bide perwerdehîya mirovan. Li gorî Einstein divê perwerdehî di civakek sosyalist de pêşî bibe xwediyê armancên civakî. Ji bona hemû civakê bibe armanceke sereke jî. Dîsa ekonomîya civakê divê bê plankirin û li gorî pêdivîyên civakê hilberîna jî bike. Plankirina ekonomîk bi tena sere xwe hilbet nabe sosyalîzm. Sosyalîzm divê beriya her tiştî pirsgerêkên sosyal, hişmendî û kulturî çareser bike, di xebata xwe de navendibûn û siyasetê kêmbike. Di civaka sosyalist de zelalbûna armancên civakî divê baş derkeve pêş û nîqaşên me ji divê azad bin û bê asteng werin pêşkêş kirin. Qedexe divê ji holê rabin û giranî bikeve qada zanebûnê... Einstein dîtinên xwe bi kurtas wilo formûle kiribûn.

Ez vê nivîsê bi rastî naxwazim zêde dirêj bikim. Her tişt jixwe baş dîyar bûye. Weke ku Roza Luxemburg ji gotibû; “an sosyalîzm an jî barbarî!” li peşberî mirovaniye rawestiya ye. Hilbijartin ya mirovan bi xwe ye. Mafê hemû mirovan li dinyayê heye ku dîtin û helwesta xwe di vê dualîtiye de baş zelal bikin! Xebata sosyalîzmê li Kurdistanê divê li ser vê rastiyê pêş de biçê û formata xwe jî bigire.

Armanca sereke ji bona hemû Sosyalîst - Marksîstên Kurdistanê divê bêşik bibe Kurdîstaneke Yekgirtî, Serbixwe û Sosyalîst. Di Rojhilata Navîn de divê Kurd bibin xwedî dewlet, bê Kurdîstaneke serbixwe wê tucaran kedkarên Farîs, Tirk û Ereban nikaribin li welatê xwe jî sosyalîzmê ava bikin. “Neteweyên ku neteweyekî din bindest bikin û wana biçewsnînin, bi perçiqînin, ew bi xwe ji ne azad in” Ev angaşt hane Marks ji bona Îrlanda gotibû, lê ew angaşt bi rastî bi hemû teori û dîtinên Marks re baş li hev kiriye jî. Beyî Kurdîstaneke serbixwe tucaran ne pêkan e ku sosyalîzm li Rojhilata Navîn ava bibe û bi ser jî bikeve. Di rizgarkirina Kurdistanê de berjewendiyên kedkarên Tirk, Farîs û Ereban jî hene. Divê em û ciranên xwe bi hevdû re rizgar bibin, bi hevdû re azad bibin, bi hevdû re kedxwîrîyê ji Rojhilata Navîn biqewirînin. Wekhevîyê di nava netewan de saz bikin û bi hevdû re bibin cîranên xwedî bi rûmet. Di nava xwe de jî têkilîyên serdestî û bindestiyê bi dawî bikin û weke civak, dewlet û neteweyên wekhev bi hevdû re bijîn. Hevkarî û piştevanîya hevdû bikin, bi hev re têkilîyên hevbeş pêşde bibin û nixên wekhevîyê bi parêzin. Ya na tucaran sosyalîzm li Rojhilata Navîn pêkan nabe, tund û tujî wê her berdewam be, pîvanên aqilane wê werin betal kirin, heger li ser navê sosyalîzmê tişteke were pêşkêş kirin jî, cudabûna wana û ya Baasîtiyê û Kemalîzmê ji qet hevdû namîne.



BİR HALK HAKİKATİNİ ARIYOR

Hakikat, gerçeğin kendisidir. Gerçek ise tarihsel birikim sonucunda ulaşılır. Ancak tarihsel süreç, bazı olağanüstü durumlarda kesintiye uğrar. Her kesinti, bir önce edinilen gerçeği silip süpürür ya da unutulmasına neden olur. Bu bir felakettir; toplum için telafisi olmayan sonuçlar doğurur. Yozlaşma ve kirlenme toplum tarafından kanıksanır; ri-yakârlık marifet sayılır.

Kürtlerin uzun tarihleri bu tür kesintilerle doludur, ancak en kapsamlısı, en etkili 12 Eylül 1980 Faşist Askeri Cunta'nın vurduğu darbedir; 1990'larda yaşananların onun devamıdır. Bu dönemde yapılan baskılar giderek bir katliama dönüştü: 3.000-4.500 arası Kürt köyü ve mezrası haritadan silindi; halkı bilinmeyen bir geleceğe doğru sürüklendi. Bununla da yetinilmedi, sayısız masum insan salt Kürt oldukları için katledildi, cesetleri kireç kuyularına atılarak yok edildi. Geriye kanıt bırakmak, Kürdistan'da gelenek haline

getirildi; yak, yık, katlet ama geriye kanıt bırakma...

1990'lardaki zorunlu göçle birlikte Kürtler, hakikatlerini kaybetti. Toplumun, geçmişi, şimdiki ve gelecek zamanları arasındaki bağlantı büyük oranda koptu. Toplumsal gerçeği kaybedenler bireyselleşti; bireysel çıkar toplumsal çıkarın önüne geçerek hızla kirlendi ve yozlaştı. Adı Kürt ama Kürt gerçeğiyle uyuşmayan yepyeni bir insan tipi oluşturuldu; böylece egemen güç (Devlet) hedefine bir adım daha yaklaşmış oldu.

Kürdistan'da 50 yıla yakındır bu vahşet yaşatılırken, Batı'da yaşayan çoğunluk Türklerden oluşan kitleler bundan bihaber yaşadılar. Türkiye'nin bir tarafı yangın yerine dönüşmüşken, onlar günlük hayatlarına devam ettiler. Doğu'da çatışmalarda ölen askerlerin ölüm haberleri geldiğinde, cenaze merasimlerinde Kürtleri lanetleyen sloganlarla yetinildi ve günlük yaşama geri dönüldü. Olaylar

neden, niçin oluyor; insanlar neden ölüyor sorgulaması kimsenin aklına gelmedi ve sorgulanmadı. Kanıksanan her şey gibi bu olaylar da günlük rutin olaylara dönüştürüldü...

Tevfik Tarhan tarafından 2025 yılında yazılan ve RTŞ Yayınlarından çıkan "Yeniden İsa'ya İnanmak" adlı eser, Kürtlerin hakikatlerini arayışı üzerine kurgulanmıştır. Yazar, çok ince bir anlayışla Batı'da görülen bu duyarsızlığı, devşirilmiş Kürt aydınları üzerinde dile getirmektedir.

Kürt gerçekliğini gözlemlemek amacıyla bir tur şirketinin Kürdistan'a düzenlediği geziye katılan beş devşirilmiş Kürt aydını, düzenlenen bir hava saldırısından kurtulmak için sığındıkları ve daha sonra kopan kaya parçalarıyla kapısı kapanan bir mağarada mahsur kalırlar. Kurgu, mağarada mahsur kalanların gerçeklerle yüzleşmesi üzerine döner.

Kürt aydınlarının devşirilme-

lerine rağmen geçmişteki Kürt kimliğinin peşlerini bırakmadığını, bir gün gerçekle yüzleşeceklerinin korkusuyla yaşadıklarını ve bazılarının ise Kürt kimliklerini tamamen unuttuklarını iki sevgili, Dr. Zeliha ve Ömer şahsında anlatırken; Zeliha, “Sizin en büyük hatanız Kürt olmanızdır Ömer. Siz daha evrimleşmemişsiniz yahu! Türk ulusunun baş belalıları! Benim o tek kelime Türkçe anlamayan kadının gelini olacağı mı sanıyorsun? Nefret ediyorum Kürtlerden anladın mı?” (sf. 51)

Mağarada mahsur kalan beş devşirme Kürt aydınının itirafta bulunarak bir yandan vicdani muhasebelerini yaparken bir yandan da Kürtlerin neden özgürleşemedikleri üzerinde tartışıyorlar. Türkleşmenin etkisini, sol-sosyalistlerin ve İslam’ın etkisi üzerinde durduktan sonra, kurtuluşu Kürtlerin ilk inancısı olduğunu ileri sürdüğü “Yeniden İsa’ya İnanmak”ta arar.

Burada yazarın, Kürtlerin tarihinin derinlemesine bir araştırma yapmadan Kürtlerin İsa’ya iman eden ilk Hristiyanlar olduğunu ileri sürmesi, tarihsel verilerle örtüş-

memektedir. Kutsal kitap Eski ve Yeni Ahit ile İncil’de geçen, İsa’nın doğuşunu müjdeleyen Maxi (Magi) din adamlarının Beytullahim’e geldiklerini ve İsa’ya secde ettikleri, dönüşte İsa’nın inancını Kürdistan’a yaydıkları yazılsa da bu, kanıtlanmış bir olgu değil, rivayetlerden ibarettir. Rivayetlerden hareketle tarih okumalarının yapılamayacağı da bilimsel bir gerçekliktir.

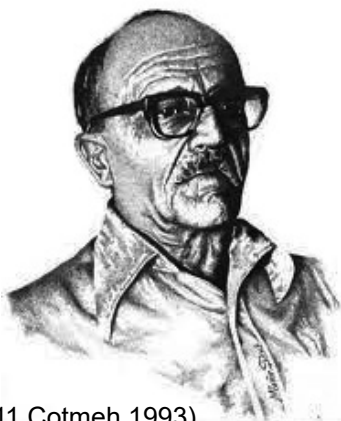
İslam’ın, Kürtlerin uluslaşmasının önünde engel olduğu bir gerçektir ancak onu aşmanın yolu Hristiyanlık olmamalıdır. Kurtuluş ilahi bir dinde aranacaksa bu, Kürtlerin eski inancısı olan Êzdani inancısına dönülmesi daha tutarlı olacaktır. Günümüzde Êzdani inancısı, Kürtler arasında Alevilik (Kızılbashlık) ve Êzidilik şeklinde hâlâ varlığını sürdürmektedir. Yazarın Aleviliği İslam içinde değerlendirmesi ve yermesi talihsizlik olmuştur. Alevilik, hâlen karanlık çağı yaşayan Ortadoğu inançları içerisinde bir yüz akıdır. Özel mülkiyeti reddeden, cinsiyet eşitliğini savunan, kadını, doğumu ve şarabı kutsayan bir inancısı İslam’la özdeşleştirmek, inancısı bilmemek

demektir. Kürtlerde olduğu gibi Kürt/Kızılbashları da büyük bir baskı ve asimilasyon tehdidi altındadır.

Musevi inancısı Kürtlere yabancı bir inanç değildir. Günümüzde İsrail’e göç etseler de hatırı sayılır bir Musevi Kürt nüfusu mevcuttur. Tarihte Kürtler, İsrailoğullarına yardım etmiş ve onları Asurların zulmünden kurtararak özgürlüklerini başışlamışlardır. Ortadoğu’da yeniden kök salmaya çalışan İsrailoğullarının güvenliklerinin sağlanması için Özgür Kürdistan’a ihtiyaç duyulmaktadır. İsrail’in Kürtlere yaklaşımı, tarihsel diyetlerini ödemek için değil, güvenlik kaygılarından ileri gelmektedir.

Uzun esaret yılları Kürt halkını çok kirletti; “Kürdistan’ın berrak sularından yıkanıp kirlerinden arınmalıyız” (sf. 106), ama bu arınma dinlerden değil, bilimin yol göstericiliğinden olmalıdır. Kürtler yeniden hakikatlerine dönmeli ve kurtuluşu sosyalizmden aramalıdır. Kürtlerin kurtuluşu SOSYALİZMEDİR!

Her şeye rağmen mutlaka okunması gereken bir kitaptır.



(05.01.1905 - 11 Cotmeh 1993)

TÊKOŞER Û HELBESTVAN LÊHENGÊ HEMÎ KURDAN APO OSMAN SEBRÎ

Osman Sebrî di sala 05.01.1905'an de li Semsûrê li bajaroka Kolik (Kahta) li Gundê Narîncê ji dayika xwe bûye. Semsûr (Adiyaman) heya sala 1954 an bajaroka Malatyê bû. 1 ê Berfenbara sala 1954 an ji Meleyê hate veqitandin û kirin wîlayet. Ew bajarokên bi Meleyê va hatin girêdayin wek 9 bajarokên bi navên Besni, Çelîkhan, Gerger, Gölbaşı, Kahta (Kolik), Samsat, Sincik û Tut bi Semsûrê va hatin girêdayîn.

Dadgeha Meleyê ya cezayên giran dida mirovan, wênê cara yekem Osman Sebrî ji cezayê darxistinê azad kirî bû! Ew bûyera Apo Osman Sebrî di salên 1980'yî de li bajarê Şamê taxa bi gotina Ereban „Cebel Akrad“ û bi navkirina Kurdan jî „Taxa Kurdan“ dema ez mala birêz mêvan bûm, ji min re wûsa gotî bû: „Dema apên min darxistin, ez hîn xort bûm. Di xortaniya xwe de min dixwest ku ez efser (subay) bim! Lê Apên min yên serok aşîr dixwestin ku min ji

bo rêvabirina aşîra me ya bi navê „Mêrdesiyan“ perwerde bikin! Ji bo vê ye, ez ji dibistanê derxistim û di xortaniya xwe de ez zewicandim!..

Dema apên min yên bi navê Nûrî û Şûkrî bi pir mirovên aşîrete ve hatin daliqandin, bi wê dozê (dawa) dewleta dagirker dixwestin min jî di wê rê da tîk bibin! Wê demê ez di girtîgeha Meleyê de bûm! Ji ber ku ez li bajarê Meleyê dihatim mehkeme kirin! Di mehkemeya dawî de dema dozger (hakîm) ifada min digirt, navbeyniyek da doza rêva çûna dadgehê! Di wê demê de ez û dozger (hakîm) tenê mayî bûm! Dozger mirovekî bi heybet wek mirokî Kurd min ew eciband! Ji min re got: „Xorto! Dewlet dixwazê te darda bike! Lê ez li te dinerim ku tû sûcê te ji bo tu were darda kirin nîn e! Ji bo vê ye ku ez dixwazim şanseke jiyîne bidim te!.. Dema ez dadgehê biqedînim, cenderme û mirov dervayî vê salonê pir dibin! Tu bi kelepçeya xwe di nav mirovan de bireve!.. Ez baver nakim

ku pir dû te kevin! Tu yê berê xwe bide Çiyayê Begdaxî û tê xwe bigihîne nav aşîra Mêrdesiyan û aşîra Hecî Bediraxa ku li Kolikê!..

Şansa min wek dozgerê Dêrsimî gotî, baş serket! An jî dozger (Hakîm) ew şansa ji min re amade kirî bû! Ki dizane? Mêrxasên wek hekîmê Dêrsimî li dinê jimara wan kêmbê jî, ji wana yek bûyî bû alîkarê min!..

Hêdî çiya û banyên welat, ji min re bûn xelat!.. Her çiqas di xortaniya xwe de jî ez bêtirs û serbilind bûm! Lê çiya û banyên welat ji wê rojê şûnde îdamê xelasî ji min re bûyî bû jiyaneke nû!.. Min hêdî dixwest ku welatê xwe ez çawa azad kim!..

Hevalê hêja û hemwelatîyê min! Tê dîsa navê Meleyê û çîroka min anî bîra min! Ezê li ser hin bûyerên girîng te pê wan agadar bikim!

Bavê min û Serok Eşîra Mêrdesiyan zû çûyî bû ser dilovaniya xwe! Ez jî li paş mirina bavê xwe

deh saliya xwe de sêwî mayî bûm!.. Dayîka min ya ronedi Emîne Xatûn, piştî ku bavê min çû ser dilovaniya xwe, ew bi apê min Şûkrî Axayê Mêrdesiyan re zewicî. Dayîka min bû malbeta apê min ya duwemîn! Apê min yê mezin Şûkrî Axa bi kar û barên Aşîra Mêrdesiyan rêva dibir. Apê min roj bi roj li ser rêvaberîya aşîra me, rêzan û rêdanên wê hînî min dikir...

Têkoşerê nemir Osman Sebrî li ser destpêka xwendina xwe ya seretayî jî ji min re wûsa berdewam kir: "Di sala 1917 an de mamosteyekî Tirk hatî bû gundê me yê Narînce. Li gel wî mamosteyî min şehadeta destpêkê (îbtîdaî) sitand. Sala dîn min li Kolikê (Kextê) dest bi dibistana navîn (rûştîyê) kir. Ew jî sê salan de min qedand û şehadeta xwe hilgirt. Sala 1922 an mêha payîzê ez hîn 17 salî bûm ku ez zewicandim!.. Ji wê jinê sê kur hatin dinê! Ji wana du kur zû mirin û kurê sêyem yê bi navê „Welato“ dimîne!.. Osman Sebrî bi gotina xwe wûsa berdewam dike: "Lawê min yê ku bi navê „Welato“ her ku çû ew mezin bû! Welato bi serê xwe di jiyana min de ji min re bû xemûkeser! Ji ber ku ew xortê hêja wek lêheng bi destê pismamên min hate kuştin!.."

Di axaftina me da min xwest tiştêkî li ser vê mijara kuştinê lê zêde bikim! Min wûsa got û berdewam kir: „Ew bûyera tirsehêz û qambax ya Welato di sala 1974'an de hatî kuştî, ew ji balbeta Apê Osman Sebrî, newiyê Şûkrî Axa yê bi navê Sirri Erdem têye nasîn bû. Sirri Erdem ji bo vê kuştinê cezayê mezin kişand şûnda ji zindanê têye der! Dema ew ji zindanê derketî, min bi rêya hevalên xwe me jê pirsî bû! Gelo te ji bo çî ew camêra bi tabenceya xwe kuştî?!.."

Bersiva Sirri Erdem wûsa bû: "Em xismên hevûdune!. Bavê wî Apê Osman Sebrî zûde ji Kolikê

Dema ji girtîgehê sala 1937 an derket şûnda li bajarê Şamê ew cîhwar dibe! Di sala 1944 an de zewaca xwe ya duwemîn bi Şadiyê Xanimê va dike. Şadiyê Xanim bi eslê xwe Çerkez bû. Bavê wê generalekî Osmaniyan bi navê Recep Toguz Paşa bû.

derketiye û çûyê binxetê! Doza zeviyan û doza mal û milk Welato dikir! Em hemî xisim di jûrekê de (oda) rûniştî bûn! Axaftinên sert di navbeynê me da dibûn! Welato jêhatî û camêr bû! Dema hêrs ketî, wî destê xwe avêt piştî xwe! Min li pêşiya wî dest avêt tabenceya xwe û agir lê reşand!.. Welato di alîkî de ket ser xaliyan. Dema ew mirî û bêcan ma, me ew sekir ku li ser wî camêrî tabance tûne bû! Em pir ber xwe ketin! Ew yekcar hêdî mirî bû! Min cezayê xwe giran kişand! Ez bêjim çiqas pişmanim, bê feyde ye!.."

Osman Sebrî dema encama bûyerê ya ku ji min bîstî qet tu bersiv nedanê! Ji bédengiyek şûnda di ciyê mayî de Osman Sebrî axaftina xwe wûsa berdewam kir: "Ez benî, em Kurd ji neyartiyê de ji xwe re wek şêr û pilingin! Dema li dijî neyarên xurd de, em Kurd her yek di alîkî de diçin! Ji bo vê ye, ku em Kurd sernakevine!" Wî gotina xwe wûsa dawî lê anî bû!..

Li taxa Kurdan ew têkoşerê nemir bes bi qîza xwe ya bi navê "Kewê" tev dijiyan. Xaniyê ew tê da ne xaniyê axan bû! Xanî li ser yek qatî, hinek jî di erdê da hatî bû avakirin! Lê bas hûndirê malê her roj bi mêvanan tijî dibû! Mala wî wek dibistana zimanê Kurdî bû! Wî dersên zimanê Kurdî hînî Kurdan dikir! Lê kesekî bi navê Şivan hebû ku ew heft salî bû! Şivan şagirtê wî yê herî piçûk bû! Tenê ders dida wî. Aliyê dîn de ew herdû bûyî bûn hevalê hevûdu!.. Paşê bavê şagirt ji min re got: "Ew

tenê ne şagirtê Apo Osman e! Ew havalê wî yê heja ye!" Hevalê wî yê wê demê heft salî, îro li Swêden kî dizane ew bûyê nêzîkî 40 salya xwe!..

Rêvaberîya Kolonyalîstên Fransîzan Apo Osman Sebrî wî carna surgun dikan, hincaran jî davêjin girtîgehên!..

Dema ji girtîgehê sala 1937 an derket şûnda li bajarê Şamê ew cîhwar dibe! Di sala 1944 an de zewaca xwe ya duwemîn bi Şadiyê Xanimê va dike. Şadiyê Xanim bi eslê xwe Çerkez bû. Bavê wê generalekî Osmaniyan bi navê Recep Toguz Paşa bû. Osman Sebrî dema sala 1926 li Adanê hapisêda bû, hevalê wî yê hepisê bi navê Hûsêyîn Hîlmî Atîk ji aslê Çerkez bû. Ji bo ku dêma li Bîngolê (Çabakçûr) ew qeymeqam bûye, ji bo alîkarî û tevî serhildana Şêx Said bûye, 15 sal ceza dayî bûn wî!..

Osman Sebrî dema hevdiñinê me da digot ku ew mamosteyê Tirk ku yê hatî gundê me mirovekî sosyalîst bû. Destpêka da gotinên wî kêfa min pênadihat! Paşê min dît ku ew li dijî feodalîtê û parastîna gundî û zahmetkêşan re piştgir e! Her ku çû, ez nêzîkî wî dibûm. Dema apê min ez zewicandim, min bi apê xwe Şûkrî re got: "Apo! Ez parê erdê yê xwe dixwazim!" Apê min Şûkrî ji xwe çûyî bû! Ji min re got: "Para çî! Erd û gund hemî ya teye!.. Gelo par çiyê!" Paşê ji min pirsî û got: "Tuyê parê xwe çî bike!" Min jê ra got: "Ezê parê xwe li gundiyan belav bikim! Çî dikeve para min ezê wê bigirim! Bila gundî li erda xwe xwedî derkevin!" Navbeyna me sar bûyî bû! Li gor apê min, heşê xwe min wê demê wenda kirî bûm!..

Apê min Şûkrî mirovekî jêhatî bû!.. Axayekî Kurdan wekû xwe bû! Di aliyê din de ew zavayê Hecî Bedir Axayê Kolikê bû. Dema Fransîzan heya nêzîkî Kolikê bûn, Hecî Bedir Axa bi hezaran

siwariyên Kurdan amade kirin û Fransiz ji wê dawerê kirin der!.. Ji bo vê jî ew mirovê xwendin û nivîsandina xwe tunejî ji sala 1924 an şûnda du dewreyan ew bûyî bû miletwekilê Meletyê!.. Lê wî ne apên min û ne jî axayên Kurd ku alîkariya Şêx Sayîd kirine, ewna ji sêpeyan (îdamê) xelas nekirin!.. Dawî da malbeta Hecî Bedir Axa jî tevî axayên Kurd yê dîn ewna jî hatin sirgûn kirin! Dengir Mir Mehmet Fîrat (8 ê meha Augustê sala 1943 li sirgûnê hatî bû dinê. 11 ê Tîrmehê sala 2019 an li Enqerê jî çûyî bû ser dilovaniya xwe!..)

Apo Osman Sebrî ji zewaca xwe ya duwemîn ya bi Şadiyê Xanimê ve kirî sê law bi navê Hoşeng, Hoşîn, Heval û du qîzên bi navê Hingur û Hevî jê bûn. Dema li Şamê min mala wan serdan kirî bes qîza wî ya bi navê „Kewê“ tenê hebû! Dema agahiya li jor heyî navê Kewê derbas nebû! Ji ber ku kes li derdora Apê Osman Sebrî nemayî bûn, wî meriya xwe ya bi navê „Kewê“ anî bû mal! Ew jî bûyî bû qîza wî ya sêyemîn...

Dema ew bûyerên Suriyê yê dawî bûn, gorbehişt Apo Osman jî çûyî bû ser dilovaniya xwe! Kewê jî zewicî û bi hevalê xwe va dîsa barkirin bakurê welat! Wektekê li gundê Apo Osman Sebrî li Narîncê û li Kolikê bi cihûwar bûn!.. Dema min dîwana Osman Sebrî amade dikir, ji min re got ku:“Hîn ez xweşim, dîwan bila bêye weşandin û çendikan jî ji min re bişînin!..“ Min jî soz dayî bû ku di xweşiya wî de ew dîwana wî ezê bidim weşandin!..

Soza min dayî bû Apo Osman Sebrî di saxiya wî de çî mixabin min nekarî bû wê bi cih bînim! Bicîh ne anîna wê ne di deste min de bû! Pêşgotina dîwanê rehetî Prof. Dr. Îsmet Şerîf Wanlî bi zîmanê Erebi bi tîpên Arami nivisî bû. Mamoste Îzedîn Naso wergera wê ya Kurdî bi tîpên Latîni amade kir. Çapxaneyê Apec ya

Dema ew bûyerên Suriyê yê dawî bûn, gorbehişt Apo Osman jî çûyî bû ser dilovaniya xwe! Kewê jî zewicî û bi hevalê xwe va dîsa barkirin bakurê welat! Wektekê li gundê Apo Osman Sebrî li Narîncê û li Kolikê bi cihûwar bûn!

li Stokholmê wergera pêşgotinê xwestin bi xwe amade bikin. Lê soza min dayibû Mamoste Naso, ez lê venegerim. Ew xwesteka Mamoste Wanlî jî bû. Çapkirina dîwanê dirêj kirin û dîwan dema sala 1998’an hate çapkirin, têkoşerê nemir Osman Sebrî jî roja 11.10.1993 çûyî bû ser dilovaniya xwe! Di rojên pêş me de bi çapa dîwanê ya 4’an helbestên wî yê heya îro di dîwanên çapbûyî de cih negirtin jî yê bikevin destê xwendewanan. Lê pirtûka wî ya ji serpehatiyan bi navê “Hevalê Çak” min bi Hoşeng Sebrî ve amadekirî jî ji aliye weşanxaneyê Lîsê ve li Amedê hate weşandin. Osman Sebrî û Cegerxwîn, her du helbestvan jî di rêya têkoşîna gelê xwe de jiyana xwe borandin. Her du helbestvan jî sosyalîst û azadîxwaz bûn. Herduyan jî dixwest Kurdistanê azad û serbixwe bibînin û tê de bijîn. Cegerxwîn di gofugoyek xwe de ji min re wisa gotîbû: “Ne dîr e! Roj yê bê, ez jî dizanim Kurdistan ê azad be! Lê ez jî dixwazim di Kurdistanê azad de rojên xwe yê azad û şahî biborînim!” Ew xwestek ne bû para wana. Lê rojên li pêş me, ew xwesteka dilê wan ê bêguman pêk bê! Ew ê her bi karên xwe yê berbiçav di nav gelê xwe de bijîn û tu caran jî nayên ji bîrkirin. Piştî dîwana li Stokholmê hatî çapkirin, dîwan li Berlîne, li Îstanbulê dîsa hatin weşandin!

Min karê xwe yê li ser dîwanê her berdewam dikir! 40 helbestî di dîwanên hatî weşandin de cih

negirtin û ji bo çapkirinek nû min amade kirin hemî şandin Amedê, çapxaneyê bi navê „Lîs“! Di wê demê de birêz Hoşeng Sebrî jî ji bo civînekê li amadê bû. Çî mixabin diz ketî bûn çapxanê û hemî arşîv û kompûterên wan dizî bûn! Di vê navbeynê de dîwana ji bo çapa nû hatî amadekirî jî wenda bûyî bû!..Nûha ji bo çapa nû karê min berdewam dike!..

Di ew rojên borî de Keça Osman Sebrî ya bi navê „Kewê“ hevpeyvîna wê ya bi Rûdaw Kurmancî re, di roja 10.11.2025 an de li Şamê hatî kirin da ew wûsa dibêje:“ Mîrasa bavê min ya 30 salan li Şamê hat şewitandin!..“ Hevpeyvîna xwe de wûsa diaxive:

“ Şam (Rûdaw) - Mala têkoşer û rewşenbîrê navdar yê Kurd Osman Sebrî (Apê Osman) li Şamê rastî talan û wêrankirinê hat!..

Ew mal zêdetirîn 30 salan ji bo xizmeta ziman û çanda Kurdî wekî navendekê hati bû bikaranîn. Keça wî Kewê, Osman Sebrî diyar dike ku di dema şerê Sûriyeyê çekdarên hikûmeta Beasê dest danîne ser mala wan û nêzîkî 2 hezar pirtûkên bavê wê şewitandinê û kelûpelên wî yê şexsî jî dizîne!..“ Osman Sebrî yek ji kesayetiyên herî diyar yê doza Kurdî ye û jiyaneke tijî têkoşîn derbas kiriye. Keça wî Kewê ku ji bo xizmeta bavê xwe nezewicî bû, ji Rûdawê re behsa jiyana bavê xwe ya dijwar dike û dibêje!..

“Bavê min çend caran şandin sirgûnê!..”

Kewê eşkere kir ku bavê wê her tim di bin zext û zordariyê de bû û got: „Tê bîra min e ku ez biçûk bûm. Dema hukmê Zeîm û Şîşeklî, em li Qamişlo bûn û bavê min li wir ket girtîgehê. Piştî ew ji Qamişloyê derxistin û jê re gotin tu xelkê teşwîqî raperînan dikî!.. Ji ber vê yekê, ew şandin Şamê. Li Şamê jî her tim dihat girtin an jî di bin çavdêriya mecbûrî de bû, heta ku ew şandin ciyê îro Gelê Dûrzî

lê dijî navçeya Siwêdayê!.. “ Ew di ciwaniya xwe de beşdarî Serhilda-na Şêx Seîd bûye. Ji ber vê yekê, Osman Sebrî 6 salan di zindanên Tirkiyeyê de maye!.. Piştî azadbû-na xwe, ew derbasî Îraq û Sûriyê bû! Lê li wir jî wekî şoreşgerekî dev ji doza Kurdî berneda!.. Ji ber xebatên wî yên rêzanî (siyasî), hikûmeta Fransayê di sala 1936 an de ew sirgûn ciyê cûda cûda kirin. Pêşiyê de ew şandin Filistînê û piştê jî şandin girava Madagas-karê ya li Afrîqayê. Ew du salan li wê derê di sirgûnê de ma. Di serdema yekîtiya Sûriye û Misirê de, Osman Sebrî dîsa vegeheriya Şamê!.. Keça Apo Osman Sebrî ya bi navê „Kewê“ dîsa dibêje: “Bavê min 17 caran hat girtin!..”

Dema min Apo Osman Sebrî dît, wî li taxa Kurdan ji xwe re xaniyek kirî bû. Li wî xanî de bi malbata xwe ve li wir dijiya. Di wê demê de wî dev ji siyaseta çalak berdayî bû û bi temamî xwe dayî bû xizmeta zimanê Kurdî!.. Bes bi nivîsandinê re mijûl dibû!.. Lê dema Kurdên siyasatmedar dihatin bajarê Şamê, yekemîn dihatin mala Osman Sebrî serdan dikirin! Xelk jî dihatin mala wî û dersên Zimanê Kurdî jê werdigirtin.“

Osman Sebrî di sala 1938 an de di damezrandina „Kuluba Xortên Kurd“ de jî di nav damezrandinan de bûye. Ji xeynî wî hevalê xwe û helbestvanê Kurdistanê yê şoreşger û sosyalîst Qedrîcan, Dr. Ahmed Nafîz jî di nav amadekaran de bûne!..

Osman Sebrî piştî zêdetirî 30 salan xizmeta zimanê Kurdî de gelek berhemên wejeyî (edebî) afirandin şûnda 11 ê Cotmeha sala 1993 an roja duşembe, kat-jimera 15.30 de li Şamê çû ser dilovaniya xwe! Ew li goristana Gundê Berkevîrê, li nêzîkî bajarê Dirbasîyê hate binax kirin. Keça wî Kewê xwest rêya bavê xwe bi-domîne, lê piştî destpêkirina şerê Sûriyê neçar man bi mêrê xwe va vegeherin Bakurê Kurdistanê Gundê

Di aliyê zimanê Kurdî de sala 1954 an Rewşen Bedirxan, Jemal Nebez û Apo Osman Sebrî ji bo yeketiya zimanê Kurdî bilavokek belav kirî bûn ku dixwestin saziyek zimanê Kurdî saz bikin. Dema Jemal Nebez di ew salan de derket Ewrûpa, ew karê bikirana jî di nivî da mayî bû!

Narîncê!.. Dema piştî çûyîna wan, li Şamê çekdarên hikûmetê 14 salan dest datînin ser mala wan!.. Ew mala Osman Sebrî ya hat talankirin de nêzîkî 2 hezar pirtûkên pirtûkxaneya Osman Sebrî de heyîn, hemî tîn şewitandin û tiştên wî yên şexsî jî tîn dizîn!..

Lê destpêkê de Osman Sebrî di nav refên xortên „Xoybûn“ê yên çalak de jî ciyê xwe girtî bû!.. Ew bi lêhengî û bi camêriya xwe di nav gelê Kurdên rojava da baş dihat nasîn!..

Di aliyê zimanê Kurdî de sala 1954 an Rewşen Bedirxan, Jemal Nebez û Apo Osman Sebrî ji bo yeketiya zimanê Kurdî bilavokek belav kirî bûn ku dixwestin saziyek zimanê Kurdî saz bikin. Dema Jemal Nebez di ew salan de derket Ewrûpa, ew karê bikirana jî di nivî da mayî bû!..Wek di gotina rûspiyên Kurdan (metelok) de hatî gotin: „Kesê zimanê xwe winda bike, ew kes winda ye!..“

Osman Sebrî jî wek Jemal Nebez evîndarê welatê xwe bû. Mamooste Osman Sebrî ji bo mamoste Jemal Nebez bîranînek serboriya xwe wûsa anî bû ziman:“ Ez benî, Jemal Nebez dixwest sekretêrê Partiya Komunîst Ya Sûriyê Halîd Bexdaş bibîne û binase! Min jê re got: Du nebîne baştir e! Jemal Nebez li min vegeherand û got:“ Em bibînin ji çî kêmtir e?“ Min jî got, baş e, rabe, em dikarin biçin!.. Em rabûn çûn heya pêşiya deriyê Halîd Bexdaş. Li ber deriyê wî polisê devletê nobedar bû! Ji

me ra got: „Hun çî dixwazin?“ Me jî navên xwe gotin û em dixwazin Halîd Bexdaş bibînin! Ew çû ber deriyê malê û dest danî ser zîlê dêrî! Zarokê biçûk çar-pênç salî serê xwe ber derî re kire der! Polîs jê re got mewanê bavê te hene! Demekê şûnda zarok dîsa vegeherî serê xwe dirêj kir û got:“Bavê dibêje ez ne li mal im!“ Ew derî digire û diçe hundirê mala xwe!..

Min û mamoste Nebez mê li çavên hevûdu nêrî! Ez vegeherî mamoste Jemal Nebez û min jê re got: „Min gotî bû, em neçin baştir e! Lê te ji min baş bawer nekir! Em herdû carek din bi hevra kenîn!.. Me got:“Bila mêrîtiya vî Kurdî jî qeşmêrî be!..“

Kurdan bê wate ji bo „Osman Sebrî“ negotîne „Têkoşerê“ nemir!.. Têkoşeriya wî di sala 1957 an de bi hevalên xwe ve bi damezrandina „Partiya Demokrat a Kurdî li Sûriyeyê“ her berdewam kir. Ew bûyî bû sekretêrê partiyê! Di rêvaberîya partiyê de xeynî Osman Sebrî Dr. Nûredîn Zaza, Hemîdê Hecî Derwêş, Hemza Niwêran, Reşîd Hemo, Mihemed Alî Xoce, Xelîl Mihemed, Şewket Henan, Şêx Mihemedê Îsa û Cigerxwîn jî cîh girtî bûn. Dr. Nûredîn Zaza ji bo serokê partiyê hatî bû hîlbijartin. 14 ê xezîrana sala 1957 an civîna komîtê ya pêşîn li darket. Ew roj wek roja damezrandina partiyê hate pejirandin!..

Osman Sebrî û Cigerxwîn du hevalên hevûdu yên kevn bûn! Herdûyan jî baweriya xwe li ser sosyalîzmê di salên xwe yên xortaniyê de destpêkirî bû!

Cigerxwîn di helbesta xwe ya binavê:

“Riya me riya Lenin e!

Di wê de dubendî nîn!“

Cigerxwîn di helbesta xwe de dida xuya kirin ku ew helbestvanekî Kurdan Marksîst û Leninîst e!..

Dema Osman Sebrî dixwest

para xwe ya erdê li gundiyên Kurd bilav bike, wê demê de şoreşgeriya xwe ya di ew salên xort de li p3eş çavan jî rêxistî bû! Dema salan xwe yê dawî de li ser helbest û dîwana wî dema me hevûdu re qise dikir. Bi min re wûsa axaftî bû: "Ez benî, ez ne helbestvan im! Ji ber ku Kurd bi riya helbestan bêtir ji rêzaniya (polîtîka) Kurdî fehm dikin. Ez jî bi riya helbestan dixwazim baweriya xwe di nav Kurdan de bilav bikim!.."

Min di vê derbarê de nexwest zêdetir mijarê dirêj bikim!.. Lê Têkoşerê nemir ji bo hevalê xwe Cigerxwîn got ku: "Ew hinek mirovekî sûdperest e! Ji bo ku sosyalistan sûd werbigire, wî qîza xwe bir dayê Komunistan!" Min nexwest li ser mijarek wûsa zêdetir bi axifim!.. Mijar me qut birî!..

Ya rast ew bû ku Osman Sebrî,

Ala Rengîn

*Min divê her tu bilind bî
Ala rengîn kesk û zer,
Him xweşî him ceng û rûmet
Tên zanîn ji sor û gewr
Dûr, nêzîk ezê te hildim,
Tu yî xemla banê min!
Ger bi vê derman mirin bî
Bo te gorî canê min!
Sê salan bi te kêfxweş bûm,
Agrî, Zîlan, Tendûrek,
Li pêş suhna te bûne ax.
Leşkerên Turk lek bi lek
Dêrsîm û Sasun û Pijder
Bo te xwînê dirêjin!..
Herçî xort in, herçî Kurd in
Bo te lavjan dibêjin,
Leşker im bot e, ala min.
Min divê gurmîn û şer
Duwanzde mîlyon bûne pandî,
Bo te Kurdên pir huner!..*

Osman Sebrî her dem giringî dida zimanê Kurdî! Ji bo vê ye ku, ji xwendayê Kurd re di helbestê xwe ya bi navê „**Ho Xwendayê Kurd!**“ wûsa bangî Kurdan dike:

*Ma zanî çiqas gelê te şaşê?
Ji ber şaşiyê gelek li paşê!
Ji hezar salan ew her bindeste,
Ji ber ku bêvac ramanpereste!..
Wî ramanek nekir çira derê xwe,
Herwekî hefsar êxist serê xwe!*

Qadrî Can, Seyda Cigerxwîn û helbestvanên li binxetê hemî welatparêz, pêşverû û şoreşger bûn!..

Bes di salên dawî de navbeyna gelek helbestvanên Kurd yê Rojava ne baş bû! Apê Osman Sebrî dawî de bersiva wî ji bo Cigerxwîn wûsa bû: "Helbestvanekî Kurd welatparêz, şoreşger û sosyalîst di demek wûsa de nikane ku gelê xwe bihêle û biçê Ewrûpaye kêfa xwe bibe!.."

Min nexwest vê pirsê hêdî ser rawestim! Di sala 1981 an dema Cigerxwîn li Berlîna Rojava hatî bû Newrozê, ew li mala me qasî hefteyek bûyî bû mêvan! Min gotina Apê Osman Sebrî jê re dubere kir! Bersiva Cigerxwîn jî wûsa bû: "Osman Sebrî mirovekî camêr û mêrxwas e! Ew camêra çî bêje ew rast e! Lê rastiya min jî heye!

Heya îro qasî 40 berhem min nivîsandin! Ji wana du, sê dîwan min li welat dane çapkirin. Yê mayî hemî destnivîsin! Min xwest ku li dervayî welat ji wana hinekan ji bo çapê amade bikim û bidim weşandin! Ji bo vê ez hatim dervayî welat!.."

Cigerxwîn li ser soza xwe mayî bû! Dema hat dervayî welat di demek kurt de 8 dîwanên xwe yê helbestan û qasî 20 berhemên xwe dane weşandin şûda ew çû ser dilovaniya xwe!..

Carek dîn dema ez çûm Şamê min bersiva Cigerxwîn, Osman Sebrî re got! Ew di nav bêdengîyê de bê deng mayî bû!.. Dilê herdûyan jî ji bo welatê xwe heya nefesa xwe ya dawî lêdike!..

Helbestvan Osman Sebrî di helbesta xwe ya bi navê Ala Rengîn de:

*Holê bi serî dihat girêdan,
Dîl û şerpeze di nava cihan!..
Nexwest bi serê xwe ew birame,
Ji lewra heya îro xulame!
Serdarê wî her beg û axa bûn,
Rênasê wî tim şêx û mela bûn!..
Ewbûn peyayên di nav me xwenda,
Wana jî rê li ber me kirine wenda!..*

Di aliyê din de Osman Sebrî, xwediyê ew gotinên li jêr hatin nivîsin e! Ew tû caran ji aliyê Kurdan va nayê ji bîrkirin!..

„Mirov ku bi zimanê xwe re bendewar nebe, nikare îdîa bike ku ew ji welatê xwe hez dike.

Her bêjeyek (her gotinek) kevirekî avahiya ziman e.

Kesê ku ehmiyet nede zimanê xwe, di jîna (Jîyana) netewiyê de tûne ye.

Ziman wekî asoya behrê ye; nêzîk xûya dike, lê çiqas tu dihêrî tim ew e.“ O. Sebrî

Helbet ziman ji bo neteweyan tiştê herî girîng e!

Eger mirov mêtûya xwe nenivîse, mirov kor e!

Eger mirov bi zimanê xwe nenivîse ew mirov lal e.

Kurtehelbestek ji Osman Sebrî:

Maf

*Ger zilmê hene top û tîfing, keştî û leşker,
Têk de dişîne ser xwedîmaf pê rê dike şer!
Ew tev nikarin destên wê yê pola bibestîn,
Zorbaz û sîtemkarên keleş tê de diwestîn!
Her maf wekî ro nayê veşartin bi tevayî,
Bayek tê, dibe ewrên di reş, zû dike sayî!..*

Şam, 1960, Zîndana Mêzê

Di helbesta xwe ya bi navê NEWROZ' de ew

hestên xwe yên netewî wûsa tîne ser ziman:

NEWROZ

*Newroz çiqas delalî, vedikujînî derdan
Her dem û gav dibalî, tuyî cejna me Kurdan
Her sal di vê çaxê de, bîst û yekê Adarê
Bi kêf û lîz û govend, me digihînî biharê
Gul û kulîlk û çîçek, dibişkivin di baxan
Çem û cobar tijî tîn, heya perav û şaxan
Berf li çiya dihele, bes dimînin belekî
Wekî çînen reşbelek, dil geş dîkin helekî
Rûyê erdê ji rûkî, giya dertê kes û şîn
Nêrgîz, gupik û çîçek, ji her alî didin bîn
Di van rojên şêrîn de, welatê Kurd ser û bin
Çi keç û xort û mendal, kal û pûr û bûk û jin
Dîkin cejna sê rojan, bi xweşû û ken û hang*

.....
*Tev kêf û saz û sowet, reqs û dîlan û xweşî
Divya tiştêkî bêjim, çend gotinan di Newroz
Zanîna min hinda bû, gelo cejna we pîroz.*

Şam 21.03.1957

Hevalê Apê Osman, Ekrem Cemîl Paşa di serboriyên xwe da dinivîsîne ku dema havîn dibû, axa û begên Kurdan yên ku endamên Xoybûnê bûn, ew diçûn zozan û ciyê havîngehan! Lê Osman Sebrî bi hêzek xortên Kurd ve berê xwe didan Bakûrê welat! Di hûndirê çend mehan da bi barên qatiran çek û cebilxana leşkerî tanîn ji Xoybûnê re! Axayên Kurd çiqas li dijî hevûdu bûn, hemî ji Osman Sebrî razî bûn!..“ dibêje...

Di ew demên borî de Ekrem Cemîl Paşa ji bo Osman Sebrî serboriyên xwe de dîsa wûsa nivîsandiyê: „Osman Sebrî, xortê di nav me de yê herî piçûk bû. Lê wî bi karûbarên xwe yên rêkûpêk dilê me hemiyan de ji xwe re ciyekî herî baş peyda kirî bû!.. Hemî endamên Xoybûnê ji wî gelek hez dikirin û nadixwestin ku hewce tiyek wî de kêmasî derkeve û li ser wî dicirifin.“ Di wan salan de 1934 heya 1939 an berpirsiyarê Xoybûnê yê siyasî Qadrî Cemîl Paşa bû. Di destpêka şerê cihanê yê duwemîn de Ekrem Cemîl Paşa dibe berpirsiyarê Xoybûnê. Di navbeyna wan salan de pir endamên Xoybûnê ji saziyê dûrdikevin. Dayîn û Standina Osman Sebrî jî ne wek berê ye. Girtin, hepis û bûyerên din yên siyasî wî ji Xoybûnê dûrdiêxin. Wek tê zanîn di sala 1946 de Komara Kurd ya Mahabadê saz bû şûnda, Xoybûn jî wek hemî komelên Kurd yên din tevî komarê dawî li xwe tîne!..“ dibêje!..

Osman Sebrî di serboriyên xwe de dibêje:“ Di warê siyasî di sala 1919 an de, min çardeh saliya xwe de carekê Mîr Celadet Alî Bedîrxan dîtî bû!“ dibêje. Paşê jî ewna di kovara „Hawar“ û çapemeniya Kurdî ya wê demê de dibin rêheval. Xwendin û nivîsandina Kurdî bi tîpên Latîni di nav Kurdan de dîkin zimanê perwerdeya Kurdan!..

Berhem Osman Sebrî:

1954 Alfabe Kurdî ya Latîni
1956 Bahoz / Şam
1956 Derdên Min Gotar û Çîrok / Şam
1984 Çar Leheng/ Şam
1981 Gotinên xav napijin bê tav / helbest / Almanya / , helbestên ew pirtûka hêja Hemreş Reşo ji kovarên Hawar û Ronahiyê dayîne hev û bi pêşgotina xwe û bi pêşgotina Dr.Nûredîn Zaza ew pirtûk hatiye çapkirin û weşandin.

Elîfbêya Tekûz, 1980, Şam
Bersiva Hoşeng , 1992, Şam
Dîwana Osman Sebrî, Amadekar A. Balî, Apec, Stockholm, Sweden
Hevalê Çak, A. Balî, Hoşeng Sebrî, Çapxana Lis, 2011 Amed

Li Goristaneke Amedê (Çîrok) Weşanên Lis, 2007
Bîranînên Min, Weşanên Lis, 2012
Şerên Sasûnê, Dîrok(Komkirin û Amadekirin: Dî-lawerê Zengî), Lîs, Amed, 2016

Seydayê Cegerxwîn jî, ev helbesta xwe ya bi navê: „Ji Osman Sebrî Efedî Re“: dibêje:

*Bigorî bim ji bo te ey birayê min tu kanî
Ji dûrî ve te destê xwe di niv destê min danî
Bi min û te du destên bê çep û rast ey birader
Belê herdu qewî jarin di yek laşê giranî
Me pirsî derdê Kurdmancan ji çerxa etlesa jor
Nezanî bo tevan derde belê lê me xizanî
Belê zêr e belê zêr e belê zêr e belê zêr
Xwedanê wî cîhangêre bela ker bit dixanî
Ji bo me ne eqil fêde dikî ne xwendina banî
Ji bo me çî divêtin da ji tirsan bidne banî
Feke va ye mirim îro ji dinya ez îlat im
Bi gera xwe bi çerxa xwe te daxwaza me nanî
Cegerxwîn im mirim ez çûm ji bo we Sebriyek ma
Erê himberî Kurde welê bê wehya esmanî.*

Cegerxwîn

Helbesta li ser jiyana û xwesteka dilê xwe ya dawî bi qelemê xwe Apo Osman Sebrî wûsa tîne ziman: „Xwe danînim bo sîtem û zorê,
Bi vê serbilind ez biçim gorê.
Gava bi rûmet çûme goristan,
Hêja ye, bibim lawê Kurdistan!..“

Osman Sebrî

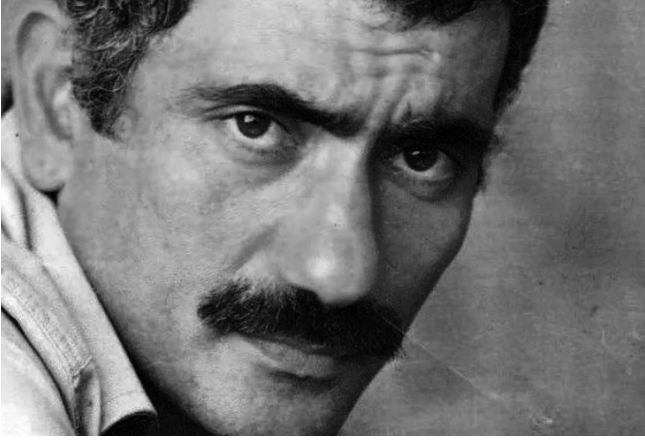
Ji bo ew têkoşerê serbilind û bi rûmet, dû wî re, ez jî, jê re dibêjim:

*Ser bûyîna te re sedûbîst sal bi şahî derbas bû,
Tu bi dengê helbestên xwe heya qatê erşan çû.
Em ji bo te dibêjin, tu her hêja ye li jor asuman,
Îro tu bû, lawê Kurdistan, her bijî Apê Osman!..*

A. Balî Han

Zivistan 2025

*Mamosteyê zimanê Kurdî (KURDOLOG-TURKOLOG)



YILMAZ GÜNEY: SİNEMADA SINIFIN, HALKIN VE HAKİKATİN SESİ

Türkiye ve Kürdistan sinemasının en önemli sinemacılarından, “Çirkin Kral” lakaplı oyuncu, yönetmen, sanatçı ve düşünce insanı Yılmaz Güney, yaşamının büyük bir bölümünü kapsayan sinemasında; filmlerinde, edebi eserlerinde ve bir bütün olarak düşünce dünyasında sınıfsal, toplumsal ve diğer hayati sorunları kendine özgü sanatsal bir ifade biçimiyle aktarmaya çalışmış; ezilenlerin ve emekçilerin sesi olmuştur.

Yoksulluğu, topraksız bir köyde doğmuş olmanın getirdiği trajedi üzerinden anlatmaya çalışmıştır. Feodal düzenin gölgesinden kurtulup kendini ve toplumu dönüştürmeye yönelik bir çabayla sinemasını ve sanatsal bakış açısını geliştirmiştir. Çocukluk yıllarında dinlediği kılaamları ve hikâyeleri hiç unutmamış; sinema yaşamı boyunca ve cezaevinde kaldığı süre boyunca da sinema ve edebi üre-

timini sürdürmeye çalışmış, yazmaya daha fazla ağırlık vermiştir. Oyuncululuğunu, yönetmenliğini ve senaristliğini üstlendiği filmlerde, içinde doğup büyüdüğü coğrafyanın hikâyelerini ve yaşanmışlıklarını toplumsal gerçekçi bir bakış açısıyla ele almıştır. 1971 yılında yayımlanan Boynu Büyük Öldüler romanıyla 1972 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazanmıştır.

Dönemin en iyi aktörlerinden biri olan Yılmaz Güney, şan ve şöhreti seçmek yerine haksızlığa karşı durarak insanın ve yaşamın hikâyelerini sinema perdesine yansıtmaya devam etmiştir. Filmlerinin günümüzde yeterince gösterilmemesinin sebeplerinden biri de yaşadığı dönemin sorunlarını anlatması ve baskılara karşı çıkmasıdır.

Senaryolarında daima kendine yakın hissettiği coğrafyanın ve emekçi insanların hikâyelerini anlatması, içindeki memleket öz-

lemine ve toplumsal bakış açısını en içten şekilde açığa çıkarıyordu. Çocukluğunda annesinden ya da akrabalarından dinlediği kılaamlar ve ezgilerden yoğun biçimde etkilenmiştir. Filmlerinin sahnelerinde memleketinin yaşamını ve kültürünü yansıtmaya çalışmıştır.

Önemli dört filminden örnekler vererek devam edersek;

Umut filmi

Umut, Yılmaz Güney'in yazıp yönettiği; toplumsal değişim ve dönüşümlerin yoğun yaşandığı dönemi en iyi şekilde perdeye yansıtan filmlerden biridir. 1970 yapımı film, yoksul ve emekçi insanların gündelik işlerde çalışarak umutla yaşama tutunma çabasını anlatmış ve günümüz dünyasına da ışık tutmuştur.

Sürü filmi

Sürü, yüzyıllardır süren feodal düzenin köylüler üzerinde kurduğu baskıyı ve bu gölgede

süren toplumsal ilişkileri toplumsal gerçekçi bir bakış açısıyla anlatır. Film, feodal toplumu ele alırken kapitalizmin bu yapıyı nasıl dönüştürmeye başladığını da beyaz perdeye yansıtır. Yılmaz Güney, Kürt sinemasının henüz tam anlamıyla oluşmadığı bir dönemde, Kürt sinemasına görsel ve anlatım açısından öncülük eden; bu sinemanın kodlarını barındıran bir dil oluşturmuştur. Sürü, Kürt sinemasını var etme çabasının önemli göstergelerinden biridir. Senaryosunu Yılmaz Güney'in yazdığı filmi, Yılmaz Güney ve Zeki Ökten birlikte yönetmiştir.

Yol filmi

Yol'un sahnelerinin büyük çoğunluğu Kürt şehirlerinde geçer. Film, cezaevinden izinli olarak ayrılan mahkûmların hikâyelerine odaklanır ve dönemin atmosferini yansıtır. Kürt sinemasının kodlarını taşıyan ve oluşturduğu görsel dil ile öncü bir yerde duran film;

Kürt yaşamını, kültürünü, sanatını ve gerçekliğini çekildiği dönem açısından en güçlü biçimde yansıtan yapımlardan biridir. Filmin dili Türkçe olsa da Kürt sözlü edebiyatından, Kürtçe klamlardan ve ağıtlardan beslenmesi; bazı sahnelerde Kürtçe diyaloglara yer vermesi ve oluşturduğu görsel sinema diliyle, henüz tam anlamıyla oluşmamış Kürt sinemasının geleceğine güçlü bir zemin sunmuştur.

Ulusal, cinsel ve sınıfsal meseleleri beyaz perdeye aktaran Yol, Fransa'da düzenlenen Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye (En İyi Film) ve FIPRESCI Özel Mansiyon ödüllerini kazanmış; ayrıca Altın Küre Ödülleri'nde En İyi Yabancı Dilde Film dalında ödüle aday gösterilmiştir. Senaryosunu Yılmaz Güney'in yazdığı ve Şerif Gören ile birlikte yönettiği film, dünya sinema tarihi açısından da önemli bir yapıttır.

Duvar filmi

Duvar, dönemin baskıcı sürecini ve cezaevi koşullarını anlatan; aynı zamanda Yılmaz Güney'in çektiği son filmidir. Kürtçenin Zazaki lehçesinde bir müziğin ilk kez yer aldığı film olma özelliğini taşır. Özellikle cezaevindeki çocuk mahkûmların gözünden yaşananları aktarmıştır. Film, Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye için aday gösterilmiştir ve dönemin önemli yapımlarından biridir.

100'den fazla filmde oyuncu, senarist, yönetmen ve yapımcı olarak yer alan Yılmaz Güney; sanat, edebiyat ve düşünce dünyasında büyük bir yankı yaratmıştır.

41. ölüm yılı dönümünde anısına ve mücadelesine saygıyla, özlemlerle; sinemasına minnetle...

Aralık 2025

Kaynak: <https://www.imdb.com>



BUGÜN SANAT NE İÇİN VAR?

Kapitalizmin estetik üzerindeki tahakkümü, sanatı üretim alanından çıkarıp tüketim nesnesine dönüştürdü. Bu coğrafyada sanat, ya piyasaya hizmet ediyor ya da toplumu rahatsız etmeyi göze alıyor.

“Sanat sanat için midir, toplum için mi?” sorusu Batı düşüncesinin steril salonlarında hâlâ entelektüel bir tartışma olabilir. Ancak bu coğrafyada aynı soru, romantik bir felsefi egzersiz olmaktan çoktan çıkmıştır. Çünkü burada sanat, estetik bir özgürlük alanı olmaktan önce ekonomik, ideolojik ve sınıfsal bir kuşatma altındadır.

Bu yüzden bu topraklarda sanatın “kendisi için” var olabileceğini iddia etmek, çoğu zaman gerçeklikten kopuk bir lüks söylemidir.

Kapitalizm, yalnızca ne üreteceğimizi değil, nasıl düşüneceği-

mizi, neyi güzel bulacağımızı ve neyin sanat sayılacağını da belirler. Sanatçı, daha ilk anda piyasanın sorularıyla karşı karşıyadır:

Satılır mı? Tüketilir mi? Algoritmaya uyar mı? Sponsor bulur mu?

Bu soruların dışında kalan üretimler ya görünmez olur ya da sistem dışına itilir.

Dolayısıyla bugün “topluma göre sanat” diye sunulan pek çok iş, gerçekte topluma değil pazara göre üretilmektedir. Toplum burada özne değil, hedef kitledir. Sanatçı ise dönüştüren bir figür olmaktan çıkıp, tüketim sektörünün estetik taşeronu hâline gelir.

Bu durum kaçınılmaz olarak başka bir sonuç doğurur:

Sanat üretmeyen ama sürekli sanat tüketen, düşünmeyen ama beğenen, sorgulamayan ama paylaşan kitleler.

Burada kullanılan “tüketici” kavramı masum değildir. Tüketmek; hazır anlamları içselleştirmek, zahmetsiz duygulanımlar yaşamak ve ardından hiçbir dönüşüm geçirmeden hayatına devam etmektir. Bu noktada sanat, insanı dönüştüren bir güç olmaktan çıkar; oyalayan bir metaya dönüşür.

Bu yüzden bu coğrafyada sanatın “toplum için” olması, toplumun hoşuna gitmesi anlamına gelmez. Tam tersine: Toplum için sanat, toplumu rahatsız eden, konfor alanını bozan, yüzleşmeye zorlayan sanattır.

Brecht’in dediği gibi, sanat dünyayı olduğu gibi yansıtmakla yetinemez; onu değiştirilebilir olarak göstermek zorundadır. Adorno’nun uyardığı noktada ise mesele daha da keskinleşir: Kültür endüstrisi, sanatın muhalif potansiyelini törpüler; onu güvenli, zararsız ve tüketilebilir hâle getirir.

Bugün bu coğrafyada “sanat sanat içindir” diyen birçok üretim, farkında olarak ya da olmayarak mevcut düzenin yenisinden üretimine hizmet etmektedir. Çünkü politik olmayan sanat yoktur; sadece politik olduğunu inkâr eden sanat vardır.

Asıl problem, sanatın toplum için mi yoksa sanat için mi olduğu değil; kimin yararına ve kime rağmen üretildiğidir.

Eğer sanat, kapitalizmin çizdiği

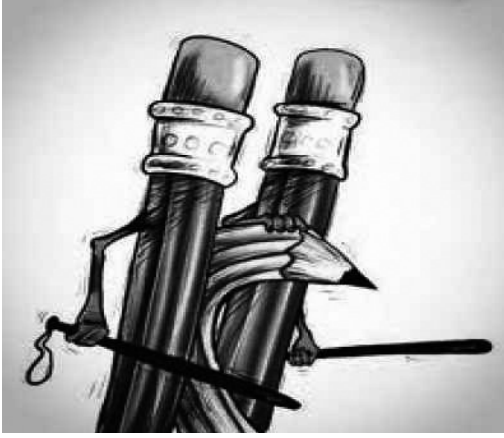
sınırlar içinde dolaşıyor, onun estetik taleplerine göre şekilleniyor ve sorgulama yerine uyuşturmayı tercih ediyorsa; adına ister “özgür sanat” densen ister “bireysel ifade”, sonuç değişmez: Bu, sanattan çok üründür.

Ve evet, bu sistem içinde yalnızca tüketen, üretmeyen, düşünsel emeğe katkı sunmayan kitlelerin ortaya çıkması tesadüf değildir. Bu asalaklık bireysel bir ahlaksızlık değil; sistemin bilinçli

olarak ürettiği bir bilinç hâlidir. Çünkü düşünen insan tehlikelidir, üreten insan kontrol edilemezdir.

Bu yüzden bu coğrafyada sanat, kaçınılmaz olarak toplum içindir. Ama bu toplumun alkışladığı, kolay sindirdiği, hızlı tükettiği bir sanat değil; toplumun çelişkilerini yüzüne vuran, rahatsız eden, huzursuz eden bir sanattır.

Sanat, bu topraklarda ya itaat üretir ya da bilinç. Üçüncü bir yol yoktur.



TERÖR KİMİN SİLAHI?

Öyle bir coğrafyada yaşıyoruz ki bir gün “terörist” ilan edilip ertesi gün devlet başkanı olabilirsiniz, Ahmed el-Şara örneğinde olduğu gibi. Ya da tam tersine; milyonlarca oy almış bir milletvekili ve parti genel başkanırken bir anda “terörist” kategorisine yerleştirilebilirsiniz, Selahattin Demirtaş örneğinde olduğu gibi.

Bu çarpıcı karşıtlık tesadüf değildir. Bize şunu gösterir: “Terör” sabit, evrensel ve değişmez bir kategori değil; siyasal güç ilişkileri içinde tanımlanan bir statüdür.

“Terör” kelimesi, Türkiye’de yalnızca bir güvenlik tanımı değildir. O, siyasal alanı yeniden düzenleyen bir eşiktir. Kimin konuşabileceğini, kimin siyaset yapabileceğini, kimin meşru sayılacağını belirleyen güçlü bir araçtır. Ve bu araç, tarihsel olarak devletin elindedir.

Terör kavramı salt bir hukuki

kategori de değil; devletin, egemen sınıfların ve hâkim ideolojinin çıkarlarını korumak üzere şekillenen bir siyasal aygıttır. Devlet yalnızca zor kullanma tekeline sahip değildir; aynı zamanda adlandırma tekeline de sahiptir. Neyin “suç”, neyin “tehdit”, neyin “terör” olduğuna karar verme gücü doğrudan siyasal iktidarın elindedir.

Bu nedenle mesele, yalnızca terörün ne olduğu değil; terör demeye kimin yetkili olduğudur.

Terörün Sınıfsal ve Siyasal Karakteri

Marksizm’e göre devlet, sınıflar üstü ve tarafsız bir yapı değil; belirli bir tarihsel dönemde egemen sınıfın çıkarlarını güvence altına alan bir örgütlenmedir. Bu çerçevede güvenlik politikaları da nötr değildir. “Ulusal güvenlik” söylemi çoğu zaman mevcut düzeni sorgulayan toplumsal güçlere karşı kullanılan bir bastırma mekaniz-

masına dönüşür.

Türkiye ve Kürdistan’da “terörle mücadele” söylemi özellikle 1980’lerden itibaren Kürt meselesi bağlamında şekillendi. Ancak zamanla bu çerçeve genişledi ve yalnızca silahlı mücadele alanını değil, demokratik siyaset alanını da kapsar hale geldi. Bugün herhangi bir politik aktörün ya da siyasi yapının siyasal meşruiyeti çoğu zaman onun “terörle arasına koyduğu mesafeyle” ölçülmektedir. Fakat bu mesafeyi belirleyen kriterler sabit değildir; siyasal konjonktüre göre değişkendir. Dün siyasal muhatap kabul edilen bir aktör, bugün “terör” kategorisine yerleştirilebilmektedir.

Kürt Siyaseti ve “Terör” Eşiği

Türk devleti Kürt siyasi hareketini onlarca yıldır sistematik biçimde “terör” başlığı altında değerlendirmiştir. Kürt kimliği etrafında

örgütlenen her politik talep, çoğu zaman güvenlik perspektifiyle ele alınmıştır.

Bunun en somut örneklerinden biri, seçimle iş başına gelen belediye başkanlarının görevden alınarak yerlerine kayyum atanmasıdır. On binlerce oy alarak seçilmiş yerel yöneticilerin, haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı olmaksızın görevlerinden uzaklaştırılmaları, terör suçlamasının siyasal işlevini açık biçimde göstermektedir. Seçimle kazanılmış bir temsil hakkı, idari bir kararla ortadan kaldırılabilmektedir. Terör kavramı, bu müdahaleyi meşrulaştırıran çerçeveye dönüşmektedir.

Kürt halkının iradesiyle seçilmiş belediye başkanlarının ve milletvekillerinin önemli bir bölümü “örgüt üyeliği” ya da “örgüt propagandası” suçlamalarıyla yargılanmış ve tutuklanmıştır. Bu tablo, siyasal alanın güvenlik mantığı içinde yeniden düzenlendiğini göstermektedir.

Selahattin Demirtaş: Sembol Bir Dosya

Bu bağlamda en sembolik isimlerden biri Selahattin Demirtaş'tır. HDP'nin eski eş genel başkanı olan Demirtaş, milyonlarca oy almış bir siyasetçi olarak uzun yıllardır cezaevindedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin tahliye yönündeki kararlarına rağmen tutukluluğunun sürmesi, dosyanın yalnızca hukuki değil, siyasal bir karakter taşıdığı yönünde geniş bir tartışma yaratmıştır.

Demirtaş örneği, “terör” kavramının yalnızca silahlı eylemlerle değil, siyasal söylemle de ilişkilendirilebildiğini göstermektedir. Bir konuşma, bir miting ya da bir açıklama; “terör propagandası” kapsamına alınarak ağır cezalara gerekçe yapılabilmektedir.

Terör kavramı böylece yalnızca silahlı mücadeleyle değil, muhalif siyasal temsil ile de kesişen bir çizgiye dönüşmektedir.

“Terör örgütü üyeliği” ve “örgüt propagandası” gibi suçlamaların kapsamı pratikte oldukça geniştir. Bir basın açıklamasına katılmak, bir sosyal medya paylaşımı yapmak, bir mitingde konuşmak dahi terör soruşturmasına konu olabilmektedir. Bu genişleme hukuki değil, siyasal bir genişlemedir. “Suç”un sınırı muğlaklaştıkça, iktidarın takdir alanı genişler.

Osman Kavala ve Muhalefetin Kriminalizasyonu

Benzer bir çerçeve, insan hakları savunucusu Osman Kavala davasında da görülmüştür. Kavala, Gezi Parkı protestoları ve sonrasında çeşitli ağır suçlamalarla yargılanmış ve mahkûm edilmiştir. Uluslararası mahkeme kararlarına rağmen cezaevinde tutulması, Türkiye’de yargı ile siyaset arasındaki ilişkiyi yeniden tartışmaya açmıştır.

Bu örnek, terör kavramının yalnızca Kürt siyasetçileri değil; sosyalistleri, insan hakları savunucularını ve sistem eleştirisi yapan geniş muhalefet kesimlerini kapsayacak biçimde genişlediğini göstermektedir. Terör artık yalnızca silahlı eylem değil; sistem karşıtı pozisyonun potansiyel etiketi haline gelmiştir.

Terörün Genişleyen Tanımı

“Terör örgütü üyeliği” ve “örgüt propagandası” gibi suçlamaların kapsamı pratikte oldukça geniştir. Bir basın açıklamasına katılmak, bir sosyal medya paylaşımı yapmak, bir mitingde konuşmak dahi terör soruşturmasına konu olabilmektedir. Bu genişleme hukuki değil, siyasal bir genişlemedir. “Suç”un sınırı muğlaklaştıkça, iktidarın takdir alanı genişler.

Medya, yargı ve güvenlik bü-

rokrasisi terör söylemini sürekli yeniden üreterek belirli bir siyasal konsensüs inşa eder. Böylece muhalefetin kriminalizasyonu kamuoyu nezdinde normalleştirilir.

Bu genişlemenin ne anlama geldiğini yaşadığım onlarca deneyimlerden birisini anlatarak göstermeye çalışacağım. 2000 yılında İstanbul Beşiktaş Devlet Güvenlik Mahkemesi’nde “terör örgütü propagandası” iddiasıyla ilk kez “yargı” karşısına çıktım. Aradan geçen yıllar boyunca benzer suçlamalarla defalarca soruşturma ve dava konusu oldum. Oysa siyasal faaliyetim, silahlı mücadeleyle hiçbir bağı bulunmayan Kürdistan Komünist Partisi’nin çalışmalarıyla sınırlıydı; büyük ölçüde basın ve politik faaliyet alanında yer aldım. Birkaç yıl önce Adıyaman Gölbaşı’nda gözaltına alındığımda yaşadığım bir olay, terör kavramının nasıl işlediğini açık biçimde gösteriyordu. İfade sırasında bir polis memuru bana şu soruyu yöneltti: “Neden PKK, PYD, TİKKO, DHKP-C terör örgütlerinin propagandasını yapıyorsun?” Bu örgütlerin propagandasını yapmadığımı, kendi siyasal faaliyetim içinde bulunduğumu söyledim. Ancak ifade tutanağını kontrol ettiğimde, cümlemin içine benim kullanmadığım “terör örgütü” ifadesinin eklendiğini gördüm. İtiraz ettiğimde şu soruyla karşılaştım: “Bu örgütleri terör örgütü olarak görmüyor musun?” Hayır görüyorum yanıtı üzerine tutanak yeniden düzenlendi; fakat tutanağa ayrıca “Sanık bu örgütleri terör örgütü olarak görmediğini beyan etti” notu düşüldü. İddianamenin konusu olmayan bir diyalog, özellikle kayda geçirilmişti. Burada mesele bir eylemden çok, bir adlandırmayı kabul edip etmemekti. Terör suçlaması, somut fiillerden ziyade siyasal konumla ve mesafeyle ilişkilendirilmektedir. Böylece “terör”, yalnızca belirli eylemleri değil, belirli düşünsel duruşları da

bastırmanın aracına dönüşmektedir.

Devlet Şiddetinin Görünmezliği

Terör tartışmalarında genellikle devlet dışı aktörler merkeze alınır. Oysa 1990'lı yıllarda yaşanan köy boşaltmaları, faili meçhul cinayetler ve ağır insan hakları ihlalleri toplumsal hafızadadır. Ancak bu pratikler çoğu zaman "terör" kategorisi içinde değerlendirilmez. Devlet şiddeti, "güvenlik operasyonu" ya da "olağanüstü koşullar"ın gereği olarak sunulur. Bu noktada çifte standart belirginleşir: Devletin uyguladığı şiddet "güvenlik"; devletin karşısındaki aktörün şiddeti "terör"dür. Bu ayırım, kavramın siyasal karakterini açık biçimde ortaya koyar.

Terör ve Hegemonya

Egemen güç yalnızca zor yoluyla değil, rıza üreterek de ik-

tidarını sürdürür. Terör söylemi bu rızanın önemli araçlarından biridir. Toplumsal korku, güvenlik arayışı ve istikrar beklentisi üzerinden iktidarın politikaları geniş kabul görür. "Terörle mücadele" söylemi, demokratik hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını meşrulaştıran bir üst anlatıya dönüşür.

Basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü, örgütlenme hakkı gibi temel haklar güvenlik gerekçesiyle daraltıldığında, siyasal alan fiilen yeniden çizilmiş olur.

Sonuç olarak bir yapının terörist olup olmadığına karar veren merci nihai olarak siyasal iktidardır. Mahkemeler bu kararın hukuki zeminini oluşturur; ancak çerçeveyi çizen siyasal güçtür. Bu durum, terör kavramının nötr ve evrensel bir kategori olmadığını gösterir. Aksine, onun siyasal iktidarın elinde şekillenen bir araç olduğunu ortaya koyar.

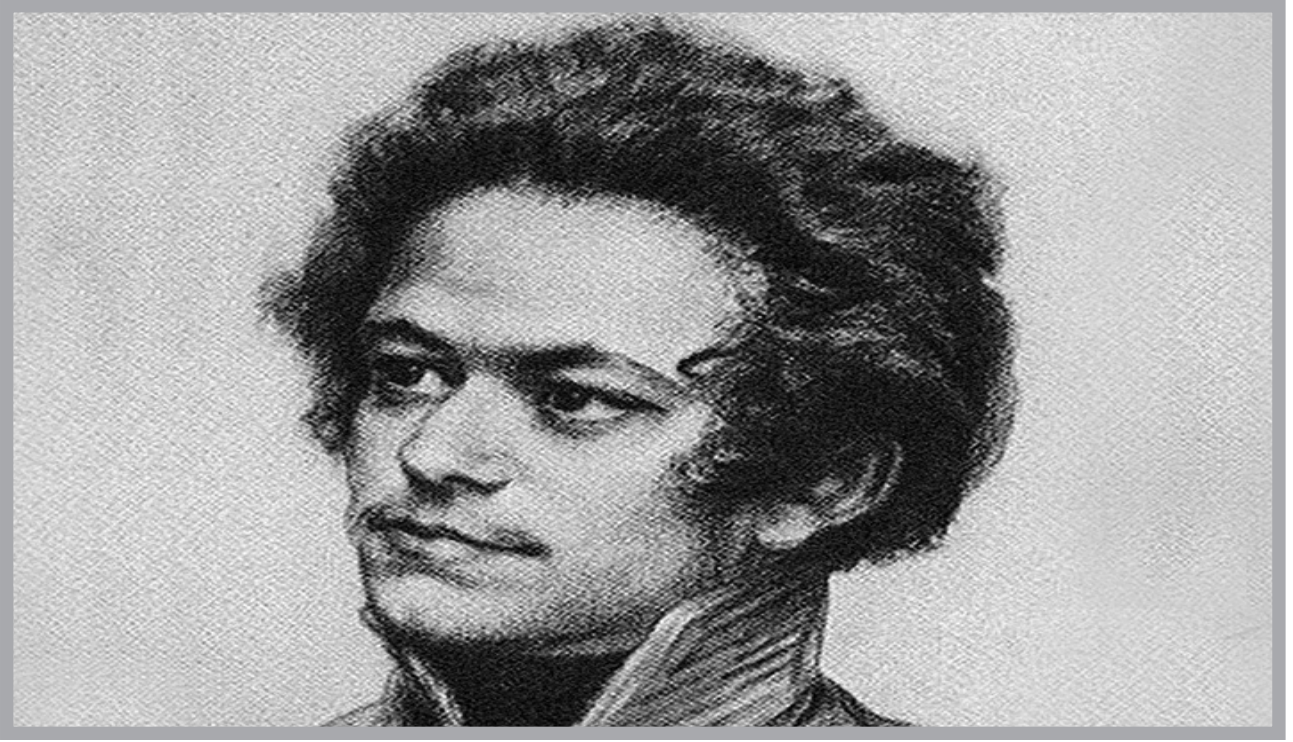
"Terör" ilan edilen aktör yalnızca hukuki değil, toplumsal olarak da gayrimeşru ilan edilir. Kürt siyasetçilerin, sosyalistlerin ve insan hakları savunucularının yargılanma ve tutuklanma süreçleri bu etiketin siyasal alanı nasıl daralttığını göstermektedir. Seçilmiş temsilcilerin kolaylıkla terör suçlamasıyla karşı karşıya kalabilmesi, demokratik temsil ilkesinin ne kadar kırılğan olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'de terör tartışması yalnızca şiddete ilişkin değildir. Aynı zamanda demokrasiye, temsil hakkına ve iktidarın sınırlarına ilişkindir.

Asıl soru belki de şudur:

Terörle mücadele adı altında yürütülen siyaset gerçekten şiddeti mi hedef almaktadır, yoksa itirazı mı?

Şubat 2026



Genç Marx'ın Düşünsel Yolculuğu: İdealizmden Tarihsel Materyalizme

✓ Çeviri: Sosyalist Mezopotamya

Marx'ın erken dönem yazılarında, daha sonra Marksizm olarak anılacak olan tarihsel materyalizm kuramını ifade etme noktasına nasıl evrildiğini izleyebiliriz. Bu bölümde yer alan yazılar Marx'ın "Marksizm öncesi" dönemine ait olmakla birlikte, sonraki çalışmalarını anlamak için önemlidir; çünkü bu erken metinlerde geliştirdiği birçok yaklaşım, daha sonraki eserlerinde sorgulanmadan kabul edilir. Örneğin, doğayla üretken etkileşimin insan etkinliklerinin en temel biçimi olduğu görüşü gibi.

Engels, Marx'ın düşüncesinin Alman idealist felsefesi, Fransız siyasal teorisi ve İngiliz klasik iktisadının bir sentezine dayandığını söylemiştir. 1844'e kadarki yazıları, Marx'ın Alman felsefi geleneğiyle -özellikle de Hegel'le-hesaplaşma mücadelesini gösterir. 1843'te Paris'e taşınmasıyla birlikte Marx, Fransız sosyalizminin çeşitli versiyonlarıyla yüzleşmek zorunda kaldı; 1844'te ise, özellikle *Ekonomik ve Felsefi Elyazmalarında*, düşüncesine Britanya kaynaklı klasik politik iktisadın öğelerini dâhil etmeye başladı.

Marx entelektüel yaşamına bir idealist olarak başladı. 19 yaşındayken Berlin'deki öğrenci yurdundan babasına yazdığı uzun mektupta, var olan ile olması gereken arasındaki romantik karşıtlığa inandığını belirtmişti. Ancak kısa süre sonra, o dönemde Berlin'de egemen olan Hegelci felsefenin etkisine girmek zorunda kaldı: "Tanrılar daha önce yer yüzünün yukarısında yaşamış olsalardı, şimdi onun merkezi haline gelmişlerdi." Marx'ın Hegel'le hesaplaşması bütün erken dönem yazılarının merkezindeydi ve önemli ölçüde tüm yaşamı boyunca devam etti. Bununla birlikte eleştirdiği, idealizmini suçladığı ne kadar çok şey olsa da Marx, yönteminin 1830'larda ustasından kaynaklandığını kabul eden ilk kişiydi.

Hegel, başyapıtı olan *Tin'in Fenomenolojisinde*, zihnin ya da tinin gelişimini izleyerek, tarihselliği yeniden felsefeye dâhil etmiş ve insan zihninin "mutlak bilgi"ye ulaşabileceğini savunmuştu. İnsan bilincinin "burada ve şimdi"nin doğrudan algısından, kendisini ve eylemlerini düzenleyebilmesini mümkün kılan öz bilinç aşamasına; oradan da gerçekliği kavrayan

akıl düzeyine gelişimini analiz etmişti. Dinin ve sanatın aracılık ettiği bu süreç sonunda tin, mutlak bilgiye -yani insanın, dünyada kendi aklının aşamalarını tanıdığı düzeye- ulaşırdı. Hegel bu aşamaları “yabancılaşmalar” olarak adlandırmıştı; çünkü bunlar insan zihninin yaratımları olup, ona bağımsız ve üstün varlıklar gibi görünürdü. Mutlak bilgi aynı zamanda insan tininin bir tür yeniden özetlenmesiydi; çünkü ardışık her aşama, öncekilerin kimi öğelerini korur ve aynı zamanda onları aşardı. Hegel bu çift anlamlı hareketi *Aufhebung* terimiyle ifade ederdi. Ayrıca Hegel, her mevcut durum ile onun “olmakta olduğu şey” arasında daima bir gerilim bulunduğunu, bu nedenle de her durumun kendi olumsuzlanması içinde değişmekte olduğunu savunur; bu sürece “diyalektik” adını verir.

Hegel 1832’de ölmüştü. Her ne kadar geriye bakan bir düşünür olarak—Minerva’nın Baykuşu’nun yalnızca alacakaranlıkta uçmasıyla—kabul edilse de mirası çok yönlü oldu. Özellikle Hegel felsefesinin olumsuzlama ve diyalektik boyutuna yapılan vurgu, ona radikal bir yön kazandırabiliyordu. Bu gelişme, Bruno Bauer’in merkezinde bulunduğu Genç Hegelciler hareketiyle ilişkilidir. Bu grup, eleştiriyi dinden siyasete ve topluma doğru genişleterek sekülerleşmeyi amaçlıyordu. Marx, erken dönem yazılarında düşüncelerini bu yakın çevre içerisindeki tartışmalarla geliştirdi. Doktora tezi de açık biçimde Genç Hegelci iklimi yansıtır: Konusu -Aristoteles sonrası Yunan felsefesi- Hegel’in gölgesinde yaşadıklarını düşünen ve “Aristoteles her şeyi özetledikten sonra” yeni bir söz söyleme çabasında olduklarını hisseden Genç Hegelciler için özel bir ilgi alanıydı.

Bruno Bauer’in, Marx’ın doktora tezini de etkileyen aynı türden din karşıtı idealizm nedeniyle üniversite görevinden uzaklaştırılması üzerine Marx, akademik bir kariyer hedefinden vazgeçmek zorunda kaldı. Kısa bir süre liberal *Rheinische Zeitung* gazetesinin editörlüğünü yaptı. Henüz Fransız kaynaklı komünist fikirler hakkında kararsız olsa da Marx bu dönemde ortak kullanımında olan ormanların özelleştirilmesi ve Moselle bölgesi bağcılarının yoksul-

1844 yazında Marx politik ekonomiye yöneldi ve onun temel ilgisini oluşturacak alana yönelik ciddi okumalar yaptı. Bunun ürünü olan 1844 Elyazmaları (ya da Ekonomik ve Felsefi Elyazmaları), Marx’ın erken döneminin en önemli metnidir. Kapitalizmin radikal bir eleştirisini içerir; Engels’in politik ekonomi üzerine yazılarından, Schiller gibi Alman Romantikleri’nin sanayi karşıtı fikirlerinden ve Feuerbach’ın hümanizminden etkilenmiştir.

luğu gibi konularla ilgilendi. Daha sonra belirttiği gibi, bu konular “iktisadi sorunlarla uğraşmam için ilk vesileleri” oluşturmuştu. Böylece yasa-ların nasıl egemen sınıfın -bu durumda orman ve bağ sahiplerinin- çıkarları tarafından şekillendirildiğini fark etmeye başladı.

Rheinische Zeitung Ekim 1842’de hükümet tarafından kapatıldı. Marx bu fırsatı “kamusal sahneden çekilip çalışma odasına kapanmak” için kullandı. Burada Fransız Devrimi üzerine kapsamlı okumalar yaptı ve özgürlük, kardeşlik ve eşitlik gibi üstün ilkeleri ilan eden bir devrimin neden bu ilkeleri somutlaştıran bir toplum ortaya çıkarmadığı sorusunu düşündü.

Aynı zamanda Genç Hegelci Ludwig Feuerbach’ın felsefesine artan bir ilgi duymaya başlamıştı. Engels’in daha sonra “hepimiz Feuerbachçı olmuştuk” sözünü abartılı bulmak gerekse de Feuerbach’ın etkisi derindir. Feuerbach’ın temel tezi, Tanrı’nın insanın niteliklerinin, arzularının ve potansiyellerinin bir yansıması olduğuydu. İnsanlar bu gerçeği kavradıklarında, Tanrı’yı kendilerinin yaratmış olduğunu fark ederek kendilerinden yabancılaşmış olan “türsel özyerini” geri kazanabileceklerdi.

Bu çalışmaların en önemli ürünü Marx’ın, Hegel’in *Hukuk Felsefesi* üzerine yazdığı paragraf paragraf yorumdur. Marx, Feuerbach’ın “düşüncenin değil, varlığın belirleyici olduğu” ilkesini Hegel’in devlet, bürokrasi ve oy hakkının genişletilmesi gibi konular üzerindeki tartışmalarına uygulamaya çalışmıştır. Marx bu metinlerde, insanların toplumsal özyerini yeniden topluma döndürebilecek radikal demokratik bir dönüşümün nasıl gerçekleşebileceğine dair ilk kavramsal denemelerini yapmaktadır.

Marx, Ekim 1843’te taşındığı Paris’te iki önemli makale yayımladı. İlkinde -*Yahudi Sorunu Üzerine*- eski akıl hocası Bruno Bauer’i eleştiriyordu. Marx’a göre Yahudilerin ya da herhangi bir toplumun özgürleşmesi, Fransız ve Amerikan devrimlerinin ilan ettiği siyasal hakların genişletilmesiyle gerçekleşemezdi. Siyasal özgürleşmenin sınırları, devletin kendisini dinden özgürleştirebilmesine rağmen yurttaşların özgürleşememiş olmasıyla ortaya çıkıyordu. Marx, insanların siyasal alanda “vatandaş”, ekonomik alanda ise birbirinden kopuk bireyler olarak var

olmasının yarattığı ikiliği vurguladı.

İkinci makalesi, Hegel üzerine yazmakta olduğu çalışmalar için uzun bir önsöz olarak tasarlanmıştı. Bu metinde Marx, ilk makalesinde tanımladığı insan özgürleşmesi sürecinin öznesini belirlemiştir. Ünlü “din halkın afyonudur” sözlerinin yer aldığı bu yazıda Marx, Almanya’nın geriliğini bir fırsat olarak görür: Fransa ve Britanya gibi yalnızca burjuva devrimleri yaşayan ülkeleri aşma imkânı. Bunun, radikal Alman felsefesinin çıkarlarının tüm toplumun çıkarlarını temsil eden bir sınıfla -proletarya ile- birleşmesi sayesinde mümkün olacağını savunur. Proletarya, Marx’a göre, “insanlığın tümünün kurtuluşunu gerçekleştirebilecek” öznedir.

1844 yazında Marx politik ekonomiye yöneldi ve onun temel ilgisini oluşturacak alana yönelik ciddi okumalar yaptı. Bunun ürünü olan *1844 Elyazmaları* (ya da *Ekonomik ve Felsefi Elyazmaları*), Marx’ın erken döneminin en önemli metinleridir. Kapitalizmin radikal bir eleştirisini içerir; Engels’in politik ekonomi üzerine yazılarından, Schiller gibi Alman Romantikleri’nin sanayi karşıtı fikirlerinden ve Feuerbach’ın hümanizminden etkilenmiştir.

Elyazmalarının ilk bölümünde Marx kapitalist sistemin kökünü oluşturduğunu düşündüğü “yabancılaşmış emek” kavramını analiz eder. Bu yabancılaşmanın dört boyutu vardır:

1- İşçinin ürünle olan ilişkisinin yabancılaşması;

ürünün üreticinin karşısında bağımsız bir güç gibi durması.

2- Üretim sürecinde işçinin kendisine yabancılaşması; çalışmayı yaşamının bir parçası olarak görmemesi.

3- İnsanların “türsel yaşamlarının” -toplumsal özerlerinin- ellerinden alınması.

4- Bireylerin birbirlerine yabancılaşması.

İkinci bölümde Marx, önce Fransız sosyalistlerini ve daha “ham” komünizm türlerini eleştirir, ardından kendi -yer yer mistik sayılabilecek- komünizm tasarımını sunar. Üçüncü bölümde ise Marx’ın Hegel’e yönelik hem hayranlığını hem de eleştirisini içeren felsefi değerlendirmeler bulunur.

Her ne kadar bu eleştiri derin ve etkili olmuşsa da -yazıların yayımlanması 100 yıl sonra gerçekleşmiştir- henüz belirli bir toplumsal zemine oturmuyordu. Marx bundan sonraki yılları, komünizmi mümkün kılacak tarihsel ve ekonomik koşulları ortaya koymaya adayacaktı.

David McLellan

Çeviri: Sosyalist Mezopotamya

Kaynakça

McLellan, D. (Ed.). (2000). Karl Marx: Selected writings (2nd ed.). Oxford University Press.

**Kürt/Kürdistan
meselesinde
yeni
“Çözüm Süreci”
ve
Rojava Kürdistanının
bugünü,
geleceği...**



ROJAVA KÜRDİSTANI, SURIYE VE ÇÖZÜM SÜRECİ!

Yine zor bir dönem. İçeride tırmandırılan ırkçı milliyetçi basınç artarken, dışarıda ise Kürt halkının kazanımlarına karşı üç katmanlı sömürgeci-statükocu ittifakın kuşatması farklı biçimlerde devam ediyor. Bu üçlü statükocu halka son olarak Rojava Kürdistanı üzerinde icraat yaptı. Kürt halkı açısından bu durumun özeti şudur: Kürtlerin devletsizlikle imtihanının yeni uygulamaları sahneleniyor. Kürtlerin devleti olsaydı yaşananların büyük kısmı yaşanmayacaktı.

I - Öncelikle SDG-HTŞ son anlaşması ne diyor?

Kobani, Haseke gibi Kürt kentlerine yönelik kuşatma ve saldırı sürerken 29 Ocak Anlaşması geldi. Anlaşma imzalandı, ancak HTŞ Hükümetinin anlaşmaya uyup uymaması ya da nereye kadar uyacağı belli değil. Çünkü 10 Mart ve 1 Nisan 2025 anlaşmalarına

uymayan HTŞ, “bu son anlaşmaya da uymaz” tartışmasını beraberinde getirdi. Anlaşma yapıldı ama uzlaşmazlıklar sürüyor. HTŞ ile SDG arasında başta kadın meselesi, eğitim, siyaset, din, rejim yapısı vb. temel alanlar üzerinde farklı yaklaşımlar devam ediyor.

SDG ile HTŞ Hükümeti arasında uzlaşmaya dayalı varılan anlaşma ehvenişer görülüp desteklenmeli. Kürt halkının hedeflediği olmadı ama HTŞ ve Türkiye'nin de hedeflediği olmadı. Anlaşma, halkımız açısından varılmış son durak değil, uzun yürüyüşün başlangıcı görülmeli. Çünkü bu uzlaşma, ademi merkezietçi Suriye'ye gidişin ilk önemli adımı. Ayrıca halkın daha fazla can ve mal kaybını önlemek için Özerk Yönetimin müzakere ve diyaloga dayalı çözüm arayışını desteklemeliyiz.

Bu uzlaşmaya varılması için Kürdistan ile dünyada geliştirdiği

büyük direnişle ve yürüttüğü diplomatik faaliyetle HTŞ yönetimine basınç uygulayan; başta Rojava Kürdistanı olmak üzere dört parça Kürdistan ve diasporadaki halkımıza, Federal Kürdistan Bölgesi Hükümeti'ne, halklarına ve siyasal partilerimize, Kürt halkının uluslararası dostlarına sonsuz teşekkürler. Bu direniş ve basınç olmasaydı HTŞ, 18 Ocak maddelerinden geri adım atmazdı.

Anlaşma sağlandı ama Rojava Kürdistanı halkının önünde uzun bir yol var; çünkü dün imzaladığı anlaşmalarını uygulamayan HTŞ, son anlaşmayı da sahada uygulamayabilir. Zaten varılan anlaşmaya ve ateşkese rağmen kuşatmanın sürmesi ve insani yardım koridorunun açılmaması bunun ciddi işareti. Bu nedenle;

“*Varılan anlaşma ile elde edilen kazanımlar mutlaka Anayasa ile güvenceye alınmalı.

*Anlaşmada, başta Kürt dili alanında olmak üzere var olan belirsizlikler hızla giderilerek yasal güvenceye alınması bir diğer hedef olmalı.

*Suriye'deki HTŞ rejiminin genel olarak demokratikleştirilmesi, çok zor da olsa, mücadele edilmesi gereken bir diğer hedef olmalı. Ulusal demokratik haklarla birlikte demokrasinin güçlendirilmesi başta Kürt, Dürzi, Alevi halkları olmak üzere Suriye halklarının yararına olacak.

*Rojava iç siyasal ittifakının sağlanması daha önemli hâle gelmiştir. Tev-Dem ile ENKS arasında 26 Nisan 2025'te varılan anlaşmaya sadık kalınarak ulusal birlik kalıcılaştırılmalı.

*Yaşanarak da görüldü ki Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile Rojava Kürdistanı arasındaki ilişkiler yaşamsaldır. KKP olarak Özerk Rojava ile Kürdistan Bölgesel Yönetimi arasındaki ulusal ittifakın gününbirlik taktik değil, stratejik olarak kalıcılaştırılmasını hep savunduk." deniyor KKP basın açıklamasında.

Buna sadece şunu ekleyelim: Efrin, Girê Spî-Serê Kaniyê, Kobani, Haseke, Kamışlı, Dêrika Hemko... gibi Kürt kentlerinin coğrafi bütünlüğünün sağlanması uzun soluklu bir diğer mücadele hedefi.

Sosyal medya hesabım X'te yaptığım açıklamaya "bir şey elde edilmedi" tarzında görüş ve eleştiriler geldi. Bunlara ilişkin şu kadarını belirteyim: Rojava Kürdistanı'nda en büyük kazanım nedir sorusuna; milyonlarla Kürt halkının ulusal bayraklarıyla meydanlarda "Rojava, Rojhilat e Kurdistan yek welat e"! "Yek e yek e, yeke e Kurdistan yek welat e" ortak ulusal paydada buluşmasıdır. İki Kürdistan parçası üzerinden ulusal birliğin güçlenmesidir. Kürt halkının uluslararası dost halkasının genişlemesi

Üzerinden 110 yıl geçmesine rağmen halkların aşamadığı Sykes-Picot Anlaşması, ABD-Batı ve İsrail bloğu tarafından, başta Kürdistan/Özerk Rojava ve Filistin/Gazze halkları olmak üzere halkların iradesi yine hiçe sayılarak yeniden dizayn edilmek isteniyor.

ve SDG'nin bireysel değil, dört tugayla sınırlı da olsa Suriye ordu-suna katılacak olmasıdır. Kürtlerin Suriye'nin idari, siyasi ve askeri yapısında ulusal kimlikleriyle yer alacak olmalarıdır. Bunlar yeterli değil ama başlangıç olarak az da değil. Rojava Kürdistanı üzerinden yaşananlar, Kürt siyasetinde bazı açılardan yeni bir milat olacak.

II - 7 Ekim 2023 sonrası yaşananlar Sykes - Picot'un dizayn edilmesidir!

Sykes-Picot Anlaşması'nın çoktandır tıkanıldığını ilk günden belirtmiştim. Küresel ve bölgesel aktörler Ortadoğu'yu yeni gelişmeler ışığında kendi çıkarları doğrultusunda yeniden dizayn etmeyi hedeflediler. Kapsam alanı Güney Kafkasya'dan Mısır'a ve İran'dan Lübnan'a uzanan geniş alanda, merkezinde İsrail'in güvenliği ile bağlantılı İran Şii hilalinin etkisizleştirilmesi başta olmak üzere birden fazla siyasi, ekonomik ve askeri hedef bulunuyor.

Bu hedeflerine varmak için ABD-İngiltere-İsrail ortaklığı, planlanmış olarak HAMAS'ın askeri kolu İzzeddin el-Kassam Tugayları'nın 7.10.2023'te İsrail'e saldırısının önünü açtı. ABD istihbaratının 11 Eylül 2001'de İkiz Kuleler'e yapılan saldırının önünü açtığı gibi. Neden, niçin Ortadoğu'nun 11 Eylül'ü planlandı? Bunun üzerinde başta "Suriye ve Batı Kürdistan; Belirsizliklerle Yüklü!" başlıklı yazım olmak üzere birçok yazımda durduğum için burada ayrıca ne-

denleri üzerinde durmayacağım.

8 Ekim sabahını hazır kıta bekleyen İsrail Başbakanı Netanyahu'nun "7 Ekim bizim 11 Eylül'ümüz; Ortadoğu'da çok şey değişecek" demesiyle geniş Ortadoğu coğrafyasının fay hatları hareketlendi ve devam ediyor. Üzerinden 110 yıl geçmesine rağmen halkların aşamadığı Sykes-Picot Anlaşması, ABD-Batı ve İsrail bloğu tarafından, başta Kürdistan/Özerk Rojava ve Filistin/Gazze halkları olmak üzere halkların iradesi yine hiçe sayılarak yeniden dizayn edilmek isteniyor. Kürdistan merkezli Ortadoğu, Sykes-Picot'tan beri barışı hiç ama hiç görmedi, yaşamadı. Bugünün postmodern savaş koşullarında zaten savaş savaş gibi, barış barış gibi yaşanmıyor. Savaşta ve barışta postmodern belirsizlikler devam edecek. Örneğin haydut yasalarının geçerli olduğu emperyalist kapitalist dünyada ABD'nin Venezuela devlet başkanını "suçlu" yakalar gibi ülkesinde yakalayıp kaçırmasına Rus lider Medvedev, "Trump'ın Venezuela adımları yasa dışı ancak tutarlı!" dedi. Yani Medvedev ABD'ye, "Latin Amerika senin; Rusya'nın arka bahçesi Gürcistan-Ukrayna-Kafkasya'ya karışma!" diyor. Açıktır ki küresel ve bölgesel emperyal güçler uluslararası hukuku yok sayma yarışındalar.

III - 4-5 Ocak Paris görüşmesi, Halep ve sonrası gelişmelerin önünü açtı

Öncelikle SDG'nin 10 Mart ve 1 Nisan anlaşmalarına "uymadığı" iddiaları koca bir yalan. 10 Mart Anlaşması'na daha ilk günden gelen üç tepkiyi hatırlatırsak kimin anlaşmaya neden uymadığı da anlaşılır. Anlaşmanın parafe edilmesinin hemen ardından KDP'li eski Irak Dışişleri Bakanı Hoşyar Zebari, "Suriye ve Kürt halkına federasyon hayırlı olsun" mealinde açıklama yapmıştı. Irak Başbakanı Suda-

ni, HTŞ'ye "Aman dikkat edin, bizim deneyimin aynısını Suriye'de tekrarlamayın" derken, Türk Dışişleri Bakanı Fidan ise "Dikkatli olmalıyız, yoksa o sekiz maddenin her biri elimizde patlamaya hazır bombaya dönüşebilir" vb. demişti. Buna sömürgeci devletlerin "Aman ha Federal Kürdistan Bölgesi olmayalım" sendromu diyelim. 10 Mart 2025'te Mazlum Abdi ile Ahmet Şara arasında imzalanan anlaşmanın kim tarafından daha ilk günden tanınmak istenmediği bu açıklamalarla net ortada.

Ankara, başından beri Fırat'ın batısı ve doğusu ile Özerk Rojava statüsünü ortadan kaldırma harekâtının merkezinde duruyor. Durduğunu Dışişleri Bakanı Fidan açıkça "Halep sürecini başlatmak zorunda kaldık" demesiyle resmen açıklamıştı. Zaten ilk günden beri Türk ve Suriye heyetlerinin (dışişleri, savunma bakanları ve istihbarat başkanları) bir gün Şam'da, diğer gün Ankara'da görüşmelerinin temelinde yatan şey 10 Mart anlaşmasını geçersiz kılmaktı. Aynı durum 1 Nisan Halep Anlaşması için de geçerli. Anlaşma gereği SDG güçlerini Kürt mahallelerinden çekmiş ve güvenliği oranın halkından oluşan asayiş gücüne bırakmıştı. Kürt tarafı anlaşmaya uygun davranırken, Türkiye'nin desteklediği HTŞ'nin 5 Ocak Paris görüşmesi sonrası 6 Ocak'ta Kürt mahallelerine saldırı başlatması tesadüf değildi.

IV - İlk adım Halep idi, hedef Kürt Özerkliğine son vermektir

Halep'teki Kürt mahallelerinin Türkiye destekli HTŞ Ordusu tarafından yakılıp yıkılmasıyla 150 bin civarında sivil halkı göçe zorlayan saldırı başlatıldı. Yani Özerk Rojava güçlerini "Fırat Batısı'ndan" çıkartmak söylemi sadece bir propagandaydı; amaç Kürtlerin özerkliğini ortadan kaldırmaktı. Kısacası 5 Ocak'ta Paris'te ABD gözetiminde Suriye ile İsrail

Sömürgeci devletlerin Kürtleri statüsüz bırakma hedefi Özerk Rojava ile de sınırlı değil, Federal Kürdistan Bölgesi de hedefte. Çünkü sömürgecilerde "diğer Kürdistan parçaları da ya Federal Kürdistan benzeri statü elde ederlerse" sendromu sürüyor.

arasında yapılan görüşmelerde varılan uzlaşmada (ki doğrudan masada olmasa da Türkiye heyeti de Paris'te taraflarla görüşmeler yapıyordu) Kürtlerin var olan statüsü dışlanmıştı. Paris uzlaşması sonrası Özerk Rojava ve Suriye'de yaşananları aşağıdaki üç gelişme özetliyor:

Paris uzlaşmasından bir gün sonra Halep, ardından Deyr Hafir ve Fırat Doğusu'ndaki Arap kentleri Deyrizor, Rakka hedefledi. Fakat hedef buralarla da sınırlı değildi; esas hedef Haseke, Qamişlı, Kobani üçgenindeki Kürt Özerkliğine son vermektir. ABD'den aldığı yeşil ışık ve Türkiye'nin sınırsız desteğiyle Kürt kentleri de kuşatılıp teslim olmaları istendi. Şunu da ekleyelim; sömürgeci devletlerin Kürtleri statüsüz bırakma hedefi Özerk Rojava ile de sınırlı değil, Federal Kürdistan Bölgesi de hedefte. Çünkü sömürgecilerde "diğer Kürdistan parçaları da ya Federal Kürdistan benzeri statü elde ederlerse" sendromu sürüyor. Devletsizlik ile imtihanın basıncı altındaki Kürt siyaseti buna uygun politika belirlemekle yüz yüze.

V - Türk Devleti, "Kürtler kaybetsin de kim kazanırsa kazansın" politikasını izliyor!

ABD 5 Ocak Paris görüşmelerinde, İsrail ile Türkiye'nin Suriye üzerinden karşı karşıya gelmesini istememişti. Türkiye, bu mutabakatın açtığı yoldan İsrail ile Güney

ve Kuzey Suriye'de birbirlerinin çıkarlarını gözetken defakto uzlaşma aradı ve kısmen sağlandı. Aylardır "Özerk Rojava'nın İsrail ile iş birliği yaptığı" propagandasını tekrarlayıp duran Türk devleti, esasen İsrail ile Kürt karşıtlığında anlaşmıştı. Türkiye Güney Suriye'de İsrail'in bayrak dikmesine, İsrail de Kuzey Suriye'de Türkiye'nin HTŞ ile birlikte Kürt Özerkliğinin tasfiyesine karşılıklı sessiz kalacaktı. Kaldılar da. Tel Aviv için mesele şuydu: Güney Suriye'deki varlığını belirlediği hedeflerine varıncaya kadar Kürtler ve Dürziler, Suriye'deki HTŞ iktidarı üzerinde baskılayıcı dinamiklerdi. Şimdilik hareket çerçevesi bununla sınırlı.

Türkiye'nin yıllardır "kırmızı çizgimiz" dediği Gazze meselesinde, Kürt Özerkliğinin tasfiyesi karşılığında ABD ile uzlaşma arayışı da yeni değil; bunu son yıllarda hep tekrarlıyordu. Paris görüşmesinde bu pazarlama üzerinde anlaşma sağlanmıştı; yani "al Gazze'yi, ver Rojava Kürdistan'ı Özerkliğini"! Trump'ın 29 Eylül'de açıkladığı 20 maddelik "Barış Planı"na göre Hamas silahsızlandırılarak Gazze'deki yönetimine son verilecek. Gazze, "halka günlük kamu ve belediye hizmetlerini sunmaktan sorumlu, teknokrat ve apolitik bir Filistin Komitesinin geçici yönetimi altında yönetilecek". Bu komite, başında Trump'ın bulunduğu "nitelikli Filistinliler ve uluslararası uzmanlardan oluşacak ve yeni bir uluslararası geçiş organı olan 'Barış Kurulu' tarafından denetlenecek ve gözetim altına alınacak" deniliyor. "Barış Kurulu" başkanı Trump'a kendi kendine üyeleri seçme, halefini belirleme ve kurul kararlarını veto etme gibi çok geniş yetkiler verilmesi, sömürge valisi yetkilerini akla getiriyor.

Türkiye son iki yıldır "katil, savaş suçlusunu, soykırımcı" deyip Uluslararası Lahey Mahkemesi'nde yargılanması için uğraştığı Netanyahu ile "Barış Kurulu'nda"

birlikte yer alacak. Ne demek bu? Türk devletinin “Kürtler kaybet-sin de kim kazanırsa kazansın. İŞİD mi, HTŞ mi, İsrail mi, ABD mi, Araplar mı kazanmış önemli değil; önemli olan Kürtlerin kaybetmesidir” stratejisini izlediğinin somut kanıtıdır. Özetle Türkiye, Özerk Rojava statüsünün yok edilmesi için başta ABD ve İsrail olmak üzere bölgesel ve küresel aktörlere taviz vererek anlaşmayı hedefledi. Ancak Kürt milletinin statüsüzlüğü üzerine her hesap çözümsüzlük üretir; çünkü artık Ortadoğu’da Kürtler statüsüz yaşayamaz, bunu kabul etmez. O günler geride kaldı.

VI – Kürt halkının statüsüzlüğüne oynayanlar kaybedecek

Kürt halkının, Kürdistan’ın dört parçasında ve diasporada milyonların kararlı direnişi ve uluslararası dostlarının tutumu, Özerk Rojava’ya karşı fiilen oluşturulan ABD-HTŞ-Türkiye-İsrail “Kutsal İttifakı”nda çatlaklar yarattı. Erbil’de masanın bir tarafında Mesut Barzani; sağında Mazlum Abdi ve İlham Ahmed, solunda ise Mesur Barzani ile ENKS başkanının bulunduğu; karşısında ise ABD Ortadoğu temsilcisi Tom Barrack ve CENTCOM temsilcilerinin yer aldığı görüşmede, Barrack’ın Paris görüşmelerinden hareketle dikte etmek istediği taleplerini yansıtan fotoğraf, Kürt halkında iki önemli etki-tepkiye yol açtı: Bir yandan halkımız ve dostlarında büyük can sıkıntısı ve gerilime, diğer yandan inanılmaz direniş ruhunu ve ulusal birliği tetikledi. On binler meydanlarda “yek e, yek e, yek e; Kürdistan yek welat e” ve 2+2=1 yani dört parça Kürdistan birdir ulusal bilinciyle Rojava statüsüne sahip çıkarken, Qazi Mihemed’in de ruhunu şad eyledi. Kürt halkı artık statüsüzlüğü kabul etmez; çünkü:

Kürt meselesi, Kürdistan meselesine doğru hem genişleşip

Türk devletinin “Kürtler kaybet-sin de kim kazanırsa kazansın. İŞİD mi, HTŞ mi, İsrail mi, ABD mi, Araplar mı kazanmış önemli değil; önemli olan Kürtlerin kaybetmesidir” stratejisini izlediğinin somut kanıtıdır. Özetle Türkiye, Özerk Rojava statüsünün yok edilmesi için başta ABD ve İsrail olmak üzere bölgesel ve küresel aktörlere taviz vererek anlaşmayı hedefledi.

büyümüş hem de silahtan siyasal meşruiyet alanına doğru yelken açmaktadır.

Federal Kürdistan Bölgesi’nin konfederal sisteme yakın statüsü var. Özerk Rojava statüsü kadük bile olsa Suriye iktidarı Kürt varlığını resmen kabul etti ve bu illaki anayasaya yansımaya. Doğu Kürdistan’da daha kapsayıcı özerklikin uzak olmadığı görüşündeyim. Bu durumda Türkiye, çevrelenmiş Kürt basıncına dayanamaz; özerklik tartışması Özal ve Çiller döneminde olduğu gibi yeniden gündeme gelecek.

Kürt meselesi artık şu veya bu sömürgeci devletin “iç meselesi” olmaktan çıkıp bölgesel-küresel denklemde yer alıyor. Türkiye’nin izlediği Suriye-Özerk Rojava politikaları buna hizmet etti. Kısacası Kürt halkı, daha meşru ve kapsayıcı olarak ve Kürdistan Federal Bölgesi’nin bir adım önde yürüdüğü ulusal özgürlük ve bağımsızlık yolunda yürüyecek.

Kürtlerin siyasi ve askeri olarak bölgedeki konumu önemlidir. Genelde Ortadoğu’da bir taş oynatınca kırk taş yerinden oynar; Kürtler söz konusu olunca daha fazla taş yerinden eder. Etti de. Rojava özerkliğinin kaldırılması ihtimali ilk andan itibaren Sünnistan Devleti tehdidini

gündeme getirdi. Önce Irak Şii lider Mukteda Sadr, “Suriye’deki gelişmeler Irak için büyük bir tehdit oluşturduğunu” belirterek Iraklı siyasi aktörlere iç çekişmeleri bir kenara bırakma ve sınır güvenliğini güçlendirme çağrısında bulundu. Irak Başkanı Sudani ise başta “bizim deneyimi tekrarlamayın” diyerek HTŞ’yi destek verirken, Sünni devlet tehdidini algılayınca Irak sınırına gelerek başta HTŞ’yi de İŞİD gibi terörist ilan edip genel olarak Selefi güçleri uarmaya başladı.

VII - “Çözüm sürecinde” çözümsüzlükte ısrar ediliyor

2025 yılında başlatılan süreç, Kürt meselesinin çözümü açısından önceki süreçlere göre çok daha geri; öyle ki çözmek istediği meselenin adını “Kürt meselesi” bile demeyecek kadar meselenin çözümünden uzak. 2013-2015 Çözüm Süreci adını “Kürt sorunu” olarak belirlemişti. 2025 Çözüm Süreci’nde geride kalan bir yıllık süreç gösteriyor ki Cumhurbaşkanlığı İttifakı, 1923’te ilan edilen Cumhuriyet ve ardından hazırlanan 1924 Anayasası ile çerçevesi çizilen tekçi-ırkçı rejimin bir çivisini yerinden oynatmak istemiyor. Zaten bu yaklaşım ilk günden Çözüm Süreci’nin adı ve içeriğine yansdı. Biz KKP olarak ilk günden, bu sürecin Kürt meselesini çözecek bir süreç olmadığını; Kürt meselesinin bazı sonuçlarını çözümlenerek devletin kendini tahkim edip yeniden organize olmayı amaçladığını söyledik. Daha somut bakarsak:

Türkiye’de içerideki süreç, Kürt meselesini çözmek bir yana, kendi modelini yani çözümsüzlüğünü Suriye’ye de ihraç ediyor. Şara’nın seçmeli ders ve kararname adımları Türkiye’den ithal edilmiştir. Kürt meselesinin çözümü kararnamelerle, seçmeli ders vb. adımlarla çözümlenmedi, çözümlenmez. Başta Anayasa’da Kürt halkının tanınması olmak üzere yasal ve hukuki adımlar atılmalı.

Türk Devleti'nin Suriye ve Özerk Rojava'da izlediği politikalar ile içerideki Çözüm Süreci karşılıklı olarak birbirini olumsuz etkiliyor. Türkiye'nin, Özerk Rojava statüsünün yok edilmesinde HTŞ'yi desteklemenin de ötesinde doğrudan müdahil olması "Çözüm Süreci"ni olumsuz etkiliyor. Cumhurbaşkanlığı liderlerinin Rojava'ya dönük "Çözüm Süreci" üzerinden ardı arkası kesilmeyen tehdit yüklü açıklamaları bu durumu net ortaya koyuyor. Tersine, adı ve içeriğiyle Kürt meselesinin çözümünü içermeyen süreç, Özerk Rojava'yı olumsuz etkiledi. İçeride Kürt meselesinin çözümünde adımlar atılırsa da, Suriye politikasına da yansır.

Silahların bırakılmasını kalıcı barış ikliminde sivil, demokratik siyasete dayalı çözümün bir parçası olarak başından beri savunduk. Kalıcı barış ortamında Kürt meselesinin çözümü Kürt halkının başından beri talebidir; ancak soyut barış olmaz. Kürt halkının yüz yıldır süren ulusal demokratik taleplerinin anayasal güvenceye alınması ve acil hukuki adımların atılmasıyla ancak barış toplumsal içerik kazanabilir. Yani kalıcı barış öncelikle devletin Kürt meselesinde atacağı adımlara bağlı. Devlet Kürt meselesinin çözümünde hiçbir hukuki ve siyasi adım atmaz, sadece içeriği ve geleceği belirsiz "Demokrasi, Demokratikleşme, Entegrasyon" derse barış halktan kalıcı destek bulmaz.

Ayrıca "Çözüm Süreci"nde devletin hukuki ve siyasi adımlar atmak yerine Kürt halkı ve siyasetine hep "suçlu", "pişman", "af bekleyen" parantezinden bakmayı aşması gerekir. Zaten bakmadığı içindir ki Kürdistan meselesi kangrenleşti. Kürt meselesi bu zihniyetle dün çözülmedi, bugün de yarın da çözülmez. Eğer yüz yıl sonra, 14 Mayıs 1928'de çıkarılan 1239 sayılı Geçici Kanun "esin" kaynağı alınıp "çözüm" aranacaksa Kürt

Bir yıldır süren "Çözüm Süreci"nin aşamaları bol ama içinde Kürt meselesinin çözümü yok! "Geçiş aşaması", "Terörsüz Türkiye ve Terörsüz Bölge aşaması", "Demokrasi aşaması"! Bu aşamalarda Kürt meselesinin çözümü yok! Çünkü bütün bu aşamaların hedefi silah bırakma ile sınırlı olup Kürdistan meselesinin çözümünü içermiyor!

meselesinde çözüm yok demektir!

Bakın ne deniliyor: "1928 yılında TBMM'nin tek, özel ve geçici bir kanuni düzenlemeyi ihtiyaç olarak tespit edip bu kanunu çıkarması, önemli bir hukuk politikası olarak Cumhuriyet tarihimizde yerini almıştır. Bu tecrübe, bugünkü geçiş süreci hukuku açısından en azından sürece özgü tek, özel ve geçici bir kanun yaklaşımına esin olacak özelliktedir!" "Suç", "katliam" meselesinde devlet aynayı önce kendine tutmalı!

Devletin şu itirafına bakar mısınız: "Ordu zehirli gaz kullandı. Mağaraların kapısının içerisinden bunları fare gibi zehirledi ve yediden yetmişe o Dersim Kürtlerini kestiler. Kanlı bir harekât oldu. Dersim davası da bitti."

Bir yıldır süren "Çözüm Süreci"nin aşamaları bol ama içinde Kürt meselesinin çözümü yok! "Geçiş aşaması", "Terörsüz Türkiye ve Terörsüz Bölge aşaması", "Demokrasi aşaması"! Bu aşamalarda Kürt meselesinin çözümü yok! Çünkü bütün bu aşamaların hedefi silah bırakma ile sınırlı olup Kürdistan meselesinin çözümünü içermiyor! Örneğin Cumhurbaşkanlığı liderleri ısrarla "Anayasa'nın 42. ve 66. maddeleri değişmeyecek" diye açıklama üstüne açıklama yapıyorlar.

Çözüm ne olmalı, neleri içermeli?

Birincisi, acil siyasi ve hukuki adımlardır. Bunlar özetle: Öcalan'ın serbest bırakılması, Kobani davası ve genelde siyasi tutsakların özgürleşmesi, atanan kayımların geri alınması ve tutuklu eş başkanların bırakılması, Cumhurbaşkanlığı kuruluşundan Roboski katliamına kadar faili belli-belirsiz tüm katliamları soruşturacak bir komisyonun kurulması, silah bırakan ya da bırakacak olan PKK'lilerin siyasi ve sosyal yaşamlarını sürdürmelerini için gerekli hukuki-yasal düzenlemenin yapılmasıdır. Bu adımlar beklenmeden atılmalı; ancak bilelim ki bu hukuki adımlar Kürt meselesinin kendisinin çözümü değil, sonuçlarının ortadan kaldırılmasıyla sınırlı. Bu çerçevede MHP lideri Bahçeli'nin;

"Öcalan umuda, Ahmetler makama, Demirtaş yuvasına dönene kadar kararımız net" çağrısı olumlu ama Kürt meselesinin çözümünü içermiyor!

Çoktan hak ettiği umut hakkı Öcalan'a tanınsın.

Tutuklanması bile yanlış olan Demirtaş ve Kobani davası tutukluları bırakılsın.

Görevden alınmaları hukuk dışı olan belediye başkanları görevlerine dönsün.

Ve diğer hukuki adımlar hızla atılsın.

Ancak bu adımlar Kürt meselesinin çözümünü içermiyor. Çünkü Kürt meselesi siyasi bir meseledir. Bunun için:

Anayasa'da Kürt milletinin varlığı tanınmalı.

Kürt dili ile eğitim ilkokuldan üniversiteye anayasal güvenceye alınmalı.

O zaman Anadolu ve Kürdistan (Türkiye) huzura kavuşma yolunda büyük eşiği aşmış olur.

Özetle, Türkiye içeride Kürt meselesinde adım atarak ve dışarıda Kürtlerin statülerinin tanınması üzerinden stratejik ittifak

kurarak Güney Kafkasya'dan Mısır'a uzanan havzada birlikte var olmayı hedeflemeli.

VIII - Ulusal İttifak ve atılması gereken adımlar!

Özerk Rojava Kürdistan'ı statüsünün tasfiyesini amaçlayan kuşatma, saldırı ve alçakça katliamlar halkımızı ve dostlarını harekete geçirdi. Rojava Kürdistanı bir kez daha Kürt halkını birleştirdi. Öyle ki eylemlerde halk, Kürdistan parçalarını ve partilerini aşan bir ulusal demokratik bilinç ve duruş geliştirdi. Kürdistan gençliğinin öncülüğünde halkımızın dört parçada ve diasporada "Rojava rojihat e; Kurdistan yek welat e" şiarını haykırımları, Kürdistan bayrağının meydanlarda ortak paydayı temsil etmesi, Qazi Mihemmed'in ruhunu mutlu etmekle kalmayıp Kürt ulusal özgürlük ve bağımsızlık me-

selesini parçalar ve partiler üstü olarak gündeme taşıdı. Bu durumda Ulusal İttifak da bu yeni siyasal iklimde yeniden içerik kazanacak. Bunun üzerine hepimizin düşünmesi lazım. Ulusal birlik yolunda bugün yapılması gerekenleri özetle şöyle sıralayabiliriz:

Bir: Parçalar üstü oluşan ulusal birlik ruhuyla Özerk Rojava'yı ve özelde Kobani'yi savunmak. Bu savunuyu esas alan ve günlerdir sokakta sağlanmış olan ulusal birliği güçlendirmek.

İki: Ulusal birliğin önündeki engellerden biri olan iki büyük parti arasında 40 yıldır süren ve bugün Özerk Rojava savunması üzerinden sarsılan soğuk savaş duvarını kalıcı olarak yıkmak.

Üç: 7 Ekim 2023 İzzeddin El Kassam saldırısı ile başlayan ucu

açık gelişmelerin nereye evrileceği belirsiz. Beklenmedik gelişmelerle Irak-İran hattında ciddi kırılmalar yaşanabilir. Bu nedenle Kürdistan Federal Bölgesi Peşmergesi'nin tek ulusal ordu altında birleştirilmesi çalışmalarının hızla tamamlanması. Böylece Kürdistan Federal Bölgesi, Irak-İran hattında yaşanacak yeni gelişmelerin yaratacağı koşulları lehine değerlendirebilir; hem de başta Özerk Rojava olmak üzere diğer Kürdistan parçaları için daha güçlü bir dayanak hâline dönüşmüş olur.

Dört: Türkiye, Irak-İran ve Suriye rejimlerinde ve ırkçı siyasetlerinde Federal Kürdistan Bölgesi'nden algılanan sendroma karşı ortak tutum almak!

4 Şubat 2026

canbegyekbun@hotmail.com

“... ‘Kürt halkı da bütün halklar gibi insanca yaşama hakkına sahip olmalıdır’ dediği için ‘Türk devleti Kürt ulusuna köle olmayı öneremez’ dediği için vurdular kollarına kelepçeyi Beşikçi’nin”¹¹

Sibel ÖZBUDUN & Temel DEMİRER



YALAN(LAR), YANILSAMA(LAR) VE GERÇEK(LİK) YA DA “SÜREÇ”E DAİR

Kürt meselesini enine boyuna konuştuk, konuşuyoruz ve daha da konuşacağına benziyoruz. Bu konuda bir israf ve ifratın söz etmek dahi mümkün...

Ulaştığı güncel boyutlarda Theodor Ludwig Wiesengrund Adorno’nun, “Araçlarla amaçlar yer değiştirmiştir,” saptamasının altını ısrarla çizmek, “olmazsa olmaz” gibi.

Gerçekten de bir Çin atasözünün, “Kaplanın sırtına binenler oradan inemezler,” biçiminde betimlediği ulusal, sınıfsal bağlamlı radikal (düzen dışı) çözümler, sözcüklerin değil, mücadelelerin eseridir.

“Ya gerisi” mi? Onlar da düzen içi “reform”, “restorasyon” damgalı inkârcılıkla müsemma vazgeçişlerdir.

“Mefkureleri gerçekleştireme-

yince, gerçekleri mefkureleştir-mek” nafiye pragmatizminden veya ideolojiyi siyasete götürmekten başka bir anlam taşımayan manipülasyonlardır!

İfadeye gayret ettiğimiz hâli Deniz Adalı, “Pratiğe uygun ‘teori uydurmak’, ya da pratik tutumla marksizmi eleştirmek”^[2] manipülasyonu olarak formüle edip; bunun yanılsama üzerinden yapılan bir kurgu olduğunu ifade eder.

Aslı sorulursa, manipülasyonlar adeta illüzyondur. Aslı olmayan bir gösteri vaadidir. Ancak yüzleşilen gerçekler manipülasyonun bir yalan olduğunu kanıtlar.

Evet manipülasyon bir yanılsama, kitle üzerinde yarattığı etkiyle, gerçeklerin yanlış değerlendirilmesini sağlayan bir yanıltmacadır.

Ve çoğunlukla da, -söylenecek yalan kalmayınca!- başlangıçtaki

heves ve beklenti, “aldatıldık” söylemi ile son bulur

Malum üzere yalan, gerçeğin inkârıdır. O, sadece bir bilgi çarpıtması değil, aynı zamanda bir savunmadır: Hem başkalarını hem de kendini kandırmanın yoludur.

Peki bir şeyin yalan ya da gerçek olduğunu nasıl mı anlaşılır? Yalan yaratılır, gerçek tanımlanır.

Evet yalan, icat edilir, yaratılır. Gerçek zaten vardır, sadece açığa çıkarılması, tanımlanması ve anlaşılması gerekir. Bu yüzden gerçek, yalana göre ulaşılmaması zor olmalıdır, karmaşıktır, rahatsız edicidir. Ama gerçekle ilgili soru(n), onun yorumlanışında karşımıza çıkar.

Er ya da geç gerçekten kaçınılamaz; her şeyde, hele ki Kürt meselesinde de olduğu gibi...

“SÜREÇ” (Mİ?)!

İktidarın “Terörsüz Türkiye”, Kürt hareketinin “Barış ve Demokratik Toplum Süreci” adını verdiği “süreç”ten söz edilen koordinatlarda “barış” dendiğinde Nelson Mandela’nın, “Barış yalnızca savaşın olmaması değil, aynı zamanda adaletin, eşitliğin ve özgürlüğün hüküm sürdüğü bir dünyadır”; Paulo Coelho’nun, “Düşman, elinde kılıcıyla karşında duran değildir. Arkasına hançeri saklayıp yanında durandır,” sözlerini hatırlatarak ilerleyelim.

Görülmesi gerek: “Terörsüz Türkiye” adlandırması zaten daha önce de söylediğimiz gibi başlı başına sorunlu, Kürt meselesini “terörle” eşitleyerek yok sayan bir içeriktedir.

“Milli Birlik” meselesine gelince AKP’nin dilinden düşürmediği bu kavramı manipülasyon ihtiyacı duyduğu her durumda bir “joker” gibi kullandığı biliniyor.

Daha da önemlisi Kürt meselesi çözülmemiş ulusal sorun ise “Milli Birlik” vurgusu ters yönde kurulmuş bir adlandırmadır; milliyetçidir, tekçidir.

Konuya ilişkin olarak Benedict Anderson nettir: “Milliyetçilik modern kalkınma tarihinin patolojisidir ve tıpkı bireylerdeki ‘nevroz’ gibi kaçınılmazdır, köklerini toplumlar için çocuksuluğun dengi olan ve dünyanın büyük bir kısmına dayatılan çaresizliğin ikilemelerinde bulur ve o da tıpkı nevroz gibi muğlaklığa bürünür, bunaklığa doğru ilerler ve tedavisi mümkün değildir.”^[3]

Bu uyarılardan en çok da “ezilen ulus” milliyetçilerinin çıkaracağı dersler yok mu?

AKP’nin “süreç”inin Kürt meselesini “çözmek” bir yana, hiçbir kalıcı kazanım sağlamayacağı açıkken; ezen ulus milliyetçisi Devlet Bahçeli’den “Demokrat Âkil İnsan” üretmeye kalkışmak çilginliktir. Eğer samimi olsalardı öncelikle

“Cumhur İttifakı” bileşenlerinin aniden “barış meleği” kesilmesinin ardındaki niyetler, seçimlerde Kürt desteğini sağlayarak iktidarı garantilemek gibi pragmatik motiflerden, Ortadoğu’da İsrail-Kürt ittifakının oluşmasını engellemek gibi “beka” motiflerine uzanmakta; ama asla Kürt halkının tanınması ve ulusal hak ve taleplerinin kabulü gibi bir gündemi içermemektedir.

devlet geçmişten bu yana imha, inkâr ve sömürgeci politikalar ile ilgili olarak Kürt ulusundan özür dilerdi.

Bir kez daha vurgulayalım: “Cumhur İttifakı” bileşenlerinin aniden “barış meleği” kesilmesinin ardındaki niyetler, seçimlerde Kürt desteğini sağlayarak iktidarı garantilemek gibi pragmatik motiflerden, Ortadoğu’da İsrail-Kürt ittifakının oluşmasını engellemek gibi “beka” motiflerine uzanmakta; ama asla Kürt halkının tanınması ve ulusal hak ve taleplerinin kabulü gibi bir gündemi içermemektedir. Düne kadar Meclis’te Öcalan’ın asılması için ip atan Devlet Bahçeli’nin “Türk devletin Kürtlerin varlığı ve kimliğini tanımazsa Türkiye’nin geleceğinin karanlık olacağını”^[4] söyleyen Besê Hozat’ı, “Terör örgütü mensubu, 11 Temmuz’da silahlarını yakan grubun en önündeydi. 24 Kasım’da İmralı’ya gidişin hemen ardından konuştu. İmralı’ya sadakatleri esas olmalıdır. KCK’nın ifadeleri Siyonist-Emperyalist yapılara hizmetkârlıktır.”^[5] diye “İmralı’ya sadakate” çağırması, yavan bir ironi olmanın ötesinde, konunun “Kürt varlığını tanımak”, “demokratik çözüm” vb. saiklerle uzaktan yakından ilgili olmadığına işaret ediyor...

Bu durumda “yeni çözüm

süreci” denilen şey, bir “çözüm” olmadığı gibi, uzlaşma arayışları güzergâhında hiç de yeni değil, geri adımlarla yenilenendir.

“... ‘Komisyon’, hukuki, idari ve anayasal bir zeminden yoksun. Ülkede artık böyle ayrıntıların önemi yok ama ne yazık ki ‘süreç’ de gerçek değil. Çatlaklarından ısrarla başını çıkaran imkânsızlığını örtmek için üretilen ‘eşit vatandaşlık’, ‘komünalist toplum’ gibi fantezileri benimsemek de olanaksız.

Tabii akla her şeyden önce, eşit vatandaşlar olarak seçilip Meclis’e girenlerin dillendirdiği ‘eşit vatandaşlık’ talebi geliyor. Peki, ‘ıslak yağmur’, ‘sıcak ateş’ gibi bir ‘oxymoron’ olmanın ötesinde (vatandaşlık kavramı eşitliği içerir) bu ‘eşit vatandaşlık’ talebi hangi sancılı gerçeği örtmeyi amaçlayan bir fantezi olarak karşımıza çıkıyor?

Bu fantezi şu sancılı gerçeği örtmeye çalışıyor: Bu ‘süreç’ Kürt (ve de Türk) vatandaşların haklarının, özgürlüklerinin genişletilmesi, yaşam koşullarının iyileştirilmesi bağlamında gerçek değil! Daha açık söylemek gerekirse *tarihsel bir sorunu çözmek, yaklaşık 40 yıldır sürmekte olan çatışmaları gerçek bir barışla sonuçlandırmak için barışması gereken halklar ‘sürecin’ içinde deyim yerindeyse ‘masada’ yoklar...*

Bu elitler arası pazarlığı gizlemek için de türlü fanteziler havada uçuşuyor. En tuhafı da ‘kurucu liderin’ ürettikleri.

Bu fantezilerin başında da Kürt halkına layık görülen, tarihsel-diyalektik materyalizm karşılığı ‘komünalist-adeta korporatist-yaşam’ vaadi geliyor. Bu vaadin arkasındaki felsefi ve bilimsel kargaşayı tartışmaya gerek yok, yalnızca şu soruyu bırakıp geçeyim: *Bu ‘komünalist’ toplumu ayakta tutacak ekonomik-artık nasıl, kimler tarafından üretilecek,*

karşımıza 'şeyler' olarak mı, yoksa 'değer' olarak mı, ya da başka bir biçimde mi çıkacak? Nasıl paylaşılacak? Kürt bölgelerinde gelişmeye, dünya ekonomisiyle, emperyalist sistemle bütünleşmeye devam eden kapitalizm; onun sınıfları, onları, banka, fabrika, AVM, tarım ve hayvancılık mülkiyetleri, hatta sanayi, tarım, gig ekonomisi emekçilerinin sendika ve örgütlenme haklarına bu 'komünalist toplumda' ne olacak?

O felsefi ve bilimsel kargaşadan bu sorulara mantıklı bir cevap çıkmaz. Ama aslında, önemli de değil! Sanki esas önemli olan rejimle barışık, onun ömrünü uzatacak birinin serbest kalması, barışık olmayanın ve 30 yıldır hareketi fiilen yöneten aktörlerin tasfiyesi... Bu 'süreç' gerçek değil.^[6]

Görülmesi gerek: Kendi yasalarını bile uygulamaktan geri duran bir devletle karşı karşıyayız.

Hâl böyleyken "süreç"ten değil; ancak oyalama, devletin değişmeyen baskı ve inkâr siyasetinden söz edilebilirken; DEM Parti Eş Genel Başkanı Tuncer Bakırhan'ın bile, "Yolun henüz nereye evrileceği, nereye varacağını tam olarak kestiremiyoruz,"^[7] demek zorunda kaldığı "süreç" denilen şey, olsa olsa kısa vadeli bir denge(sizlik) olması yanında Ortadoğu gerçeğinde kırılğan özellikler taşımaya mahkûmdur. Çünkü Kürdistan coğrafyası bir dönemin sonu ve de yeni dönemin eşiğindedir.

Söz konusu tabloda T. "C"nin tutumu "barış" ya da "demokratik çözüm" falan değil, egemenliğine eklemlenme restorasyonudur. Rojava da bu perspektifte ele alınmaktadır. Erdoğan'ın HTŞ'si, Rojava'nın statüsünü tasfiyeye yönelik bir silahsızlandırma projesidir.

Kürtlerin tek çözümü birleşerek özneleşme ve bağımlılığın tüm versiyonları reddetmedir. Kürt emekçilerinin ve coğrafyasının

Söz konusu tabloda T. "C"nin tutumu "barış" ya da "demokratik çözüm" falan değil, egemenliğine eklemlenme restorasyonudur. Rojava da bu perspektifte ele alınmaktadır. Erdoğan'ın HTŞ'si, Rojava'nın statüsünü tasfiyeye yönelik bir silahsızlandırma projesidir.

pazarlık unsuru olmaktan çıkartılmasıdır. Sınıfsal ve bölgesel eşitsizliklerin aşılabilmesi için başka türlü barış mümkün değildir.

Ayrıca Abdullah Öcalan'ın "demokratik bütünleşme" çağrısı, "stratejik bire dönüşüm" olmanın ötesinde ulusal taleplerden, UKTH'dan vazgeçmiştir- ki bu ilkeyi kendisi de "geçersizleşmiş" ilan ediyor. Oysa UKTH güncelliği hâlâ korurken Abdullah Öcalan'ın "Demokratik Ulus, Demokratik Entegrasyon, Demokratik Sosyalizm, Demokratik Modernite..." vb. post-Marksist "tez"leri bir gelecek sunmaktan uzaktır.^[8]

SAPTAMA(LAR), ZIRVA(LAR), TAVIR, ÇÖZÜM

Bir saptama ile başlayalım: İster ulusal, ister sınıfsal düzlemde egemenler için "barış", ezilenlerin sessizliği, boyun eğişidir.

Çünkü egemenlerin "barış" olarak dayattıkları manipülasyon, düzen içi siyasetin eşitsizliği ezilenlere dayatmasıdır!

Tam da burada Fikret Başkaya'ya kulak vermekte yarar var:

"Bir kere dayatılan burjuva siyasetinin dışına çıkmak gerekiyor. Mevcut politika yapma yöntem ve araçlarını reddetmek gerekiyor. Zira geçerli burjuva siyaseti topluma tuzak kurmaktan ibarettir... Bir sorunu yaratan düşünce tarzıyla o sorunu çözmek mümkün değildir."^[9]

O hâlde sormak gerek: "İşçi

sınıfının reformist kanadı, komünistlerin aksine, insanların yaşam koşullarının belirleyici bir şekilde düzeltilmesinin kapitalizm şartlarında mümkün olmadığını unutmuştur. Teorinin tüm öğelerini yitirmiştir, önderliği en güvenli üyelerinin aynasıdır: Çoğu her yönetime başvurarak, en basit sadakati bile feda etmek uğruna, buldukları mevki korumaya çalışır. Konumlarını yitirme korkusu giderek eylemlerinin tek açıklaması hâline gelir,"^[10] saptaması yanlış olabilir mi?

Hayır; hatta ulusal mesele konusunda açıklayıcı bir tespittir.

Nasıl mı?

"Marksist, Leninist ve Maoist devrimler sisteme angaje olarak sistemin en büyük savunuculuğunu yaptı."

"Lenin'in Sovyetleri, Stalin'le beraber bir Sovyet faşizmine dönüşürken, Mao'nun komünizmi ise en büyük sermayedar ve kapitalist olarak dönüşüme zorlandı. Toplumsallıktan uzak bir sosyalizm, sistemin devamı olmaktan öteye gidemez."

"Sadece bir sınıfa ait olmayan sosyalizm anlayışını geniş bir yelpazede ele alıp topluma mal etmek gerekiyor,"^[11]

"Türkler ve Kürtler arasında süregelen tarihsel mutabakat da güncellenebilir. Bu mutabakatın adı... Ankara çözümüdür."^[12]

"Kürtlerin devletle bütünleşmesi demokratik entegrasyon yasaları ile olur. Yani Kürtlerin kimliği anayasa ve yasalarda inkâr edilmeyecek, dil ve kültür özgürlüğü sağlanacak, yani Kürtler anadilde eğitim görebilecek, yerel demokrasi ile kendilerini yönetecekler. Böylece Kürtleri Türkleştirme politikasına son verilecektir. Entegrasyon ancak böyle sağlanır. Böylelikle Kürtler Türkiye'nin eşit vatandaşları hâline gelir."^[13]

"Demokratik entegrasyon. Biz,

entegrasyondan -Kürt Özgürlük Hareketi'nin izah ettiği, bizim de anladığımız kadarıyla- asimilasyonun olmadığını anlıyoruz. Asimilasyon, farklılıkları ortadan kaldırmak için baskı ve zor kullanmaya dayalı bir süreçtir ya da 'gönüllü değişim' olarak dayatılır. Oysa entegrasyon, farklılıkların kendini koruyarak birlikte yeni değerler yaratması ve bu değerler etrafında demokratik yöntemlerle geleceğe taşınma anlayışı olarak anlaşılmalıdır,^[14] ifadeleri Max Horkheimer'in hatırlattığı sapma değil de ne ola?

Bu arada "entegrasyon" meselesinde de kavramlar çok önemlidir.

Şöyle ki: "Kürt halkı için entegrasyon" söylemi, toplumsal gerçekçi ters yüz etmektedir.

Entegrasyon, yabancıya yöneliktir; oysa Kürtler o toprakların tarihine, diline, emeğine kök salmış kurucu bir halktır. Bu nedenle mesele uyum değil, tanınmadır.

Bir halk, kendi toprağında "uyum sağlamaz" eşit haklarını talep eder. Gerçek barış, kültürel silinmeyle değil; eşit yurttaşlıkla mümkündür.

Devam edelim: Abdullah Öcalan yaptığı bir açıklamada Kürtleri bir "kürt olgusu" olarak tanımladı. Bazı çevreler bu ifadeye şaşırırsa da, aslında bu söylem yeni değildir. Öcalan 2011'de yayımlanan 'Demokratik Konfederalizm' başlıklı yapıtında Kürtleri açıkça bir "sosyal" veya "sosyolojik olgu" olarak nitelendirmiş, onları Türkiye ulusunun bir "zenginliği" ve bir bütünü (Türkiye ulusunun) bir dalı olarak konumlandırmıştır. Bu yaklaşım, Kürtlerin politik özne olarak değil, Türk ulusunun içinde eriyebilecek kültürel bir olgu olarak görülmesi gerektiği fikrine dayanır.

Abdullah Öcalan'ın söylemi, yüzeyde "demokratik" bir dil kullanmasına rağmen özünde

Entegrasyon, yabancıya yöneliktir; oysa Kürtler o toprakların tarihine, diline, emeğine kök salmış kurucu bir halktır. Bu nedenle mesele uyum değil, tanınmadır.
Bir halk, kendi toprağında "uyum sağlamaz" eşit haklarını talep eder.

ezen ulus egemenliğinin yeniden üretimidir. "Kürtleri sosyolojik bir olgu" olarak tanımlamak, onları tarihsel, siyasal ve özneleşmiş bir halk olarak değil, devletin iç tutarlılığına hizmet eden bir toplumsal veri olarak konumlandırmaktır. Bu bakış, farkı tanıyarak değil, farkı emerek etkisiz hâle getirmektir.

Bu çerçevede Abdullah Öcalan'ın 2025 de öne sürdüğü "pozitif/ demokratik entegrasyon" söylemi de tesadüfi değildir. Bu söylem barışçıl bir birlikte yaşama çağırısı gibi görünse de, özünde Kürtleri tolerans gösterilen geçici bir olgu hâline getirir.

Bu olgu, nihayetinde daha büyük bir bütünü -yani Türk(iye) ulusunun- içine emilmek üzere konumlandırılır. "Demokratik entegrasyon" bu anlamda demokratik bir eşitlik önermesinden ziyade, asimilasyonun söylemsel yumuşatılmasıdır; farkı tanımanın değil, farkı yönetmenin stratejisidir.

AKP sözcüsü eski Milli Eğitim eski Bakanı Hüseyin Çelik'in, "Bizim ihtiyacımız hukuk devletidir,^[15] nafile sözlerine "değer" atfetmek, post-Marksist zirvalarla uyum içindedir.

Bir şey daha: KDP lideri Mesud Barzani'nin Ofisi'nden yapılan açıklamada "Terörsüz Türkiye" sürecine atıf yapılarak, "Biz, Allah'ın Devlet Bahçeli'ye hidayet verdiğini, ırkçılık ve şovenizmden vazgeçtiğini sanıyorduk. Ancak görünen o ki; o hâlâ eski Bozkurt,

sadece şimdi koyun postuna bürünmüş,^[16] denilmek zorunda kalındığı ufukta biz demiyoruz ki, Kürt hareketi eskiden olduğu gibi elde silah dağda savaşmaya devam etsin. Bu kendisinin karar vereceği bir şeydir.

Bize göre önemli devrimci teori ve programın hedeflerinden vazgeçmeyip, kopartmadan, ve post-Marksist masallara devrim güçlendirmektir.

Bu Marksist-Leninist öğretiyi "dogma", "eski", "aşılımış", "Sovyet faşizmi" olarak ilan edenler ile aramıza -UKTH'na sırt dönmeden- sınıır çekmeyi gerektirir.

Bir dogma değil, canlı/dinamik yöntem olarak Marksist-Leninist öğretiyi, geçersiz sayanlar toplumsal sorunları sürdürülemez kapitalizmin sınırladığı "reformlar"(?!), labirentlerinde ararlar!

Bu elbette bir "seçenek" ilan edilebilir. Dünya devriminin geleceğine duyulan güven yitiminin faturası olarak gündeme gelip, Avro-komünizmden Yeni Sol'a kadar uzanan söz konusu dönüşümün, post-modernizmin yükselişine ve uluslararası devrimci hareketin gerilemesine denk düşmesi tesadüf değil. Her ikisinin sola yansımalarının yarattığı bir sonuçtur. Umutsuzluk ve yenilgici ruh hâli, neo-liberal piyasa düzenine boyun eğme, komünizmden ve devrimci tahayyülden uzaklaşmadır.

Şimdi bunlara itiraz edip, eleştirmek (ya da çoğunluğun yaptığı gibi görmezden gelmek) mümkün olabilir mi? Elbette hayır!

Çünkü "Biz popülerliğe, bir saman çöpü kadar değer vermiyiz,^[17] diyenler olarak ısrarla ve hâlâ Gabriel García Márquez'in, "Bana, istediğinizi yasaklayabilirsiniz... Ama düşünmemi yasaklayamazsınız";^[18] Friedrich Nietzsche'nin, "Şimdiye dek, kural olarak, yalnız doğruları yasakladılar!"; Viktor Emil Frankl'ın, "Koşullar insanı sınırlayabilir, ama

kim olduğunu belirleyen, verdiği kararlar”; Theodor Ludwig Wiesengrund Adorno’nun, “Düşünmek, kişinin her an gerçekten düşünüp düşünmediğini kontrol etmesinden öte bir şey değildir.” “Umut, rahata ermemişler arasında bulunur en çabuk”; Ursula K. Le Guin’in, “Dünyadaki bütün umut, hiç hesaba katılmayan insanlardadır,” diye ifade ettikleri gibi davranacağız...

Ve nihayet V. İ. Lenin’in, “Burjuvazi, her zaman kendi ulusal taleplerini ön plana sürer. Bunları kesinlikle ileri sürer. Ama proletarya için bu talepler, sınıf mücadelesinin çıkarlarına bağlıdır. Teorik bakımdan, belirli bir ulusun başka bir ulustan ayrılmasının ya da bu ulusun bir başka ulusla eşitliğinin, burjuva demokratik devrimi tamamlayıp tamamlayamayacağını önceden kestirmek imkânsızdır. Her iki hâlde de proletarya için önemli olan şey, kendi sınıfının gelişmesini garantiye almaktır. Burjuvazi için önemli olan şey, bu gelişmeyi baltalamak ve ‘kendi’ ulusunun amaçlarını proletaryanıninkilerden öne almaktır. Onun için proletarya, kendi kaderini tayin etme hakkının tanınması isteğinin, deyim uygun düşerse, olumsuz yönüyle yetinir ve hiçbir ulusa, başka bir ulusun sırtından üstünlükler garanti etmeye, bu konuda taahhütlerde bulunmaya kalkışmaz. Bu, pek ‘pratik’ bir davranış olmayabilir; ama gerçekte bu, mümkün olan çözümlerin en demokratik olanının başarılması için, en iyi garantidir. Proletarya sadece bu garantilerin gereğini duymaktadır, her ulusun burjuvazisi ise, başka ulusların durumu ne olursa olsun (başka ulusların

zararına olsa da), kendi çıkarlarının teminat altına alınmasını ister,” uyarısını kulaklarımıza küpe edeceğiz.

2 Aralık 2025 19:23:14, Muğla-İstanbul.

NOTLAR

[1] Orhan Kotan, ‘Geçen Yıl’.

[2] Deniz Adalı, “Pratiğe Uygun ‘Teori Uydurmak’ ya da Pratik Tutumla Marksizmi Eleştirmek”, Kaldıraç Dergisi, No:292, Kasım 2025, s.43-61.

[3] Benedict Anderson, Hayali Cemaatler- Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması, çev: İskender Savaşır, Metis Yay., 1993.

[4] “Bese Hozat: Af Değil Demokratik Siyaset Ve Özgürlük Yasaları İstiyoruz”, Rudaw, 29 Kasım 2025... <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/291120257>

[5] Merve Kılıç, “Cumhur’un Çelişkileri Gizlenmiyor”, Cumhuriyet, 3 Aralık 2025... <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/mhp-barzani-nin-ziyaretinde-yasananlar-ve-papa-nin-ziyareti-konusunda-akp-ile-aciktan-ters-dustu-cumhur-un-celiskileri-gizleniyor-2458012>

[6] Ergin Yıldızoğlu, “... ‘Süreç’ Gerçek Değil!”, 27 Kasım 2025... <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/ergin-yildizoglu/surec-gercek-degil-2456244>

[7] “Bakırhan: Yolun Henüz Nereye Evrileceği Tam Olarak Kestiremiyoruz”, 1 Ekim 2025... <https://www.avrupademokrat9.com/bakirhan-surecin-1inci-yilinda-konustu-yolun-henuz-nereye-evrilecegi-tam-olarak-kestiremiyoruz/>

[8] “Sovyetlerin yıkılmasının yarattığı şok, sadece Kürd ulus temsilcilerinin değil yüz binlerce devrimcinin safları terk etmesine yol açtı. Kürd ulusal mücadelesinde önemli yeri olan APO, bu etkiyi uluslararası polise düştüğünde şu sözlerle açıkladı: ‘Türk devletine

yardımcı olmak istiyorum’. Şimdi bu sözünü yerine getiriyor.” (Selçuk Şahin Polat, “Kürt Liderleri Neden Erken Havlu Attı?”, 26 Kasım 2025... <https://www.avrupa-postasi.com/kurt-liderleri-neden-erken-havlu-atti>)

[9] Berkant Gültekin, “Fikret Başkaya: Solun Kendini Yeniden Yaratması Gerekliyor”, 15 Temmuz 2019... <https://www.birgun.net/makale/fikret-baskaya-solun-kendini-yeniden-yaratmasi-gerekliyor-261794>

[10] Max Horkheimer, Alacakaranlık, çev: Haluk Barışcan, Metis Kitap, 1995.

[11] Fırat Dicle, “Rojava Sosyalizmin Son Durağı, Demokratik Sosyalizmin İlk Adımıdır”, 19 Kasım 2025... <https://anf-news.com/anallz/rojava-sosyalizmin-son-duragi-demokratik-sosyalizmin-ilk-adimidir-219686>

[12] M. Nuri Özdemir, “Entegrasyon Krizi”, Yeni Yaşam, 12 Kasım 2025, s.3.

[13] Hayri Hazargöl, “Demokratik Entegrasyon”, Yeni Yaşam, 4 Kasım 2025, s.10.

[14] Ömer Ağın, “Öcalan’ın Paradigması, Sosyalist Çevrelerce Tarihsel ve Toplumsal Boyutlarıyla Anlaşılmalı”, Politika Gazetesi, 26 Ekim 2025... <https://www.facebook.com/Politika-Gazetesi/posts/%C3%B6calanin-paradigmasi-sosyalist-%C3%A7evrelerce-tarihsel-ve-toplumsal-boyutlariyla-anl/1904308777105580/>

[15] Nezahat Doğan, “Hüseyin Çelik: Bizim İhtiyacımız Hukuk Devletidir”, Yeni Yaşam, 17 Kasım 2025, s.9.

[16] “Barzani Cephesinden Bahçeli’ye Sert Yanıt”, 2 Aralık 2025... <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/son-dakika-barzani-cephesinden-bahceli-ye-sert-yanit-allah-hidayet-verdi-sandik-ama-2457925>

[17] Karl Marx-Friedrich Engels, Seçme Yazışmalar-2, çev: Yurdakul Fincancı, Sol Yay., 1996, s.103.

[18] Gabriel García Márquez, Aşk ve Öbür Cinler, çev: İnci Kut, Can Yay., 1994, s.34.



SELÇUKLULARDAN GÜNÜMÜZE KÜRT-TÜRK İLİŞKİSELLİĞİ ÜZERİNE

Giriş

Tarihsel olarak baktığımızda Kürt-Türk ilişkileri doğrusal (tekdüze) bir şekilde ilerlememiş; bunun aksine sürekli olarak diyalektik yasaya uygun bir dinamik süreci barındırmıştır. Bu süreç hem ekonomik altyapıdaki dönüşümleri ile hem de siyasi ve ideolojik üstyapı dinamikleriyle açıklanabilir. Selçuklu döneminden günümüze kadar olan ilişkiler, özellikle devlet politikaları, özerklik, kimlik ve ulusal stratejiler üzerinden analiz edilebilir.

Özellikle Selçuklu ve Osmanlı'da tarihsel olarak üstyapıda dini düşüncenin belirgin olması ve henüz ulusal kimliklerin ön planda tutulmayarak bu anlayışın toplumsal alanda varlığını sürdürmesi, merkezîyetçi bir yapının olmasına karşın bölgedeki özgün feodal sistemin yereldeki beylikleri güçlü kılması, dolayısıyla merkez ve yerel arasındaki ortaklaşma ihtiya-

cını doğurmuştur.

Bu maddi şartlar elbette Anadolu'daki iki kavmin kaderini birlikte tayin etmesini ya da inanç anlayışını gözeterek düşmanlarını ortaklaştırmasıyla bir karşılıklı çıkar ilişkisinde bulunmasının yolunu açmıştır. Bu çıkar ilişkisi Anadolu'da negatif değil, pozitif bir beraberliğin zeminini hazırlamıştır. Böylece Kürt ve Türklerin, dönem bölgedeki hegemon güçlerden korunarak tarih sahnesinde özneleşmeleri sağlanmıştır. Her ne kadar bu özneleşme Kürtler açısından bugünün gözüyle hatalı olarak analiz edilse de bu düşünce, tarihsel empatiden yoksun bir analiz ve subjektif bir bakış açılarından başka bir şeyi yansıtmamaktadır.

Bizim temel hedefimiz, hiçbir milliyetçilik kisvesine yol vermeden, tamamıyla tarihsel olarak var olan maddi şartlar üzerinden analiz etmektir. Çevre imparatorluk-

ların baskısıyla kuşatılmış bu iki kavim, diyalektik süreci bu şekilde bir yadsıma olarak başlatmak zorundaydılar.

Özellikle Malazgirt Savaşı'nda (1071) Bizans'ın Anadolu'daki hâkimiyeti kırılmıştır. Bu savaşta ve zaferde Kürt beylerinin verdiği destek ve katkı kritik bir önem taşıyordu. Yine Osmanlı-Safevi mücadelelerinde (Çaldıran, 1514) Kürtlerin Yavuz Sultan Selim'e destek vermesi, Osmanlı'yı Doğu Anadolu'da güçlendirdiği gibi aynı zamanda Kürtlerin özerk konumunu güvence altına almıştır. Özellikle bu ortaklaşma Türklerin imparatorluk düzeyinde özneleşmesine katkı sağladı. Güçlü imparatorlukların baskısı reddedilmiş, ortak inanç ve siyasi dayanışma ile hem Kürtler varlığını sürdürmüş hem de Türkler tarih sahnesinde özneleşmiştir. Dolayısıyla Selçukluların bölgede hâkimiyetinden başlayan beş yüz yıllık süreçte,

zaman zaman devletleşen, zaman zaman zayıf ve dağınıklığa karşı var olan güçlü imparatorluk baskılarına karşı inanç temelli bir ortaklaşma ile savaşlarda dayanışma göstermeleri, kendi varlıklarını korumalarının ilk tarihsel modeli olarak görülebilir.

Elbette bu durum analiz edilirken maddi şartlar ve siyasi durum göz ardı edilerek salt bir inanç ortaklığı olarak görülmemelidir. Dönemsel koşulların dayatması çerçevesinde ele alınmadığında coğrafi, siyasi ve üretim ilişkilerinin etkisini tespit etmekte güçlük meydana gelir; dolayısıyla bu da analiz hatalarına neden olur.

nın ise 19. yy.da Osmanlı iç siyasetinde etkin olmaya başlamasıyla Osmanlı politikaları ciddi oranda merkezîyetçi bir hâl almıştır. Şeyh Ubeydullah Ayaklanması (1880), Osmanlı'ya ve Batılı güçlere karşı Kürt kimlik taleplerini dile getirdi. Yine özellikle bu yıllarda başlayan Osmanlı'nın Batı'daki toprak kayıpları, imparatorluğun doğudaki sınırları adına siyasal tavrının değişmesinde başat bir rol oynamaktadır.

Avrupa'da burjuvazinin iktidarı ele alması ve kralları devirmesiyle beraber üretim alanında yaptığı atılımlar ile artan hammadde ihtiyacı, bu yeni kapitalist devlet-

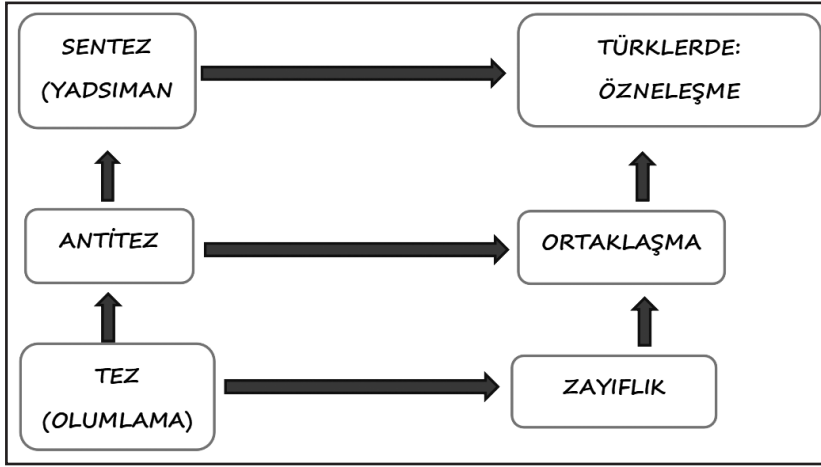
leti kuruldu. Bu karar böylece Kürt-Türk ilişkilerindeki tekrar ortaklaşma fikrini yok ederek yeni ayaklanma zincirlerini doğurdu. Bunlar kronolojik olarak Koçgiri (1920-1921), Şeyh Said (1925), Ağrı (1930), Dersim (1937-1938). Bu başkaldırıları yeni Türk ulus-devleti tarafından sert bir biçimde bastırıldı.

Yeni ulus-devlet politikası önceki "birlikte ortak yaşama" fikrini reddederek yeni bir tekçi ulus-devlet yaratma fikrini benimsemiştir. Bu politikayla beraber yeni Türk ulus-devleti bütün azınlık haklarını reddederek asimilasyon politikalarını hayata geçirmiştir. Kürt kimliğini inkâr etmiştir. Yeni devletin bu politikaları Kürtleri "ortak yaşam" fikrinden uzaklaştırarak bağımsız bir devlet kurma fikrine yaklaştırmıştır. Kürtler artık özerk alanı korumaktan vazgeçerek, tarih sahnesinde özne olmak adına yeni bir politikayı benimsemişlerdir.

Yadsımanın Yadsıması veya İnkârın İnkârı: Çatışma

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası Birinci Dünya Savaşı'nda sömürgeci devletler tarafından işgal edilen birçok ulus-devletin bağımsızlığını ilan etmesiyle beraber, dünyadaki siyasi konjonktürün iki kutuplu bir hâl alması ile bağımsızlık mücadelelerinin egemen güçler tarafından desteklenmesiyle Kürtler de yeniden bir mücadele içine girmiştir. Özellikle 70'lere kadar kendilerini Türk solu içinde siyasal olarak örgütleyen Kürtler; 70'lerden sonra ise siyasal arenadan silahlı mücadeleyi benimsemeye başlamışlardır. Özellikle PKK öncesi DDKO, KUK, Rızgari, Kawa... gibi partiler silahlı mücadeleyi başlattılar. PKK, 1978'de kuruldu, 15 Ağustos 1984'te ise Türkiye'ye karşı ilk silahlı eylemini yaptı.

Bu dönem inkârın bir radikal tepkisidir. Böylece PKK diğer Kürt silahlı güçlerini geride bırakarak



Türklerin Özneleşmesi

Türklerin imparatorluk kurarak tarih sahnesinde özneleşmesi ise yeni fakat eskiden kopmadan devam eden bir diyalektik süreci başlatmıştır. Bu süreç Kürtler içinde kendi siyasi varlıklarını koruyacak özerk alanlar açmıştır. Özellikle Çaldıran Savaşı sonrası Osmanlı, bölgede etkisini üretim ilişkilerinden mütevellit olarak dayatan ademi merkezîyetçi siyasal yapısını göz ardı etmeden, bu bağlamdan yola çıkarak Kürt beyliklerine geniş özerklikler verdi.

Ancak özellikle Fransız Devrimi'nin dünya üzerindeki ulusalcı etkisi mutlakîyetçi bir monarşiye ihtiyacı doğurdu; bu dolayım-

lerin keşiflere ve savaşlara olan ihtiyacını tetiklemiştir. I. Paylaşım (Dünya) Savaşı bu bağlamda ortaya çıkmış ve Avrupalı devletler, Asya ve Afrika üzerine hunharca çökmüşlerdir. Böylesi bir tarihsel kırılma noktasının yanı başında dönüşüme ayak uyduramayan imparatorluklar ise parçalanarak ulus devletlere evrilmişlerdir. Bu bağlamda özellikle Osmanlı, Sevr Antlaşması ile egemen güçlerce pay edilmiştir.

Buna karşın Anadolu'da başlayan Kurtuluş Savaşı yine hegemon güçlere karşı yeni bir Kürt-Türk ortaklaşmasını beraberinde getirmiştir. Fakat düşmanların püskürtülmesi ile beklenen olmadı; aksine yeni bir Türk ulus-dev-

kendini Kürdistan coğrafyasında baskın bir güç hâline getirdi. Yine buradaki PKK'nin güçlenmesini oluşturan diyalektiğin dolaylanması ise özellikle 12 Eylül askeri darbesi ile Diyarbakır Cezaevi'nde ve bölgede ordunun bölge halkları ve tutuklular üzerindeki insan hakları ihlalleridir. Bölgede yoğun bir çatışma, katliam, sürgün, köy boşaltmaları baş göstermiştir.

Devletin halk üzerinde uyguladığı bu baskı ise bir ters etki yaratarak etnik farkı halkın gözünde belirginleştirmiştir. Yaklaşık olarak 40 yıl süren bu çatışma süreci ise Kürt ve Türk halkının ortak tarihini toplumsal alandan silerek bir düşmanlık ilişkisi doğurmuştur. Bu toplumsal alan milliyetçilik zeminini Türkiye'nin batısında güçlendirirken aynı zamanda doğusunda da aydınlanma ve ulusal bir damar açmıştır.

1990'lardan günümüze teknolojiye kendini gösteren muazzam atılımlar ile beraber yeni bir aşamaya varan üretim ilişkileri ulusal ve uluslararası alanda muazzam bir dönüşümü gerekli kılmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan küreselleşme ve bu bağlamda zayıflayan ulusal alan ise devletin inkâr ve yasak politikalarını anlamsız kılmıştır.

21.yy.da Türkiye kendi iç politikasında ciddi dönüşümler ile yüzleşmesi gerektiğini fark etmiş ve Kürtlere yönelik yüzyıllık asimilasyon politikalarından adım adım vazgeçerek kısmi bir tanımaya doğru gitmiştir. Değişen üretim koşullarının doğurmuş olduğu gereklilikler bağlamında (nitelikli işçi, ekonomik yayılmacılık, ucuz iş gücü...) gibi birçok gereklilik ile "Kürt sorunu" Türkiye'nin en vahim sorunu olarak kendisini göstermiştir.

Yeni yüzyılda Türkiye iktidar otoritesi bu soruna var olan tepkisini değiştirmiş, Kürt inkâr politikasından vazgeçilmiş, Kürt dili

Bugün bir ulus-devletin pragmatizminden ziyade iki ulusun insan haklarına uygun bir ittifakı olmalıdır. Bu bağlamda var olan bölgesel ve küresel hegemonlara karşı bugünkü süreç bu benzetme ile Kürtleri ve Türkleri ortaklaşma gerekliliğine sürüklemiştir. Ancak geçmişin bıraktığı yanlış politikalar, Türk devletinin üzerinde etkisini hâlâ görünür bir şekilde devam ettirmektedir.

seçmeli de olsa eğitimde kabul edilmiştir. Özellikle 2012-2015 yılları arasındaki çözüm süreci, devletin sanayi ve birçok üretimi Türkiye'nin doğusuna taşıyarak egemen sınıfın çıkarını gözetilen politikaların bölgede hayata geçirilmesinin önünü açmıştır. Bölgedeki neoliberal politikalar ile yeterlilik ekonomisine dayalı üretim biçimi dönüştürülmüş; böylece üretim ilişkilerinin değişimi tetiklenmiş, bölgedeki toplumsal alanda var olan kolektif bilinç yok edilerek bireysel bilinç inşa edilmiştir. Bu bağlamda bölgedeki yüzyıllık zor aygıtı yerini ikna ve rıza üretimine bırakmıştır.

3. 21. Yüzyılda Kürt-Türk İlişkiseliliği "Ortak Yaşam Fikri"

Diyalektik bir süreci ele aldığımızda elbette şunu açıkça görüyoruz: Ortaya çıkan yeninin, eskiyi aştığı ancak yine de hâlâ onu içinde barındırdığını göstermektedir. Birçok sosyal bilimcinin kapitalizmi "ücretli kölelik" olarak adlandırması kuşkusuz ki üretim araçlarının kullanım hakkı üzerindeki ince çizgiden dolayıdır. Yani kapitalizmdeki üretim araçları üzerindeki kullanım hakkı feodalizmden ziyade köleci topluma yakın olmasındandır. Burada şunu açık-

ça görüyoruz: Kapitalist sistem kendi üretim ilişkilerini feodalizmden değil, onun olumsuzlanması olan köleci toplumdaki almıştır. Ancak onu aşarak, ondan esinlenerek kendisini var etmiştir.

İşte Kürt-Türk ilişkilerini bu bağlamda ele alacak olursak günümüzde yeniden PKK ve Abdullah Öcalan'ın ortak yaşam talebini diyalektik süreçte kendi varlığını korumak adına birlikte hegemon güçlere karşı mücadele etmek zorunda kaldığı dönemlere benzetebiliriz. Ancak bugünün ortak yaşamı dünü aşacak belirgin şartların mevcudiyetini sağlamalıdır. Yani dünün imparatorluk pragmatizmi bugünün ulus-devlet pragmatizmine evrilmemelidir.

Bugün bir ulus-devletin pragmatizminden ziyade iki ulusun insan haklarına uygun bir ittifakı olmalıdır. Bu bağlamda var olan bölgesel ve küresel hegemonlara karşı bugünkü süreç bu benzetme ile Kürtleri ve Türkleri ortaklaşma gerekliliğine sürüklemiştir. Ancak geçmişin bıraktığı yanlış politikalar, Türk devletinin üzerinde etkisini hâlâ görünür bir şekilde devam ettirmektedir. Bu politikalarından vazgeçilmeden Rojava ve Başur Kürdistanı'ndaki Kürtlerin statüleri hatta uzak hedefte bağımsızlıkları desteklenmeden bu yeni sosyolojik sürecin Türkiye'de kendisini var etmesi olanaksızlaşır.

Türk devletinin geçmişin ortaklaşmasını göz önünde bulundurarak onu aşan yeni bir süreç geliştirmesi gerekmektedir. Bunu yaparken Kürtleri yeniden ortak bir yaşamın anahtarı olarak görmelidir. Türkiye dış politikalarında Sevr sonrası paradigmasını bir tarafa bırakarak Kürt düşmanlığı yapmayı bırakmalıdır. Kendisine yeni bir paradigma oluşturmayı ilke edinmeden bir asra aşkın bu yanlış politikaların etkisinden çıkamaz. Türkiye bu dönüşümü sağlamadan dünkü pragmatik

perspektiften kurtulması mümkün değildir. Ancak böylesi adımlar ve dönüşümler kendisini gösterirse yeniden “Birlikte Yaşam Fikri” iki ulus adına kendisini var edebilir.

Sonuç olarak, bölge halklarının siyasal, kültürel ve toplumsal haklarında köklü ve sürdürülebilir bir iyileşmenin sağlanamadığı her senaryoda, mevcut politik yaklaşımın 21. yüzyılın hâkim neoliberal pragmatizminin sınırları içinde kaldığı görülmektedir. Bu yaklaşım, yapısal dönüşümleri ertele-yen ve sorunların tarihsel niteliğini göz ardı eden bir yönetilebilirlik mantığına dayandığından, orta ve uzun vadede toplumsal gerilimleri kaçınılmaz biçimde derinleştir-mektedir.

Bu süreçte eşitlik temelli bir yaklaşımın sergilenmemesi; taraflar arasında var olan asimetrik dengenin göz ardı edilerek ortak ve eşit bir çıkar gözetilmemesi; sorunun siyasal bir mesele olmaktan çıkarılıp bir güvenlik sorunu olarak ele alınması, problemi ulusal arenadan uluslararası alana taşıyacak çok katmanlı bir kırılmayı da tetikleyebilir. Böylece uluslararası aktörlerin müdahalesine açık bir zemin yaratılması, sorunu bir krize dönüştürerek artık tarafların kendi sorumluluk alanından çıkıp uluslararası bir niteliğe bürünmesine yol açabilir.

Tarihsel olarak özellikle I. Paylaşım (Dünya) Savaşı döneminin siyasal parçalanma sürecine ben-

zer bir ilerleme yaşanabilir ve yeni bir kopuş dinamiği kendini gösterebilir. Dolayısıyla, mevcut sürecin iki halkın çıkarları gözetilmeden ele alınmasıyla ortaya çıkacak siyasal başarısızlık, bölgenin toplumsal yapısını altüst edebilecek bir kapasite barındırmaktadır.

Türkiye halklarının hak temelli, eşitlikçi ve demokratik çıkarlarının ortak ve tahakkümsüz bir masa etrafında ortaya konulmadığı bir ortamda sürecin ilerlemesi mümkün değildir. Dayatmacı, tehditkâr ve “kırmızı çizgilerle” kurulan bir masada, karşılıklı tavizler verilmeden ortak bir çatı altında birlikte yaşama fikrinin hayata geçirilmesi imkânsızdır.



KÜRTLER NE İSTİYOR? BÖLGESEL ÖZERKLİK Mİ, KÜLTÜREL ÖZERKLİK Mİ?

Özerklik, Kürtler arasında çok tartışılan bir konudur, ama nasıl bir özerklik istenileceği konusunda bir fikir birliği oluşmuş değildir. Kürt siyasetine egemen olan güç, uzun bir zamandan beri kültürel özerkliği savunduğu bilinmektedir. Bunlar, Kürtlere ulusal mücadele çağının geçtiğine, bunun yerini demokrasi mücadelesinin aldığına inandırarak yapıyorlar ve Kürtleri her geçen gün biraz daha Türklüğe/sisteme entegre (bütünleşmeye) etmeye çalışıyorlar.

Öcalan'ın 4 Haziran 2025 tarihli "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı"nda özetle şu mesaj iletiliyor: "Son çağrımız Barış ve Demokratik Toplum çağrısı oldu. Bu ilan Türkiye Cumhuriyeti devletinin icazetiyle yapılması enteresan ve önemlidir. Çünkü barış, karşısında mücadele ettiğin devletle olabilir ancak. Demokratik

Toplum bu devletle diyalog içinde inşa edilebilir. Bunun adı demokratik uzlaşma oluyor. Çağrımızda bu da vardı zaten."

Sorunu sadece "barış ve demokratik" düzeyinde ele alanlar, "Kürtlerin Türkiye'nin hemen hemen her yerine dağıldıklarını, iş kurduklarını, evlilikler yaptıklarını, dolayısıyla Türklere Kürtlerin etle tırnak gibi kaynaştıklarını, kaynaşan iki halkı da ömrünü doldurmuş ulusal devlet uğruna ayrıştırmanın kimseye fayda sağlayamayacağı gibi her iki halka da en büyük kötülüğü yapacakları kesindir. Bunun yerine ülkenin demokratikleşmesine odaklanmalı ve ülke demokratikleştiği oranda Kürtlerin de özgürleşeceklerini" savunmaktadırlar. Bu görüşü savunanlar, Kürtlerin ulusal haklarla değil, bireysel haklarla yetinmelerini gerektiğini ileri sürmektedirler. Bunun anlamı ise kültürel özerklik demektir. Kürt-

ler kültürel özerlikle yetinirlerse, Kürt ve Kürdistan sorunu da sorun olmaktan çıkar; bin yıllık kardeşliğimiz daha da perçinleşir; birlikte geleceğe daha bir güvenle bakabiliriz.

Kültürel özerkliği savunmak, topraktan bağımsız bir özerkliği savunmak anlamına gelir ki, bu da ancak Kürdü toprağından koparmak, kişiliksizleştirmek ve köksüzleştirmek demektir. Kültürel özerkliği savunmak, Türkiye'nin ulusal bütünlüğüne dokunmadan Kürdü bitirmektir. Bir ulusun ulusal bütünlüğünü savunurken, bir başka ulusun ölümüne razı olmaktır. Türkiyelileşmek tam da budur. Türkiyelileşmek demek, mevcut statükonun korunması, Kürtler üzerindeki ulusal baskının devam etmesi ve Kürtlerin asimilasyonunun hızlanmasını kabullenmek demektir.

Kültürel özerklik mi, bölgesel

özerklik mi konusunda Sovyet kurumcuları da üstünde çok durmuşlardır. Özellikle Stalin'in yazdığı "Milli Mesele" adlı çalışması, Kürt sorununun çözümünde oldukça ayrıntılı bilgiler verir. Stalin şunları yazar: "Avusturyalı sosyal demokratların milli programları nedir? Bunu iki sözcükle özetleyebiliriz: Milli özerklik. Bu terim, özerkliğin halkının büyük çoğunluğu Çek ve Polonyalı olan Bohemya'ya değil, Avusturya'nın hangi bölgesinde otururlarsa otursunlar, yani topraktan bağımsız olarak genellikle Çeklere ve Polonyalılara tanınması anlamını taşımaktadır. Onun için bu özerliğe milli (kültürel) özerklik denmektedir. İkincisi, bu her biri ayrı kişiler kabul edilen ve Avusturya'nın çeşitli bölgelerine dağılmış olan Çeklerin, Almanların, Polonyalıların vb. millet olarak örgütlenmeleri ve böylece Avusturya devletinin bir parçasını teşkil etmeleri anlamına gelmektedir. Bu durumda Avusturya, özerk bölgelerin birliği olmayacak, toptan bağımsız olarak oluşmuş özerk milletlerin birliği olacaktır. Üçüncü olarak bu, Polonyalılar, Çekler vb. tarafından yaratılacak olan genel milli kurumların 'siyaset' meseleleriyle uğraşmayacakları, yalnız 'kültür' meseleleriyle uğraşacakları anlamına gelmektedir. Siyasal meseleler ancak tüm Avusturya'nın parlamentosunun (reichsrat) elinde toplanacaktır."⁽¹⁾

Bu önemli bir tespittir ve Kürtlere dayatılan budur. Kürtler kültürel özerlikle ya da bireysel haklarla yetinsinler ama politikayla asla ilgilenmesinler. Kürtler hakkında her türlü politik kararı TBMM ile Türk Hükümeti zaten vermektedir. Verilenle yetinmeyenler bölücüdür, anarşisttir.

Kültürel özerkliğin en başat sakıncası, bir halkı toprağından koparmak, onu yersiz ve yurtsuz bırakmaktır. Bu, bir ulusa yapılmış en büyük haksızlıktır. Her ulus ancak toprağı ile vardır, toprağı ile

Özgürleşen halklar ancak kardeşleşebilir; özerklik, federal veya konfederal birlikler kurabilir. Baskıyla bir arada tutulan halklar arasında telafisi mümkün olmayan kin ve nefretlere sebep olur. Bu halklar ayrılırsalar bile uzun yıllar birbirinden kopuk, soğuk bir yaşam sürdürürler.

anılır ve saygı duyulur. Toprağından koparılmış bir halk, dalından düşen kuru yaprağı döner ve rüzgâr onu nereye savurursa oraya uçar. Toprakla kökleri kesilen bir ulus, tüm ulusal özelliklerini kaybeder, bir halklar kalabalığına dönüşür. Oysa toprağına bağlı bir özerklik, ülkenin yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarına sahip olması ve bunları kendi halkının mutluluğı ve refahı için kullanması demektir. Bir yandan üretici güçlerin gelişmesi için olanaklar yaratırken, diğer yandan ülkede demokrasinin gelişmesini, demokratik hakların çeşitlenmesini, kültürel zenginliklerin artmasını sağlayacak ve halkının dünya milletleri arasında saygın bir yere yükselmesini sağlayacaktır. Bundan böyle her önüne gelen halkını düşük görmeyecek, hakaret etmeyecek ve dünyada kullanılması yasak fosforlu bombalarla bombalamayacak, zehirli gazlarla boğmayacaktır.

Çağımızda ekonomik koşulların zorlamasıyla bireyler buldukları yerlerden ayrılarak ülkenin başka yerlerine veya dış bir ülkeye yerleşebilirler. İşte bu tür insanlar için başta eğitim hakları olmak üzere birtakım kültürel haklar tanımak demokrasinin bir gereğidir ve tanınmalıdır. Kültürel özerklik denilince ancak bu anlaşılmalı ve savunulmalıdır. Belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan

halklara ise kültürel özerklik değil, kendi ulusal kaderlerini tayin etme hakkı tanınmalı ve halklar özgür bırakılmalıdır. Özgürleşen halklar ancak kardeşleşebilir; özerklik, federal veya konfederal birlikler kurabilir. Baskıyla bir arada tutulan halklar arasında telafisi mümkün olmayan kin ve nefretlere sebep olur. Bu halklar ayrılırsalar bile uzun yıllar birbirinden kopuk, soğuk bir yaşam sürdürürler. Oysa halkların, özellikle ezilenlerin ve işçilerin birbirlerinden bir alacak verecekleri yoktur; onların tek bir çıkarları vardır, o da işçilerin birliği ve halkların kardeşliğindedir.

Halkını düşünen ve demokrat olduğunu iddia eden herkes, toprağına bağlı bir halk varsa nüfus oranına bakmaksızın o halkın yerel özerkliğini tanımalı ve bu uğurda uğraş vermelidir. Lenin şunları yazar: "Biz sosyal demokratlar her türlü milliyetçiliğe karşıyız ve demokratik merkezîyetçilikten yanayız." der. Ama bu merkezîyetçiliğin yerel ve bölgesel özerkliğı tanımadığı anlamına gelmez. Tersine Lenin, "...Geniş bir bölgesel özerklik... (doğaldır ki yalnızca Polonya için değil, Rusya'nın bütün bölgeleri için) tam olarak demokratik yerel bir özerk yönetim, kendi kendini yöneten bölgelerin ve özerk bölgelerin sınırları (bugünkü eyaletlerin, ilçelerin vb. sınırlarına göre değil) yerel nüfusun kendisinin iktisadi koşulları, yaşama biçimi, halkın ulusal bileşimi vb. konularındaki değerlendirmesi göz önünde tutularak saptanmak üzere gereklidir."⁽²⁾

Kültürel özerkliğı savunan meclisler: İmparatorluklar çağında, imparatorluğun ya da monarşinin otoritesini tehdit etmediğı müddetçe kültürel grupların varlığını hoş gördüler. Bu bağlamda, bu grupların kendi gelenek ve normlarına göre yaşamaları ancak fatihin yahut sömürgecinin "meşru" otoritesini kabul ettikleri müddetçe mümkündü. Çoğunluk

ve azınlık uluslar arasında böylesi bir düzenlemenin kurulması, Osmanlı İmparatorluğu'nda "1863 Ermeni Nizamnamesi"nin kabulü ile Ermenilere kültürel işleri düzenleyen meclislerin açılmasına izin vermek suretiyle, Ermeni ulusunun Osmanlı İmparatorluğu'na olan sadakati güvence altına alındı. Ancak bu nizamnameyle Ermeni ulusuna tanınan hakların Ermenilerin felaketi olduğu da tarihi bir gerçektir. Stalin de bu tür meclislerin sakıncalarını şöyle anlatır: "Kültür meseleleri için 'milli Şura', yani bir çeşit meclis, ne biçimde olursa olsun kültür sorunlarıyla uğraşan meclisler, ulusları milliyetçi baskıya karşı koruyabilir mi? Buna inanmak güç." (3)

Ermeni Nizamnamesi'nden çok iyi dersler çıkarmak gerekir; bu meclis, Ermeni sorununu çözemediği gibi gittikçe sorunu içinden çıkılmaz hâle getirdi ve sonu Ermeni tehciri ve soykırımı ile noktalandı. O günün Ermenileri, bugünün Kürtlere çok benzemektedirler; Anadolu'nun her yerine dağılmışlardı ve hiçbir yerde çoğunluk sağlayamamaktaydılar. Oysa kültürel bir meclis yerine yerel yani toprağa dayalı ulusal bir meclisin toplanmasını sağlayabilirdi, belki yine de ağır bir yenilgi alabilirlerdi ama en azından bu kadar katliamlara uğramayabilirlerdi. Çünkü ulusal bir meclisi yok saymak, kültürel bir meclisi yok saymak kadar kolay değildir. Acilen Kürt Ulusal Kongresi'nin toplanmasının nedeni sınırlarım şimdi daha iyi anlaşılıyor. Bir halkın ulusal kongresinde alınmış kararları yok saymak kimsenin haddi olmasa gerek.

Ermeni kültürel meclisinden dolayı alacağımız ikinci ders ise şudur: bağımlı olduğun ülke demokratik bir ülke değilse, birlikte yaşadığın halklardan destek alamıyorsan başarı şansın çok azdır. Ermeniler, bir yandan despotik Osmanlı yönetiminin, diğer yan-

Tarihler bize gösteriyor ki demokratik ülkelerde ayrılımlar ve birleşmeler çok daha kolay ve barış içinde gerçekleşirken, demokrasisi zayıf veya otoriter rejimlerde bu olay çok kanlı gerçekleşmektedir.

dan feodal Kürt beylerinin baskısı altında mücadele vermek zorunda kalmışlardı. İki feodal gerici güçle mücadelenin zorluğu ortadayken, Ermeniler Kürtleri kazanmadan mücadeleyi seçince kaybettiler. Feodal, bağnaz bir ülkede demokratik haklar elde edilemeyeceği, edilse bile uzun süre korunamayacağı tarihi tecrübelerle sabittir. 1971 yılında Güney Kürdistan ile Bağdat hükümetinin anlaşığı 11 maddelik anlaşmanın yürürlüğe girememesi, Bağdat'ta demokratik bir yönetimin bulunmamasındandır. Yine 28 Şubat 2013'te Dolmabahçe'de varılan mutabakata Türkiye Hükümeti'nin uymaması, bu hükümetin hızla demokrasiden uzaklaşması nedeniyle olmuştur.

Demokratik ülkelerde ayrılma ve birleşmeler daha kolay ve barışçıl olur

Tarihler bize gösteriyor ki demokratik ülkelerde ayrılımlar ve birleşmeler çok daha kolay ve barış içinde gerçekleşirken, demokrasisi zayıf veya otoriter rejimlerde bu olay çok kanlı gerçekleşmektedir. 1905 yılındaki İsveç-Norveç ayrılığı, keza 1990'lardaki Çekya-Slovakya ayrılığı bu tür barışçıl ayrılımlardır. Buna karşın Yugoslavya'daki ayrışma çok kanlı geçmiştir. 23 Temmuz 1923 Lozan Antlaşması ile ülkesi parçalanan Kürdistan halkının verdiği mücadele bugüne kadar devam etmektedir ve oldukça kanlı, sert önlemlerle Kürt halkının özgürleşmesi önlenmektedir. Kürt sorunu bugün Türkiye'nin temel sorunu hâline gelmiş, Türkiye'nin demokratikleş-

mesini ve kalkınmasını engelleyen bir nitelik kazanmıştır. Türkiye kıt kaynaklarını kuruluşundan itibaren askerî harcamalara ayırmış, gücünden fazla bir orduyu bölgeye yığmak zorunda kalmıştır. Zayıf ekonomi, güçlü ordu; her şey ordunun müdahalesine açık hâle getirerek ülkenin vesayet rejimiyle yönetilmesine neden olmuştur. Kürt sorunu yüzünden ülke dış politikada kendini bağımlı hâle getirmiş, Kürt sorununa dokunmama şartıyla uzun yıllar emperyalistlerin Doğu'daki sınır bekçiliğini gönüllü olarak yapmıştır.

Güçlü ordu, zayıf ekonomi; ülkenin demokratikleşmesini önlediği gibi sorunlarını çözmesini de güçleştirmiştir. Türkiye'de anti-demokratik yönetim sürdüğü sürece, başta Kürt sorunu olmak üzere hiçbir sorun gündeme getirilmeyecek, tartışılmayacak ve barışçıl yöntemlerle çözülemeyecektir. Demokrasi, sorunun barışçıl yöntemlerle çözülmesinin anahtarıdır; tabi burada bahsi geçen demokrasi, burjuva ulusal demokrasisi değil, sosyalist halk demokrasisidir. Lenin, demokratik sosyalist bir cumhuriyette halklar sorununun çözümünü şöyle anlatmaktadır: "Demokratik bir devlet, ayrı ayrı bölgelerin ve ilçelerin özerkliğini tanımalıdır. Bu özerklik, demokratik merkezîyetçilikle bağdaşmayan bir şey değildir; tersine, türdeş olmayan ulusal bileşimi olan büyük bir devlet içinde gerçek demokratik merkezîyetçilik ancak bölgelerin özerkliğiyle gerçekleştirilebilir. Demokratik bir devlet, ayrı ayrı dillerin tam özgürlüğünü kayıtsız şartsız tanımalı ve hangisi olursa olsun bu dillerden biri için ayrıcalığı reddetmelidir. Demokratik bir devlet, hiçbir ulusal topluluğun bir başka ulusal topluluk tarafından hiçbir alanda, hiçbir kamu eyleminde ezilmesini, vesayet altına alınmasını hoşgörüyü karşılamaz." (4)

Türkiye'nin bir çıkmazı da Türk

demokrat, aydın, sol, sosyalist siyasetçilerinin Türk Kurtuluş Savaşı'nın emperyalizme karşı verilmiş bir savaş olduğunu, liderinin de anti-emperyalist devrimci bir lider olduğuna inanmalarındır. Bu tez doğru değildir. İlk başta Kemalistler, emperyalizme karşı savaşarak değil, dünya konjonktürünün sağladığı avantajları da kullanarak dönemin iki güçlü emperyalist ülkesiyle (İngiltere ve Fransa) dayanışma içinde ve onlardan aldıkları destekle savaşmışlardır. Savaşıkları güçler ise söylendiği gibi güçlü ordular değildir; Doğu'da insan gücünü yitirmiş, disiplininden uzak bir avuç Ermeni "başbozuk"larıyla; Batı'da ise İngiliz desteğini yitirmiş, cephan ve ipe kısıtlı çeken, Bolşevik Devrimi'nin etkisiyle savaşmak istemeyen, disiplinden uzak, çoğu Ege bölgesinin Rum köylülerinden oluşan Yunan ordusu ile savaşmışlardır. Görüldüğü gibi her iki cephedeki savaş emperyalistlere karşı değil, Anadolu'nun iki kadim halkının bu topraklarda köklerinin ebediyen sökülmesi amacıyla yapılmıştır. Bir savaş verilmişse o da köhne olmuş Osmanlı bürokrasisine karşı verilmiştir ki buna da anti-emperyalist savaş denilemez.

Kurtuluş Savaşı'nın devletin bekasını hedef alan iç ve dış düşmanlara karşı verilen anti-emperyalist bir savaş olduğu propagandası öylesine yapılmış ki toplumun kılcal damarlarına kadar işlenmiş ve toplum felç edilmiştir. Bu felçten Türk aydını da siyasetçisi de solcusu da sağcısı da etkilenmiştir. Her şeyin devlet bekasına indirildiği, "söz konusu devletse gerisi teferruattır" sözlerinin sık sık tekrarlandığı bir ortamda sağlıklı bir düşüncenin gelişeceği beklenilmemelidir. Bu inanç Türkiye'de demokrasinin gelişmesinin önündeki en büyük engeldir. Türk aydınının bugün sağlıklı düşündüğü söylenemez; kendi sınırlarının çok ötesinde bir hadise olmuşsa

Her şeyin devlet bekasına indirildiği, "söz konusu devletse gerisi teferruattır" sözlerinin sık sık tekrarlandığı bir ortamda sağlıklı bir düşüncenin gelişeceği beklenilmemelidir. Bu inanç Türkiye'de demokrasinin gelişmesinin önündeki en büyük engeldir.

hemen tepkisini gösterir, söyleşiler, yürüyüşler tertiplemeye çalışır. Hele bu tür olaylar bir Hıristiyan ülkesinde veya Müslüman olmayan bir ülkede ama İslami azınlığa karşı yapılmışsa kelimenin tam anlamıyla kıyameti koparır. Örneğin İsraili bir asker bir Filistinli çocuğa bir tokat atmışsa sen gör manzarayı. Ama benzer olayların çok daha şiddetlisi, daha acımasız Kuzey Kürdistan'da kendi gözleri önünde her gün olmaktadır. Türk aydınından, Türk solcusundan, üniversitesinden ve basınından tek bir tepki veya kınama mesajını duymazsınız. Herkes üç maymuna oynamaktadır; zannedersiniz ki olay Türkiye'de değil de uzayda olmuştur. Bu tam bir riyakârlık örneğidir. Türk sosyalisti ve aydını Kürtlere karşı riyakârdır.

Kürt halkının varlığı devletin bekası için bir tehdit olarak görülür ve bu tehdit topluma öyle bir işlenmiş ki toplum Kürtleri, kırmızıyı gören boğa gibi, saldırmaktadır. Bu saldırıya ulusalcı solcular ile faşist kesimler öncülük etmektedir. Kendilerine demokratik sol diyenler de "şimdi sırası mı, demokratik devrimi gerçekleştirdiğimizde zaten Kürtlerin haklarını da tanımış olacağız" diyerek Kürtleri oyalamaya çalışmaktadır. Bu kesimler Kürt sorununun ulusal ve ülke sorunu olduğunun farkında değildir. Onların sorundan anladıkları, kültürel haklarla giderilebilecek kadar sorunu basite indirmektedir. Ve bu kesimler Kürtlerin de bir

ulus olduğunu, her ulus gibi kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahip olduğunu ya bilincinde değildir ya da yukarıda değindiğim gibi Kürtlere karşı riyakârdır. Lenin bu riyakârlar için şunları yazar: "Ezen ulusun sosyalisti, ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımıyor ve o hak uğruna savaşmıyorsa, gerçekte o bir sosyalist değil, bir şovenisttir." (5) Ve Lenin devamla: "Kim ulusların ve dillerin eşitliğini tanımıyor ve savunmuyorsa, kim her türlü ulusal baskıya da eşitsizliğe karşı savaşmıyorsa, o Marksist değildir." (6)

Türk aydın ve sosyalistlerinin içine düştükleri açmaz, Türk işçi sınıfını da etkilemiş, iki halkın birlikte omuz omuza mücadele etmesini engellemiştir. Türk işçi sınıfı söz konusu Kürtler olunca sınıfsal mücadelesini bir kenara atarak iktidarın şoven politikalarına destek olmaktadır. Oysa yoksul emekçi halkların mücadelesi güç birliğinden geçmektedir. Kürtlerin özgürleşmesi Türk işçi sınıfının da kurtuluşu demektir. Lenin Polonya örneğinde bu iş birliğinin gereklerini şöyle anlatır: "Sosyalist bir partide şovenistlere yer olmadığına göre, Polonyalı işçilere ancak Polonya halkının özgür olması gerektiğine inanan sosyal demokratların gerçek demokrat olduğunu söyleyecek yerde, Polonyalı sosyal-demokratlar, Rus işçilerle birliği yararlı buldukları için Polonya'nın ayrılmasına karşı durduklarını öne sürüyorlar. Bu haklarıdır. Ama insanlar enternasyonalizmi güçlendirmek için hep aynı sözleri yenilemeye gerek olmadığını anlamak istemiyorlar. Yapılması gereken şey, Rusya'da ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünü, Polonya'da ise o insanların birleşme özgürlüğünü vurgulamaktır. Birleşme özgürlüğü ayrılma özgürlüğünü de içerir. Polonyalılar birleşme özgürlüğüne ağırlık verirken biz Ruslar ayrılma özgürlüğünü vurgulamalıyız." (7)

Kapitalizmin küresel düzeyde hegemonya kurması, azınlık ulusları emperyalizmin tehdidine de açık hâle getirmiştir. Alain-G Gagnon'un tespitleri bu anlamda çok önemlidir: "Azınlık uluslar bir belirsizlikler çağında yaşamaktalar. Bu çağ, küresel pazar ve ekonomik tektipleşme, Amerikan kültürünün dalga dalga yayılması, siyasal okuryazarlıkta ve vatandaşların siyasete katılımındaki düşüşle ifadesini bulan, eskiden farklı olan toplumlar ve kültürlerin tekdüze hâle gelmesi ve bireyin yalnızlaşmasıyla tanımlanan bir dönemdir. Bu olgular birlikte ele alındıklarında azınlık uluslarının kültürel ve kimliksel olarak hayatta kalmaları açısından eşi görülmedik bir tehdit oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu ulusların acil olarak kendi haklarını savunmaları ve belirsizlikler çağının homojenleştirme buyruğuna direnmeleri gerekmektedir." (*8)

Gelinen aşamada Kürt halkı özgürlük uğruna çok ağır bedeller

ödedi ve bundan böyle özgürlük çitasını da o oranda yükseltti. Bu düşürülmesi imkânı olmayan bir yükseltidir. Kültürel özerklik egemenlerin bir dayatmasıdır. Bundan böyle hiçbir güç kültürel özerklik haklarıyla, bilmem, "biz Bodrum'dan vazgeçemeyiz" Türkiyelileşmek sevdasıyla Kürtleri oyalayamaz. Önümüzdeki süreçte özerklik ve giderek gevşek konfederalizmin tartışılacağı bir dönem olacaktır. Gecikmiş olsa da Kürtler özgürlüklerine kavuşurken Ortadoğu halkları da aynı oranda özgürleşeceklerdir. Siyasal özgürlük bölgeye ekonomik özgürlüğü de beraberinde getirecek, insanların yaşam kaliteleri bir anda sıçrayacaktır. Bunun Türkiye'ye yansması da müthiş olacaktır. Türkiye kuruluşundan itibaren gücünden fazla barındırdığı ordularını azaltacak, silah yarışmasından vazgeçecek, silaha harcadığı kıt kaynaklarını halkının refahına harcayacaktır. Alım gücü artan, refah seviyesi yükselen Türkiye halkları-

nın da Kürtlere olan olumsuz bakışı değişecek; iki halkın kardeşleşmesi, eşitlik ve özgürlük temelinde birleşmeleri daha kolay olacaktır. Özgürlük ortamında barışçıl ayrışmalar her zaman gönüllü birlik-telikleri getirir. Avrupa Birliği (AB) bunun somut ifadesidir; Avrupa başardı, biz de başaracağız.

(*1) Stalin, Milli Mesele, Çev: Mümtaz Yavuz, Sol Yayınları, s. 69-71

(*2) Lenin, Ulusların Kaderini Tayin Hakkı, çev. Muzaffer Ardos, Sol Yayınları, s. 52

(*3) Stalin, age, s. 84

(*4) Lenin, age, s. 139

(*5) Lenin, Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, çev. Yurdakul Fincancı, Sol Yayınları, s. 311

(*6) Lenin, Ulusların Kaderini Tayin Hakkı, s. 26

(*7) Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, s. 311

(*8) Alain-G Gagnon, Belirsizlikler Çağında Azınlık Uluslar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011



DEVLETSİZ ULUSLAR, ÖZYÖNETİM VE KÜRT MESELESİ

İspanya ve Birleşik Krallık gibi kökleri 19. yüzyıla uzanan ulusal hareketlere sahne olan devletlerde, 1970'lerin sonlarından itibaren, *siyasa/* nitelikli adem-i merkezîyet uygulamaları görülmeye başlanmıştır. Ulusal hareketlerin tarihsel nüfuz sahalarını doğrudan veya dolaylı olarak dikkate alan ve temelde yasama ve yürütme yetkilerinin bölgesel bir iktidar odağıyla paylaşılması esasına dayanan bu uygulamalarla, Katalonya, Euskadi (Bask Ülkesi), Galiçya, İskoçya, Galler gibi tarihî ülke / bölge'ler özyönetim yapısına kavuşmuştur.

Ulusal sorun temelli ihtilafları bir ölçüde çözüm sürecine sokan bu siyasal-hukuksal gelişmelerle eş zamanlı olarak ve fakat bunlarla zıt istikamette, Türkiye'de Kürt meselesi, siyasal şiddetin tırmandığı ve yoğun, sistematik insan hakları ihlallerinin görüldüğü, çözüme uzak bir tarihsel çevre

içinde olanca ağırlığıyla varlığını korumuştur. 2000 sonrası dönemde Kürtçe yayın yapan bir devlet kanalı ile bazı üniversitelerde Kürt dili programlarının varlığı ve Kürtçenin okullarda seçmeli ders olarak okutulmaya başlanması gibi resmî gelişmeler görülmüştür. Ağır bir inkâr - asimilasyon çizgisi gerçeği dikkate alındığında önemsiz durmamakla birlikte, bu hususların, meselenin çözüme kavuşmuş ve dolayısıyla Kürt ulusal taleplerinin eşitlik ve adalet temelinde karşılanmış olmasından söz etmeyi mümkün kılmadığı açıktır.

Belirtmek gerekir ki, Türkiye'de Kürt meselesini ve meselenin muhtemel çözüm unsurlarını konu alan tartışmaları belirli bir daire içinde tutarak sınırlayan önemli bir etmen, egemen siyasal kültürden kaynaklanıyor görünmektedir. Bu ufuk sınırlayıcı dinamiğe göre, 'Türkiye'nin kendine özgü koşulları

ve dolayısıyla, Türkiye'deki sorunların da kendine özgü bir doğası bulunmaktadır. Öyle ki, Kürt meselesi eksenindeki çözüm / barış girişimlerine 'Türkiye modeli', 'yerli ve millî çözüm' gibi adlar takma eğilimi de bu yaklaşımın bariz tezahürüdür. Bu yaklaşımın, sorunların çözümünde dünya deneyimlerinin muhtemel kılavuzluğunu peşinen boşa çıkarmak gibi bir sonuç doğurduğu açıktır. Sorunları bütün veçheleriyle ve muhtemel çözüm eksenlerini de köklü biçimde ele almayı engelleyen bu yaklaşımın, neredeyse bütün toplumu kuşatacak şekilde yerleşmiş olmasını Türk siyasal sisteminin önemli bir 'başarısı' olarak kaydetmek isabetsiz olmasa gerektir; zira, bu düşünüş şekli sayesinde ki, sorunların radikal biçimde ele alınması önlenmekte ve böylece de 'tehlikeli' addedilen fikirler yayılma şansı bulamadan

boğulabilmektedir.

Her önemli toplumsal-siyasal sorunun kendi serüveninin olduğu, doğduğu ve geliştiği tarihsel çevrenin kendine özgü yanlarının olabileceği muhakkaktır; bu itibarla, her sorunun farklı olacağı da kuşkusuzdur; bununla birlikte, sorunların farklı unsurlar içerdiğini söylemekle, her sorunun kendine özgü (*sui generis*) olduğunu iddia etmek aynı şey değildir. Şayet dünyadaki bütün sorunlar / olaylar *sui generis* olsaydı, bilimsel faaliyet yürütmek mümkün olamayacağı gibi, her sorunu 'sil-baştan', kendi içinde ele almak gerekirdi; oysa, esaslı ortak noktalara dikkat çeken bir yaklaşımla, olguların sınıflandırılması, birtakım eğilimlerin saptanması ve dolayısıyla birtakım çıkarımlarda bulunulması mümkün olabilecektir.

Özyönetim Hakkının Kapsamı

Özyönetim hakkı, ulusun, kültürel grubun mensuplarına, siyasal bir birim oluşturacak şekilde yapılanabilme yetkisi veren bir haktır. Özyönetim hakkının kullanımı, konfederasyon, federasyon veya özerk bölge devlet seçeneklerinden birine vücut verebilecektir; ayrıca, ayrılma ve bağımsız bir devlet kurma durumunun da özyönetim hakkının bir tezahür şekli olduğu belirtilmelidir.

Özyönetim hakkının gerçekleştiği durumda, bu hakkı kullanan grup bakımından biri özyönetim birimi, diğeri ülkenin bütünü temelinde gelişen iki ayrı siyasal kimlik söz konusu olacaktır. Özyönetim söz konusu olduğunda, kamusal faaliyetlerin bir kısmı, özyönetim biriminin yetki ve sorumluluğuna geçecek, başka bir ifadeyle genel iktidar merkezinden, özyönetim iktidar merkezine doğru birtakım yetkilerin devri gerçekleşecektir. Genelde, büyük teritoryal toplulukların var olduğu durumlarda söz konusu olabilen ve dolayısıyla

Esasen, güçlü özyönetim taleplerinin, devletsiz uluslar olarak da anılan topluluklardan yükseldiği görülmektedir. Bu toplulukların ve bu topluluklar temelinde gelişen siyasal hareketlerin ulus olma iddiası taşımak ve dolayısıyla self-determinasyon (kendi kaderini tayin) hakkı talep etmek bakımından diğer kültürel gruplardan (ulusal azınlıklar vb.) ayrıldığı görülmektedir.

teritoryal topluluğun coğrafi bölgesi esas alınarak şekillenen özyönetim durumunun, coğrafi bölge temel alınmaksızın topluluk esasına göre gelişmesi de mümkündür. Bu sonuncu durumda, özyönetim birimi, söz konusu topluluk bireylerinin ülkenin neresinde yaşadığına bakılmaksızın onları ilgilendiren birtakım kamusal faaliyet alanlarında yetki ve sorumluluk sahibi olabilecektir.

Özyönetim hakkı, dil hakları ve muafiyet hakkı gibi kültürel gruba birtakım kültürel ifade imkânları yaratan haklardan veya kültürel grubun sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel durumunda görece iyileştirmeler hedefleyen pozitif ayrımcılık uygulamalarından, kültürel gruba ayrı bir siyasal kimlik ve genel kamusal alanın yanı sıra gruba özgü ayrı bir kamusal alan yaratması bakımından belirgin biçimde ayrılmaktadır.

Belirtmek gerekir ki, bir etnik veya dinsel grubun özyönetimli bir topluluk haline gelmesi, hukuksal olmaktan önce toplumsal ve siyasal bir sorun görünümündedir. Dünyadaki özyönetim deneyimlerinin gözlemlenmesinden şu sonuçları çıkarmak mümkün görünmektedir: Toplumsal düzlemde irdelenecek olursa, özyönetime konu olacak topluluğun

yeterli nicel büyüklüğe sahip olması beklenecektir. Kesin bir ölçüt vermek mümkün olmamakla birlikte, bu büyüklüğün genelde özyönetim kurumlarını yaşatacak bir nicelikte olması, teritoryal özyönetim durumunda ise kültürel grubun özyönetimin uygulanacağı bölgede çoğunluğu oluşturması, kültürel kimlik temelli özyönetim olgusunun doğası gereği görünmektedir. Öte yandan, yeterli nicel büyüklüğe sahip topluluğun kültürel kimliğinin, özyönetim taleplerine konu olacak bir *siyasallaşma sürecinden* geçmiş olması gerekecektir. Başka bir anlatımla, kültürel grup, özyönetim talebiyle öne çıkan, bu bakımdan mevcut siyasal sistemi sorgulayan ve güçler dengesi bakımından kendisine kayıtsız kalınamayan bir siyasal hareketi bünyesinden çıkarabilmiş olmalıdır. Kültürel kimlik ihtilaf ve mücadele deneyimleri, özyönetim talebiyle sivrilen siyasal bir kimlik hareketinin yokluğunda, kimlik temelli özyönetim durumuna kendiliğinden geçilebileceğine dair bir örnek sunmamaktadır.

Devletsiz Uluslar, Özyönetim Uygulamaları ve Kürt Meselesi

Esasen, güçlü özyönetim taleplerinin, devletsiz uluslar olarak da anılan topluluklardan yükseldiği görülmektedir. Bu toplulukların ve bu topluluklar temelinde gelişen siyasal hareketlerin *ulus olma* iddiası taşımak ve dolayısıyla self-determinasyon (kendi kaderini tayin) hakkı talep etmek bakımından diğer kültürel gruplardan (ulusal azınlıklar vb.) ayrıldığı görülmektedir. Bağımsız devlet veya özyönetimin başka biçimlerini talep etmek 'devletsiz uluslar'a özgü bir yönelimdir. Keza, 'devletsiz uluslar'ın güncel yönelimlerine bakıldığında, bunların zaman zaman ayrı bir devlet talebinde bulunmakla beraber, self-determinasyonun başka biçimlerine eğilim gösterdiği gözlemlenmektedir.

Özellikle Avrupa'daki son kırk beş yıl içindeki gelişmeler, federal yönde gelişim gösteren Belçika istisna olmak üzere, özerk bölgesel devlet uygulamasının, özyönetim alanında öne çıktığını göstermektedir. 1978 tarihli İspanya Anayasası temelinde kurulan Katalonya, Euskadi (Bask ülkesi) ve Galiçya ile 1998'de tesis edilen İskoçya ve Galler özerk bölgeleri söz konusu eğilimin canlı örneklerini oluşturuyor. Bu özyönetim örneklerinin siyasal ve hukuksal tahlilinin yapılması ise bu yazının sınırlarını aşmaktadır.

Devletsiz uluslar olarak da anılan Basklar, Katalanlar, Galiçyalılar, İskoçlar, Galliler ve Kürtler, tarihî bir özyönetim mazisine sahip halkları oluşturuyor. Örneğin, tarihî İskoç özyönetim yapısı 1707'e, Katalan özyönetim yapısı 1713'e, Bask özyönetim yapısı 1876'ya kadar varlığını korumuştur. Yüksek özerklik derecesine sahip Kürt hükümetleri ile özerk Kürt sancakları şeklinde yapılanırdırılan tarihî Kürt özyönetim yapısı Osmanlı Kürdistan'ında 1847 / 1849'a dek varlığını sürdürmüştür. 13 Aralık 1847'de 'Kürdistan Eyaleti' kurulmuş ve böylelikle Osmanlı Kürdistan'ı siyasal bir birimden bütünüyle idarî bir birime indirgenmiştir. İran Kürdistan'ında kalan son Kürt siyasal iktidarı olan Erdelan Beyliği'nin tasfiyesi ise 1860'larda tamamlanmıştır. Adı geçen örneklerin hepsinde tarihî özyönetim yapıları lağvedilmiştir. Şu halde, Kürt meselesi de dâhil olmak üzere belirtilen örneklerin tamamının öncelikle bir özyönetim sorunu olarak doğmuş olduğu söylenebilir. Bu örneklerde 19. yüzyılın ikinci yarısında bir tür 'kültürel canlanma' hareketine ve 20. yüzyıl başlarından itibaren ise siyasal elitlerinin özyönetim talebiyle öne çıktığı güçlü ulusal hareketlere tanık olunmuştur. Bu toplulukların siyasal coğrafyanın geneline de yayılmakla birlikte,

Kolonyal ilişkileri tahkim eden katı siyasal merkezîyetçilik ilkesinin, Bask, Katalan, Gal, İskoç ve Kürt kültürel kimliklerini aşındırdığı, eşitsiz siyasal, iktisadî, kültürel ilişkileri kalıcılaştırdığı açıktır. Bu yüzden olsa gerek, muadilleri gibi Kürt hareketleri de, kısmî kesintilerle birlikte yüz yıllık bir süreklilik içinde özyönetim talebi etrafında mobilize olmuş görünmektedir.

özyönetim talebine konu olan 'tarihî bölge / ülke'lerde hatırı sayılır bir nüfus kütlesini koruyarak, özyönetim sorununu diri tutan bir dinamik olarak kaydedilmesi gerekir.

Ana dilin korunması, topluluğun ekonomik durumunun görece iyileştirilmesi ve fizikî güvenliğinin sağlanması hususlarında içerdiği ilave imkânların, özyönetimi ulusal hareketler bakımından güncel kıldığı söylenebilir. Bu yüzden, bu hareketlerin siyasî elitlerinin, devletin bir vadede tamamlanabilecek genel demokratik dönüşümü ve keza, hukuk standartlarının genel olarak iyileştirilmesinin yanı sıra, özel bir politika düzenlemesi olarak özyönetime de yönelmesi anlaşılabilir durumdur. Kolonyal ilişkileri tahkim eden katı siyasal merkezîyetçilik ilkesinin, Bask, Katalan, Gal, İskoç ve Kürt kültürel kimliklerini aşındırdığı, eşitsiz siyasal, iktisadî, kültürel ilişkileri kalıcılaştırdığı açıktır. Bu yüzden olsa gerek, muadilleri gibi Kürt hareketleri de, kısmî kesintilerle birlikte yüz yıllık bir süreklilik içinde özyönetim talebi etrafında mobilize olmuş görünmektedir. Türkiye'de Kürt hareketinin ana gövdesinin, 1999'dan sonra taleplerini büyük ölçüde 'dilsel-kültürel

haklar' çizgisine çektikten sonra, 2007'de yeniden özyönetim çizgisine döndüğü, lakin bundan yaklaşık yirmi yıl sonra bir kez daha, meselenin doğasıyla gerilim arz eden muğlak bir sahaya çekildiği gözlemlenmektedir. Kuzeyde Kürt taleplerinin müstakbel ve muhtemel seyrini, diğer parçalardaki gelişmeler ve Kürt ulusal-toplumsal enerjisinin varlığını ne düzeyde koruyacağı gibi değişkenlerin belirleyeceği öngörüsünde bulunmak mümkündür.

2013-2015 çözüm sürecinde olduğu kadar olmasa da mevcut süreçte de zaman zaman Avrupa Konseyi'nin bir belgesi olan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın zikredildiği görülmektedir. Belirtmek gerekir ki, söz konusu belge güçlendirilmiş yerel yönetimler yaratmayı amaçlamakla birlikte, ulusal hareketlerin yönelmediği ve İspanya ve Britanya'da sağladığı türden bir özyönetimi murat ettiği ve güvence altına aldığı söyletecek herhangi bir hükmün bu metinde var olduğunu savunmak mümkün görünmemektedir; zira, yerel yönetimleri merkezî siyasal iktidarın yasama ve yürütme yetkilerine ortak eden hiçbir ibare mevcut değildir. Keza, merkezî resmî dilin yanı sıra, yerel makamların ikinci bir dili resmî bir dil olarak kullanabileceklerini güvenceleyen de bir hüküm yoktur. Özyönetim meselesi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği'nin 1999 tarihli Ulusal Azınlıkların Kamusal Yaşama Etkin Katılımına İlişkin Lund Tavsiyeleri'nde ele alınmıştır. Tavsiye nitelikli bir belge olsa da, Lund belgesinin çözüm / barış süreçlerinde hiç anılmıyor olması dikkat çekicidir. Keza, Avrupa Konseyi'nin Türkiye'nin imzalamaktan imtina ettiği 1992 tarihli *Bölgesel Diller veya Azınlık Dilleri Şartı* ile 1995'te imzaya açılan *Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve*

Sözleşme gibi metinlerinin de çözüm süreçlerinde adının geçmiyor olması kaydedilmesi gereken hususlardır. Öte yandan, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın bağlayıcılığı, etki gücü yüksek bir metin olduğunu savunmak da kolay değildir. Türkiye'nin, 1988'de imzalayıp 1991'de onayladığı tarihlerden bugüne dek, kabul ettiği kadarıyla bile belgenin gereklerini yerine getirmemiş olması ve fakat herhangi bir yaptırımla karşılaşmamış olması belgenin niteliğiyle ilgilidir. Şart'ın 14. maddesi, sözleşmeciler tarafın Şart'ın hükümlerine uygunluk sağlamak amacıyla kabul ettiği mevzuat hükümleriyle öteki önlemler konusuna ilişkin tüm bilgiyi Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne iletmeceğini belirtmekle

yetinmiştir. Her ne kadar, Konsey, 1991 yılında, uygulamayı denetleyen bağımsız uzmanlar kurulu merkezli bir izleme mekanizması oluşturmuşsa da, bunun sözleşmeciler devletleri zorlayan, yaptırım öngören bir mekanizma olmadığını belirtmek gerekir.

Öte yandan, Türk siyasal sisteminin otoriter karakterindeki şiddetli artışı da Kürt meselesinin çözümü tartışmalarında denklem dışı tutmamak gerekir. Bu satırların yazıldığı sıralarda, Türk yargı makamlarının, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gereğince bağlayıcı olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına -dolayısıyla da Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa Konseyi belgesi olan Avrupa İnsan

Hakları Sözleşmesi'ne- uymadığı, keza Türk Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru neticesinde verdiği ve gene Anayasa gereğince bütün idarî ve yargısal makamları bağlayan kararlarına da uyulmadığı kaydedilmek gerekir. İspanya ve Birleşik Krallık'ta tarihî ulusal sorunların nispeten çözümü ve özyönetim mecrasına girmesinin, kolonyal merkezdeki (Madrid ve Londra) demokratikleşme olgusu ve/veya demokrasi standartlarındaki yükselişle de bağlantılı olduğu unutulmamalıdır. Siyasal rejimin karakteri ve demokratik standartlar hususu itibarıyla Türkiye'de görülen negatif tablonun, Kürt meselesinin çözümü bakımından ilave bir müşkülât yarattığı açıktır.



SÜREÇ VE BARIŞ

“**B**urjuva, küçük burjuva ve liberal çevreler demokrasi mücadelesinden bahsediyorlar. Bizim onlarla ortaklığımız çok az. Komünistler demokratik haklar için verilen mücadeleyi sınıf savaşı ve sosyalizm ile birleştirmeli.” (Ben Gliniecke; *Sınıf savaşı ve demokratik haklar için mücadele yazısında*, 28 Şubat 2024, Londra)

Demokrasi ve demokratik haklar mücadelesi genellikle burjuvazi tarafından topluma karşı bir silah olarak kullanılır. Tarihsel olarak burjuvazi, her “demokratik mücadele” dediği sürecin sonunda iktidarını güçlendirmiş; sömürge halkları, işçi sınıfı, köylüler ve diğer emekçiler üzerindeki baskısını daha da artırmıştır. Burjuva devrimleri aynı zamanda bugün bizim de savunduğumuz ifade ve toplanti özgürlüğünü feodallere karşı kullanmış, onların tarih sahnesin-

de yok olmasını ya da politik güç olmaktan çıkmasını sağlamıştır. Ancak bizler bugün de demokrasi mücadelesinde burjuvazi ile aynı şeyi anlamıyoruz, anlamamalıyız da. Örneğin ABD Başkanı Biden, Temmuz 2023'te “Rusya dünyada sahip olduğumuz barış, istikrar ve demokratik değerleri tehdit ediyor” diyordu. Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Cumhuriyet İttifakı her fırsatta Türkiye'nin demokratik bir hukuk devleti olduğunu dile getirirler. Çok açıktır ki onların demokratik anlayışı ile Kürt halkının, işçi sınıfının ve Türkiye demokratik güçlerinin demokrasi anlayışı arasında herhangi bir ortaklık bulunmamaktadır. Demokratik düşünmeyi ve demokratik bir toplumda yaşamayı kabullenen insanların düşüncesi; onlarca şehre kayyım atamayı, on binlerce siyasi rehineyi, ülkede emeği ile geçinmeye çalışan milyonlarca emekçinin asgari ücrete mahkûm edilmesini

reddeder. Türkiye gibi çok uluslu, çok inançlı toplumlarda herkesin kendi etnik ve inançsal yapısıyla eşit yurttaşlık ortamında yaşaması için ortak mücadeleyi yükseltir. Bu mücadele, etnik ve sınıfsal savaşımın ortaklaştığı ortamda başarılı olur. Kendilerine sol veya sosyal demokrat diyen kimi çevrelerin yaptığı gibi işçi sınıfını, emekçi halkı açık ya da üstü kapalı bir şekilde Kürt halkına, diğer azınlıklara ve inançlara karşı kışkırtarak değil. Bu tavır, sendikal hareketin de etkisizleşmesini, bölünmesini, sınıf ile ulusal hareketin düşmanlaştırılmasını doğurdu. Büyük oranda bu gelişmenin sıkıntısını yaşıyoruz. Eşit yurttaşlık, ileride halkların kendi kaderlerini belirlemeleri için önemli bir adımdır. Ancak tek başına çözüm değildir.

1 Ekim 2024'te Bahçeli'nin DEM Parti sıralarına giderek el sıkışması ile başlayan, ismi bile konamayan süreçte Kürt tarafı

üzerine düşen her şeyi ve verdiği sözleri yerine getirdi. Bunu taraflı, tarafsız herkesten duymak mümkün. Hukuki, idari ve yasal (anayasal) zeminden yoksun “Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu” kuruldu. Kime göre milli? Devlet için mi, Türk halkı için mi, Kürt halkı için mi? Belli değil. Milli olmaktan tekçilik çıkar. Tekçi bir düşünceyle barışa varılmaz. Zaten yüz yıldır sürüyor. Kardeşlik, kim kimin kardeşi? Uluslararası ilişkilerde böyle bir şey var mı? Etnik sorunların çözümünde uluslararası örneklerde “kardeşlik” kavramı kullanılıyor mu sorusuna gazeteci Ragıp Duran, “İhtilaf çözümü örneklerinde Güney Afrika’da siyah-beyaz kardeşliği, IRA ya da ETA meselelerinde İngiliz–İrlanda kardeşliği, İspanyol–Bask kardeşliği gibi deyimlerle pek rastlanmaz. Çünkü böyle bir kardeşlik yok. Siyaseten kardeşlik olmaz. Eşitlik ya da dayanışma olur.” diyor. (Ragıp Duran, Sen benim kardeşimsin, o kadar, Nupel TV, 10 Kasım 2025) Demek ki doğru adı, Kürdistan ve Kürt sorununu çözme komisyonu olmalı. Ona göre de çalışılmalı. Her şeye rağmen Kürtler barış için elinden geleni samimiyetle yapıyor. Devlete ve Cumhuriyet İttifakı’na gelince, şu ana kadar herhangi ortak bir adımları olmadı. KCK Yönetim Kurulu Üyesi Bese Hozat bu konuda şunları söylüyor: “İktidarın hâlâ sürece dönük yaklaşımı çok zayıf. Aslında kararsızdır. Yani Kürt sorununu demokratik, siyasi temelde çözmeye halen karar vermiş değildir bu iktidar. Yani ne zihniyeti var ne de çözüm programı; buna uygun bir politika geliştirmemiş.” (Mezopotamya Ajansı, 28 Kasım 2025)

Bese Hozat’ı doğrular bir gelişme Cizre’de yaşandı. 29.11.2025 tarihinde Cizre’de düzenlenen Melayê Cizîrî Sempozyumu’nda ev sahipleri belediye eş başkanları Güler Tunç Yereba-

Değişik isimlerle anılan, ancak her durumda içinde Kürdistan ya da Kürt kelimesi geçmeyen süreçte varılan yer çok tartışmalı. Süreç komisyonu zamanını dinlemelerle geçirdi. Somut önerilerde bulunmadı. Zaten komisyon hukuki bir zemine de sahip değil.

san ve Abdurrahim Durmuş toplantıya alınmadılar. Cizre Emniyet Müdürü Şuap Ögdür, “Bu senin son eylemin.” diyerek başkanları tehdit etti. Sempozyumu Şırnak Valiliği, Cizre Kaymakamlığı ve Şırnak Üniversitesi —yani devlet— hazırladı. Sempozyumda Türk İstiklal Marşı okunarak ırkçılık yapıldı. Kur’an okunarak seküler çevreler dışlandı. Devletin ya da derin devletin bir kesimi —Bahçeli ve (eski MİT başkanları olan) danışmanları— çaba gösteriyor gibi görünüyorlar. Kendilerine göre ABD ve İsrail’in Ortadoğu planlarını boşa çıkarmaya çalışıyorlar. İttifakın ana unsuru Erdoğan ve AKP’si hâlâ seyirci durumundalar. AKP’li komisyon üyesi H. Yayman bu tiyatroyu A. Öcalan’a yapılan İmralı ziyaretinde de oynadı. 4 Kasım 2025’te yapılan komisyon toplantısında AKP bu tavrını sürdürdü. Toplantıda okunan görüşme raporu özeti tamamen AKP’nin dili ve görüşü ile hazırlanmıştı. Tüm itirazlara rağmen geri adım atmadı. Erdoğan belli aralıklarla Türk, Kürt, Arap birliğini dile getirerek çözümü İslami şemsiye altına almaya çalışıyor, ümmet olgusunu öne çıkarıyor. Böylece hem Kürtlerin ulusal varlığını hâlâ inkâr ediyor hem de Kürdistan’daki ve tüm Türkiye’deki seküler kesimleri dışlamaya çalışıyor. Buna geçit verilmemeli. Muhalefet tüm ayrılıklara rağmen ortak dili bulmalı; bu mümkündür.

Değişik isimlerle anılan, ancak

her durumda içinde Kürdistan ya da Kürt kelimesi geçmeyen süreçte varılan yer çok tartışmalı. Süreç komisyonu zamanını dinlemelerle geçirdi. Somut önerilerde bulunmadı. Zaten komisyon hukuki bir zemine de sahip değil. Meclis Başkanı Kurtulmuş değişirse ne olacak sorusu cevapsız duruyor. Bu durum Erdoğan ve AKP’den kaynaklanıyor. Komisyon hâlâ Kürtçe konuşulmasını kabul etmiyor. Bunu da meclis ve komisyon başkanı sıfatını taşıyan Kurtulmuş’un kendisi yapıyor. Sorunun adını koymazsan, sorunun kendisiyle değil sonuçlarıyla uğraşmak zorunda kalmaya mahkûm olursun. Şu anda Kürdistan’da ve Türkiye’de olan bu. Komisyon ve Meclis sorunu enine boyuna tartışıp kararlar almak yerine her şeyi bir kişiye bırakarak çözümsüzlüğe çanak tutuyor. DEM Parti Amed Milletvekili Cengiz Candar, sürecin ilerleyip ilerlemeyeceğinin tamamen Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “oyun planı ve takvimine bağlı” olduğunu söylemişti. Duran Kalkan, 25 Kasım 2025’te “Türkiye cephesinde yeni adım yok.” açıklamasında bulundu. Devletin ve Cumhuriyet İttifakı’nın bütün bu olumsuzluklarına, engellemelerine rağmen barışı savunmaya dünden daha fazla devam edeceğiz. Barış yaşam hakkıdır; o olmadan olmaz. Kürt sorununun çözümü barışsız, barış da Kürt sorunu çözülmeden olmaz. Kürdistan ve Türkiye’deki tüm demokratik güçler bu mücadelede ortaklaşmalı. Türk solunda kimi çevrelerin Kürt siyasi hareketleri için “büyük resmi görmüyorlar, Erdoğan’ın kuyruğuna takılıyorlar, emperyalizmle iş birliği yapıyorlar, sınıf savaşından uzak duruyorlar, devletle görüşerek demokrasi savaşına engel oluyorlar” gibi hiçbir dayanağı olmayan hezeyanlardan vazgeçilmeli. Bunları anlatanlar, bırakın büyük ya da küçük resmi, hiçbir resmi görmüyorlar. Yaptıkları ile halkları birbirlerine karşı

kışkırtıyorlar. Türk şovenizminin güçlenmesine hizmet ediyorlar. Nihai çözüm için ayrı şeyleri savunmuyor olabiliriz, hatta olmalıyız da. Kürt siyasi yapılaşmaları için de bu geçerli. Federasyonu savunanlardan yerel yönetimlerin güçlendirilmesini savunanlara kadar. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, halkın iradesine saygı duyulması; örneğin “kayımsız” bir yaşam çok önemli. Yerel yönetimlerin güçlendiği demokratik bir ortamda halkların örgütlenmesi daha da güçlenecek. Sendikalar, sivil toplum kuruluşları (STK), meslek örgütleri, çevre ve ekoloji örgütleri daha rahat çalışma olanaklarını elde edecekler. Örgütlü topluma bir adım daha yaklaşmış olacağız. Bu önemli bir kazanç. Ancak sadece yerel yönetimlerle devletin yapısında önemli değişiklikler yapmanın mümkün olmadığını düşünüyorum. Devleti zayıflatarak sonunda ortadan kaldırmak için emeğin ve halkların direnişini, örgütlülüğünü ortaklaştırmaktan başka olanağımız yok. Tersine, günümüzde kimi çevrelerce tartışmaların ana odağı hâline getirilmek isteniyor. Michael Hardt ve Antonio Negri'nin *Empire – die Weltordnung* (Türkçesi *İmparatorluk: Küresel Düzen* adıyla yayımlandı) adlı eserlerinde, bir ulus devletin diğer ulus devlet üzerindeki kontrolüne dayanan klasik emperyalizm yerine; tek devletlerin değil, küresel süreçlerde güç ve kontrolü kullanan küresel kuruluşlardan, şirketlerden, çok uluslu yapılardan (ki bunların içinde IMF ve Dünya Bankası da var) oluşan bir ağ olan “empire/ imparatorluk”tan söz edilmektedir. Bu düşünce aklımıza son 50 yılda acımasızca uygulanan neoliberal politikaları getiriyor. Devlet mümkün olduğundan daha da küçültüldü. Uluslararası şirketler inanılmaz güç kazandı. Dünya daha mı demokratikleşti, insanlar daha mı rahat yaşadı sorularına evet

19. ve 20. yüzyılda yazılanlarda, söylenenlerde, yapılanlardan günümüzün sorunlarına cevap beklemek elbette bilimsel değildir. Ancak geçmişi inkâr daha da tehlikelidir. Tarihsel geçmişimizden çıkarak 21. yüzyıl sosyalizmi nasıl olacak, hangi perspektifler öne çıkacak, nasıl devrimler olacak ya da evrimleşme mi olacak?

demek mümkün değil. Tam tersine savaşlar, fakirlik, işsizlik, ekolojik tahribat daha da arttı. Güç uygulama ve yaşamı düzenleme ulusal devlette değil, “empire” denen küresel ağıdadır. Yeni adil düzenin Marksizm’de olduğu gibi sınıflar değil; değişik nedenlerle, kimliklerle bir araya gelen “çokluklar” tarafından yapılacağı, direniş potansiyelinin onlarda olduğu savunuluyor. Bu değişik neden ve değişik kimliklerin ortak bir amaçlarının olup olmadığı ortada duruyor. Bokchin; komünalizm, özgürlükçü ekoloji, direkt demokrasi der. Reel sosyalizmin yıkılmasından sonra Bokchin’in komünalizm, liberter ekoloji, doğrudan demokrasi gibi fikirleri öne çıkarıldı. Yeniymiş gibi lanse edilen bu düşüncelerde öne çıkan yeni yurttaşlık bilincinde “özel mülkiyet ne olacak?” sorusu cevapsız bırakılmış. Yerel yönetimlerde özel mülkiyete karşı bir tasarruf olacak mı, olursa nasıl olacak; merkezle yerelin ilişkileri nasıl düzenlenecek? En önemli noktalardan biri de sosyalist devlet ile kapitalist devlet arasında ayırım yapılmaması. Lenin, *Devlet ve Devrim*’de, “eski devlet aygıtının parçalanmasını işlediği ölçüde kesin, ama aynı derecede somut olmayan ifadelerle, devrimden sonra kurulacak devletin de ‘devlet olmayan bir devlet’, en azından sürekli ordusu ve polisi ile

bürokrasisi olmayan, sönüp gitmeye hazır bir aygıt olacağını” ileri sürer. Mart 1918’de yapılan Parti Kongresi’nde yaptığı konuşmada Sovyetlerin “bürokrasisiz, polissiz, sürekli ordusuz yeni bir devlet tipi olduğunu” belirtir. Proletarya diktatörlüğüne duyulan ihtiyaç, tamamen kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminin nesnel zorlukları sebebiyledir. (Lenin, *Komün Dersleri*, çev. Kenan Somer) Bu sorun daha Marks zamanında tartışılmış ve Marks bir öngöründe bulunmuştur. Rus devrimcisi Zaslüç’in sorduğu, Rusya’da hâlâ ilkel komünal dönemi yaşayan toplulukların kaderlerinin ne olacağı ve tüm ülkelerin kapitalist üretimin tüm aşamalarından geçip geçmeyeceğine verdiği cevapta, Rusya’nın sosyal yeniden doğuşunda “bunların etkili olması için, önce her taraftan onun üzerine gelen yıkıcı etkilerin bertaraf edilmesi ve böylece ona doğal gelişmesinin normal koşullarının sağlanması gerekmektedir” der. (Durum dergisi, 10.09.2025) Eski çağlardan kalma, zayıflamış da olsa köy komünlerinin kapitalizmi yaşamadan sosyalizme/ komünizme geçmesi için hem Rusya’da hem Batı’da devrimlerin olması gerekir. Marks’a göre Bokchin’in komünalizmi, işçi sınıfının öncülüğünde tüm demokratik güçlerle birlikte kapitalizmi ortadan kaldıracak toplumsal devrim olmadan olmaz. Marks’tan günümüze kadar gelen tarihsel süreçte komünistler, sosyalistler her zaman aralarında sosyalizmin sorunlarını, proletarya diktatörlüğünü, işçi-köylü iş birliğini, sömürge ve sömürgeciliği tartışageldiler. Günümüzde bu tartışmalar devam ediyor. 19. ve 20. yüzyılda yazılanlarda, söylenenlerde, yapılanlardan günümüzün sorunlarına cevap beklemek elbette bilimsel değildir. Ancak geçmişi inkâr daha da tehlikelidir. Tarihsel geçmişimizden çıkarak 21. yüzyıl sosyalizmi nasıl olacak, hangi perspektifler öne

çıkacak, nasıl devrimler olacak ya da evrimleşme mi olacak? Benzer sorulara elbette süreci yaşayanlar cevap ve karar verecek. Onun için tartışmanın tüm yönleri ile devam etmesini sağlamalıyız.

İçinde bulunduğumuz; dünya savaşları, kapitalist dünya ekonomik krizi, aşırı sağ/faşist güçlerin tarihlerinde hiç olmadığı kadar güçlendiği böylesi bir ortamda Kürdistan ve Kürt sorununun çözümünü tartışmak daha da güçleşiyor. Kürdistanlı siyasi yapılar arasında birçok irili ufaklı görüşme ve toplantının yanı sıra 26 Nisan 2025'te PYD ve ENKS'nin ortaklaşa düzenledikleri Kamışlı Konferansı'na DEM Parti, KDP ve YNK temsilcilerinin de katılması önemli bir eşikti. 18

Kasım 2025'te Duhok'ta yapılan MESP 2025 (Ortadoğu Barış ve Güvenlik Forumu) toplantısına Mazlum Abdi'nin konuşmacı olarak katılması, 28-29 Kasım 2025 Melayê Cizîrî Sempozyumu'nda Mesud Barzani'nin yer alması, 5-6 Aralık 2025 Amed Uluslararası Barış ve Demokratik Toplum Konferansı'na İlham Ahmed'in Zoom üzerinden katılması, Mesud Barzani ve Bafel Talabani'nin mesajları çok önemli gelişmeler olmasına rağmen Kürtler arası birliğin istenilen yerde olmaması Kürtlerin hareket alanını zayıflatıyor, statü sahibi olunmasını geciktiriyor. Batı ve NATO tarafından bir yıldırım hareketi ile Suriye'de başa getirilen cihatçı Colani'den demokratikleşme beklenemez. Seküler polis devleti-

nin yerine İslami/cihatçı polis devleti oluşuyor. Cihatçı hükümetin bir yıl içindeki katliamları binlerle anılıyor. Ancak NATO ve Batı ile anlaşığı sürece destek görecektir. Bu gerçekten hareketle, Kürdistanı düşüncenin yaygınlaşması, topluma indirgenmesi her siyasi yapıyı olduğu gibi bireyleri de (kanaat önderleri, aydınlar, sanatçılar gibi) kapsamalı. Amed Konferansı'nda konuşan Bask ve Katalon temsilcileri kendi tecrübelerini aktararak bu süreçlerin ne kadar inişli çıkışlı olduğunu dile getirdiler. Burada en önemli unsurlardan bir tanesinin de kararlı ve sabırlı olmak gerektiğini önerdiler. Kürdistanlıların bunları başarma yeteneklerine sahip olduklarını biliyoruz.

Aralık 2025

“Halkların özgürlük özlemi
kaba kuvvetle yok edilemez; bu
özlem yaşamaya devam eder, er-
geç galip gelir.”

Olof Palme

Eyüp YALUR



BARIŞIN YOL HARİTASI

Asıl mesele demokratikleşme meselesidir

Yüzyıldır güncelliğini koruyan Kürt/Kürdistan sorunu, Türkiye'nin gelişiminin önündeki en büyük engeldir. Türkiye, bu sorunu demokratik yollarla çözmek yerine güvenlikçi politikalarla zamana yaymıştır.

Türkiye inkâr, imha ve asimilasyon politikalarından başarılı bir sonuç elde edemeyince, kendince bu sorunu çözmek için Türk tipi çözüm formülleri bulmaya, uygulamaya çalıştı; bunda da başarısız olunca farklı arayışlara girmeye başladı.

Çünkü iktidar artık siyasal, ekonomik ve yapısal krizler girdabındadır. Gün geçtikçe bu krizler derinleşiyor ve iktidar bu krizleri aşmakta zorlanıyor. Uluslararası, özellikle de Ortadoğu'daki güç dengeleri ülke aleyhine değişiyor ve gelişiyor.

Türkiye'nin iç ve dış politikasındaki gelişmeler, İran, Irak, Suriye ve Rojava'daki gelişmeler Türkiye'yi bu barış sürecine zorluyor. İsrail'in

bölgeye ve Doğu Akdeniz'e yerleşmesi de iktidarı Kuzey Kıbrıs konusunda tedirgin ediyor.

Türkiye, küresel güç merkezleri arasında ABD'nin başını çektiği AB ile oluşturduğu Batı emperyalizmi, diğer tarafta Çin ve Rusya'nın oluşturdukları Avrasyacı güçler arasında debelenip durmaktadır.

Önünü görebilmesi için ayaklarındaki parangayı (Kürt/Kürdistan sorununu) çözmek zorundadır. İktidarın ılımlı İslam projesi de iflas etmiş ve Ortadoğu'da yalnız kalmış durumdadır.

İrkçıların ve ulusalcıların “PKK zaten bitmişti, nereden çıktı bu ‘barış süreci’?” serzenişleri de yersiz, anlamsız bir serzeniştir. PKK bu sorunun sebebi değil, sonucudur.

Kürt halkının meselesi PKK değil; bir halk olarak doğuştan gelen, devredilemez temel demokratik ve insani haklarıdır:

Kültürel hakların tanınması

- Yerel yönetimlerin güçlendiril-

mesi ve kayyum uygulamalarının son bulması

- Kürt kimliğinin anayasal güvence altına alınması
- Anadilde eğitim hakkı
- Kürtler açısından sorun terör ve güvenlik sorunu değildir.

Kuzey İrlanda Barış Modeli

“Bu mesele ‘Kuzey İrlanda sorunu’ siyasi hayatıma mal olsa bile onu çözeceğim.” Tony Blair

Nihayet Kürt sorununa ilk kez Türk tipi çözümün dışında yeni bir çözüm formülü arayışına girildi. Eğer ki uygulanabilirse?

Kuzey İrlanda Barış Modeli ile Kuzey İrlanda halkına “kaderini tayin hakkı” tanındı. Halkın gelecekte İrlanda ile birleşme veya Birleşik Krallık'la (İngiltere) beraber yaşama yönünde referandum hakkı tanındı.

Bu süreç, 25 yıl süren çatışmalı ortamı bitirdi ve birlikte yaşama iradesini ortaya koydu.

Yüzyıldır bu ülkede çatışmalı bir ortam, düşük yoğunluklu bir savaş

vardır. Kürt halkı, Süleyman Demirel'in tabiriyle 29 kezdir isyan ediyor; temel demokratik ve insani haklarını elde edebilmek için.

Ama bugüne kadar iktidarlar, kendi bekaları için bütün bu olup bitenleri sümen altı ederek görmezlikten geldiler. Güvenlikçi politikalar sonucu sorunu askeri/polisiye önlemlere havale ederek toplumu şiddet sarmalına soktular.

İçişleri Bakanlığı verilerine göre çatışmaların ülkeye maliyeti, 1984-2019 yılları arasında 3 trilyon 722 milyar liradır. Dünya Gazetesi verilerine göre 700 milyar dolar ekonomik kayıp, ülke ekonomisini ciddi anlamda etkilemiştir. Çatışmalı süreçte 40 bin ile 100 bin arasında insan kaybı oldu.

Büyük bir göç dalgası oluştu; bununla birlikte kayıp nesiller oldu, binlerce köy boşaltıldı.

Artık Kürt/Kürdistan sorununun çözümü kendisini dayatıyor; bu sorun ülke sınırlarını aştı. Artık bıçak kemikte.

Ortadoğu Bölgesi'nin demografisi değişiyor. AB Sözcüsü'nün Rüdaw'dan Niyazi Mustafa'nın sorularına verdiği yanıtta, "Temel haklar ve hukukun üstünlüğü gözetilerek adil ve kalıcı bir çözüm bulunması, sadece Türkiye'nin tüm vatandaşlarının çıkarına olmakla kalmayacak, aynı zamanda tüm bölgenin istikrarına da katkı sağlayacaktır." dedi.

Tarihsel süreç

İrlanda sorunu, İngiliz ve İskoç yerleşimcilerin 1600'lü yıllarda İrlanda adasına gelmeleriyle, İrlanda halkını egemenlikleri altına almaları ve baskı, inkâr politikaları sonucu oluştu.

İrlanda, 1921 yılında İrlanda Cumhuriyeti (Güney İrlanda) ve Birleşik Krallık'ın egemenliği altına giren Kuzey İrlanda olmak üzere ikiye bölündü. Güney İrlanda özgürlüğüne kavuştu.

Kürt sorunu; II. Mahmut'un özerk Kürt emirliklerini 1840'lı yıllarda yetkilerini (özerkliği) ellerinden alarak Kürdistan eyaletini oluşturmasıyla yeni bir aşamaya girdi. Ondan sonra

Kürt sorunu; II. Mahmut'un özerk Kürt emirliklerini 1840'lı yıllarda yetkilerini (özerkliği) ellerinden alarak Kürdistan eyaletini oluşturmasıyla yeni bir aşamaya girdi. Ondan sonra Kürt beyleri isyan etmeye başladılar.

Kürt beyleri isyan etmeye başladılar.

17 Mayıs 1639'da imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşması ile Kürdistan, Osmanlı ve Safevi (İran) arasında ikiye; daha sonra 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması ile Kürdistan; Türkiye, İran, Irak ve Suriye arasında dört parçaya bölündü. Kürt halkının varlığının inkârı, imhası, sürgünü ve asimilasyonu ile Kürt/Kürdistan sorunu Ortadoğu'nun en büyük sorunu hâline geldi.

Kürdistan'ın beşinci parçası olan Kafkasya'daki Kızıl Kürdistan, Stalin, Mustafa Kemal ve İran Şahı arasındaki yakın ilişkiler sonucunda lağvedilerek Azerbaycan ve Ermenistan arasında paylaşıldı. Kızıl Kürdistanlı Kürtler her iki devlet tarafından asimilasyona maruz kaldılar. Bugünkü Zengezur geçidi Kızıl Kürdistan toprağıdır.

Kürdistan sorunu uluslararası bir sorun olmakla birlikte artık bir insanlık sorunu hâline de gelmiştir.

İngiltere'nin, DUP (Democratic Unionist Party) Demokratik Birlikçiler Partisi, Türkiye'nin MHP'si gibi barış süreçlerine karşı olmasına rağmen "Hayırlı Cuma Anlaşması" müzakerelerinde yer aldı. MHP'nin Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu'nda yer aldığı gibi.

DUP, IRA'nın bütün silahlarını imha etmesini istiyordu. IRA ise eşitliğe dayalı bir müzakere ve anlaşma olmadan silah bırakmayacağını söylüyordu.

Bugün AKP ve MHP'nin PKK'ye silahlarını bırakmayı dayattıkları gibi, PKK ise yasal düzenleme ve demokratik adımların atılmasını

talep ediyor.

Toplumsal düzeyde güven artırıcı adımlar atılmalı; yol kazalarının olmaması ve sürecin sağlıklı yürümesi için yasal güvence olmalıdır.

Görünen o ki esaret altında yaşayan halkların kaderleri ve sorunları ortak, çözüm yolları da aynıdır.

Hayırlı Cuma Anlaşması

İşi detaya boğmadan, önemli beş madde ile sorun çözüm yoluna girdi:

1- Kuzey İrlanda'da iki toplumlu bir meclis ve yürütme sistemi kuruldu.

2- Taraflar arası eşit statü anlayışı benimsendi.

3- Polis teşkilatı yeniden yapılandırıldı.

4- Siyasi mahkûmlar serbest bırakıldı.

5- Kimlik tercihine saygı gösterilerek, halkın gelecekte İrlanda ile birleşme veya Birleşik Krallık'ta kalma yönünde referandum hakkı tanındı.

PKK'nin silah bırakması ve güçlerini ülkenin dışına çıkarmasına rağmen, sistem tarafından hâlâ somut bir adım atılmış değil.

PKK'nin somut adımlar atmasına rağmen taraflar arasında bir güven ortamı sağlanamadı.

Bu ülkede "Kürt sorunu vardır ve hepimizin sorunudur" diyeceksin; ikinci gün İç Anadolu'nun herhangi bir ilinde "tek millet, tek devlet, tek dil, tek bayrak" diyeceksin.

"Kürt sorunu yok denirse yok olur" diyeceksin.

Ama Kürt halkı yüzyıldır bu kronikleşmiş sorunlarla yaşıyor ve yok olmuyor.

Yüzyıldır ülkeyi yöneten siyasi partilerin isimleri ve düşünceleri farklı olsa da aynı zihniyetle ülkeyi yönettikleri için bu sorun çözülüyor.

Belki de bu sorundan beslendikleri için çözmek istemiyorlar.

Endonezya ve Açeler Barış Süreci

Endonezya hükümeti ile Açe-

**Türkiye'deki yüzyıllık Kürt/
Kürdistan sorununun çözüleme-
yişinin en önemli sebeplerinin
başında demokratik bir ülke,
demokratik bir iktidar ve
demokratik bir muhalefetin
eksikliği gelmektedir.**

ler arasındaki etnik mücadele, ülkenin çoğunluğunu oluşturan Cavalıların denetimindeki ülke yönetimine karşı, bağımsızlık yanlısı Açeler tarafından 1976 yılında Özgür Açe Hareketi'nin (GAM) kurulmasıyla başladı.

8 Kasım 1999'da Açe halkı, iki milyon Açeli ve Açe halkı dostlarıyla başkent Benderaçe'de toplanarak bağımsızlık ya da Endonezya'ya bağlılık konusunda "referandum" istediklerini ilan etmişlerdi.

Özgür Açe Hareketi'nin 29 yıllık mücadelesi sonucu Endonezya hükümeti ile barış süreci sağlandı.

Endonezya devleti müzakere-lerde verdiği sözü tutarak Açe-lere özerklik hakkı tanıdı. Açeler kendi yöneticilerini kendileri seçmeye başladılar.

Açe'de, Kürdistan Bölgesi gibi doğal kaynaklar açısından çok zengin bir bölgeydi. Bu zenginlikler, Kürdistan'da olduğu gibi merkezi hükümet tarafından kaynaklar bölgeye geri dönüşüm sağlanmadan kullanılıyordu.

Emperyalist ülkeler, İsmail Beşikçi'nin tabiriyle uluslararası sömürge Kürdistan'da egemen gücün onlara tanıdığı "maden çıkarma ayrıcalığı"ni hunharca kullanarak Kürdistan coğrafyasını tarumar ederken gelirini egemenlerle paylaşırlar ve Kürtlere kimyasallarla zehirlenmiş bir coğrafya enkazı bırakırlar.

Bu sorunu merkezi hükümet nezdinde dile getiren eski Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanı Gültan Kışanak, bölgeden çıkan petrolden pay istediği için tutuklanmıştı.

Özgür Açe Hareketi (GAM), bağımsızlık fikrinden vazgeçmesi ve Endonezya içinde siyasi bir statüye sahip olmaktan emin olduktan sonra sorun çözüldü.

BBC Endonezya bölümünde çalışan Endonezyalı gazeteci Mohamad Susilo'ya göre, Endonezya'nın barış deneyiminden dünya için çıkarılabilecek dersler şunlardır:

- Dürüst olmak gerekli
- Düşmanınıza güvenmelisiniz

- Somut şeyler sunmalısınız
Bütün bunlar için de bakışı taze, demokratik bir hükümet gerekli, diyor.

Türkiye'deki yüzyıllık Kürt/Kürdistan sorununun çözülemeyişinin en önemli sebeplerinin başında demokratik bir ülke, demokratik bir iktidar ve demokratik bir muhalefetin eksikliği gelmektedir.

Çünkü mesele Kürt/Kürdistan meselesi olunca iktidar ve muhalefet bir yumak hâline geliyor.

Türkiye'deki olası barış süreci, Suriye'de Rojava'daki Kürtlerin siyasi durumuna endekslidir.

Rojavalı Kürtlerin yaşam sigortası durumunda olan YPG/SDG'nin silah bırakması ve yeni Suriye hükümetine katılması, yani Kürtlerin ölüm fermanlarını imzalamaları isteniyor ki bu da oldukça zor bir ihtimaldir.

Yeni Suriye yönetiminde eşit yurttaşlık, federalizm, ademimer-keziyetçilik gibi demokratik bir birliktelik sağlanamadığı sürece YPG/SDG'nin silah bırakması; Kürtlerin, Aleviler ve Dürziler gibi katliama maruz kalması anlamına gelir.

Rojavalı Kürtlerin mücadele ederek elde ettikleri siyasi statüler, Türkiye'deki barış sürecine kurban edilemez.

Güney Afrika Barış Modeli

Güney Afrika'daki barış süreci, ırkçılığın en vahşi hâline karşı mücadele eden ve bu mücadele sonucu demokratik ve uzlaşmacı bir akılla anlaşmazlık çözümü ve barış süreçleri çalışmalarında alınan olumlu sonuçla başvurulmuş önemli örneklerden biridir.

Uluslararası siyasi aktörler, Afri-

ka Ulusal Kongresi (ANC) ve iktidar partisi Ulusal Parti'yi Apartheid rejimini barış süreci görüşmelerine zorlamıştır.

Nelson Mandela'nın serbest bırakılması için dünyanın her tarafından devlet temsilcilerinden, politikacıardan, barış aktivistlerinden, medya kuruluşlarından vb. gelen destekler ve yaptırımlar etkili olmuştu.

Mandela'nın karizmatik liderliği ile Güney Afrika adeta yeniden doğmuştu.

Mandela'nın uluslararası arena-da yarattığı etki, en çok da Afrika ülkeleri için bir umut ışığı olmuştu.

Belki Türkiye'deki Kürt/Kürdistan sorununun çözümü, Ortadoğu'daki Kürdistan, Filistin ve benzer sorunlara umut ışığı olur.

Güney Afrika'nın barış süreci, diğer ülkelerde olduğu gibi derin acıların ve ayrılıkların ortasında dahi doğru liderlik, toplumsal uzlaşma, barış dili ve kararlı adımlarla nasıl ilmek ilmek örüldüğünün, inşa edildiğinin bir göstergesidir.

Bu anlaşmayla Güney Afrika'daki olağanüstü hâl kaldırıldı; apartheid rejimi ile ona karşı mücadele edenler arasında müzakereci bir barış anlaşmasının yolu açıldı, 300 yıldan fazla süredir devam eden sömürgecilik ve Apartheid karşıtı mücadeleye son verildi.

Buradan alınacak ders, Türkiye'de bu süreçte yüzyıllık inkâr, imha ve asimilasyona son vermektir.

Nelson Mandela Güney Afrika'da cumhurbaşkanı oldu.

Ama bu ülkede kirli siyasetçiler ve kirli medya hâlâ savaş dilini, tehdit dilini kullanmaya, acıları yarıştırmaya devam ediyor.

Bask Modeli

Bask Modeli, diğer barış süreçlerinden farklı bir özelliğe sahiptir.

Bask Modeli, İspanya'da Baskların yaşadıkları Bask bölgesine özerkliğin, Basklı örgütlerle müzakerelere yapılmadan verilmiş olmasıdır.

Bu, ETA ve yasal siyasi partisi Batasuna'nın mücadele vermediği

anlamına gelmiyor.

İspanya'nın 1975'te Franco'nun ölümünün ardından, 1978'den sonra başlayan demokratikleşme faaliyetleri ile barış süreci yaşama geçirilmiştir.

İşte Türkiye'ye en uygun barış süreci modeli budur.

Öncelikle ülkenin demokratikleşmesi gerekir.

Aksi takdirde bu barış sürecinde yer alanlar, daha önceki barış süreçlerinde yer alanlar gibi ya itibarsızlaştırılırlar (yetmez ama evetçiler) ya da bu süreçte yer alan Kürt siyasetçiler gibi yargılanarak cezalandırılırlar.

Bu ülkenin demokratikleşmesi zor ama imkânsız değildir.

Geçmişle yüzleşilmeli, siyasetin ve sokağın üzerindeki baskı kaldırılmalı, yargı bağımsızlığı korunmalı, basın özgür olmalı, akademi özerkleşmeli, siyasi tutsaklar amansız, fakatsız serbest bırakılmalı gibi demokratik adımlar atılmalıdır.

Türkiye, PKK ile süren barış görüşmeleri dışında da Kürtlerin devredilemez temel demokratik hak talepleri karşısında somut adımlar atmalıdır.

Korsika Sorununun Çözümü

Napoleon Bonaparte'nin doğduğu, dili ve kültürüyle farklı bir ada olan Korsika Adası, 18. yüzyıldan bu yana Fransa'ya bağlıdır.

350-400 bin nüfusa sahip ada, Fransa'nın sahip olduğu 18 bölgeden biridir.

Korsika bölgesinin bağımsızlığı ve/veya özerkliği için mücadele eden Korsika Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLNC), 1976'da kurulduktan sonra 40 yıllık bir mücadelenin ardından 2014'te silah bıraktı.

Bu sürecin başarılı olmasının en önemli sebeplerinin başında, Milliyetçi Koalisyon'un; Gilles Simeoni (Korsika Yürütme Kurulu Başkanı) liderliğindeki özerklik yanlıları ile Jean-Guy Talamoni (Korsika Meclis Başkanı) liderliğindeki tam bağımsızlık yanlıları arasında varılan anlaşma gelmektedir.

Öncelikle ülkenin demokratikleşmesi gerekir.

Aksi takdirde bu barış sürecinde yer alanlar, daha önceki barış süreçlerinde yer alanlar gibi ya itibarsızlaştırılırlar (yetmez ama evetçiler) ya da bu süreçte yer alan Kürt siyasetçiler gibi yargılanarak cezalandırılırlar.

2017 yılında Korsika liderleri; özerklik yanlısı Gilles Simeoni ve bağımsızlık yanlısı Jean-Guy Talamoni:

- Daha fazla özerklik
- Korsikaca diline Fransızca ile eşit statü
- Korsika kültürünün geliştirilmesi
- Devlete ait olmayan tarihsel yapıların korunması
- Siyasi Korsikalı mahkûmlar için af maddelerinde anlaşılabilir.

Korsika'nın ayrı bir hukuksal varlığı, ayrı bir meclisi ve ayrı bir yürütme organı vardır.

Kıbrıs Sorunu

Kıbrıs, 16 Ağustos 1960 tarihinde İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin "Kuruluş, İttifak, Garanti" adındaki üç anlaşmayı imzalaması ile bağımsızlığını kazandı.

Bağımsızlıktan sonra da Yunanistan ve Türkiye'nin Kıbrıs'ın içişlerine müdahalesiyle çatışma ve kargaşa devam etti.

1963'te Kıbrıslı Türkler ada yönetiminden çekildiler.

Türkiye, 20 Temmuz 1974'te "Kıbrıs Barış Harekâtı" adıyla gerçekleştirdiği askerî harekâtla Kıbrıs Adası'nı fiilen ikiye böldü.

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi bu harekâtı işgal olarak değerlendirdi.

Küçük bir ada ikiye bölünmüştü. Bu bölünme ile "Kıbrıs Sorunu" ortaya çıktı.

Türkiye'nin 1983 yılında de facto ilan ettiği Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni sadece Türkiye tanıdı.

Adanın kuzeyi (KKTC), yasal olarak Kıbrıs Cumhuriyeti'ne ait kabul edilir.

19 Ekim 2025 tarihinde yapılan cumhurbaşkanlığı seçimini, federasyonu savunan cumhurbaşkanı aday Tufan Erhürman'ın kazanması, Türkiye'de özellikle federasyona karşı olan iktidar cephesinde deprem etkisi yarattı.

İki halkın eşit şartlarda yaşayacağı federasyonu kabul etmeyip, yüzölçümü 9.251 km² olan ve nüfusu Birleşmiş Milletler verilerine göre 14 Kasım 2025 itibarıyla 1.375.323 olan bir adayı illa ki ikiye bölüp Türkiye'ye dahil etmek istiyorlar.

300-400 bin nüfusa sahip KKT-C'deki Türkler için bağımsızlık isteyen akıl, 30-40 milyonluk bir halkın demokratik haklarını görmezlikten geliyor.

Kürt halkının en küçük bir hak talebini terörizmle suçlayarak olağanüstü hâl ilan etmiş; baskı ve şiddet uygulayarak bastırmış; İstiklal Mahkemeleri'nde, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nde ve günümüzde siyasallaşan mahkemelerde haksız, hukuksuz, orantısız bir şekilde yargılamış ve cezalandırmıştır.

Sri Lanka Modeli

Sri Lanka modeli, sorunun güvenlikçi politikalarla ve askerî yöntemlerle ağır bedeller ödenerek çözüldüğü modeldir.

Türkiye'de de ulusalcıların ve ırkçıların istedikleri çözüm modelidir.

Uluslararası kurum ve kuruluşlara göre ise bir "katliam modeli"dir.

Güney Asya'daki Sinhala halkının yaşadığı Sri Lanka'da iktidar ile Tamil halkının temsilcisi Tamil İlam Kurtuluş Kaplanları örgütü yıllarca savaştı.

2008 yılı başında Sri Lanka devleti, yürürlükte olan ateşkesi, Tamil Kaplanları'nın terör faaliyetlerini gerekçe göstererek iptal etti.

Türkiye'deki 2013-2015 yılları arasındaki barış sürecinin iptaline

ne kadar da benziyor.

Sri Lanka ordusu bunun üzerine Tamil Kaplanları'na yönelik havadan, denizden ve karadan çok kapsamlı bir harekât başlatarak birçok üyesini ve üst düzey yöneticisini öldürdü ve 19 Mayıs 2009'da zaferini ilan etti.

Güney Asya'nın en zengin ülkesi olan Sri Lanka, iç savaşa birlikte giderek fakirleşti, ekonomisi zayıfladı ve bölgenin en fakir ülkelerinden biri hâline geldi.

Türkiye'deki yaklaşık 50 yıldır süren düşük yoğunluklu bu savaş olmamış olsaydı, belki bugün AB üyesi olmuş bir ülke ya da Ortadoğu'nun parmakla gösterilen gelişmiş ve demokratik ülkesi olabilirdi.

El Salvador Barış Süreci

El Salvador'da 12 yıl süren iç savaşta on binlerce insan hayatını kaybetti.

1990-1992 yılları arasında Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi (FMLN) ile barış görüşmeleri başladı.

Müzakereler sürecinde, daha silahlar bırakılmadan iyi niyet göstergesi olarak genel af ilan edildi ve barış anlaşması imzalandı.

Anlaşmanın maddeleri:

- Silahlı kuvvetler içinde "kirli savaşta" yer almış görevlilerin ayıklanması ve etkinliklerinin azaltılması

- Ulusal sivil polis teşkilatının oluşturulması

- Askerî istihbarat teşkilatının feshedilmesi

- Milis organlarının lağvedilmesi

- Yargı sisteminde değişiklik yapılması

- Seçim sisteminin değiştirilmesi

- FMLN'nin yasal partiye dönüşürülmesi

Bu anlaşmadan sonra FMLN

siyasi parti olarak yasalaştı ve silahlı mücadele sona erdirildi.

Sonuç olarak, bu barış süreçlerinin her birinden alınması gereken çok önemli dersler vardır. Yeter ki niyet temiz olsun.

Bu etnik çatışmaların temelinde; dini, dili, ırkı farklı olan azınlıkların ya da güçsüz grupların, çoğunluk ya da egemen sınıf tarafından kendilerini üstün ırk görerek keskin hatlarla ayrıştırılması yatmaktadır.

Kürtler "Demokratik Barış Süreci" ile "kazan-kazan" politikası izlerken, iktidar tarafı "Terörsüz Türkiye" projesi ile sadece kazanmak istiyor.

Oysa ki benzer sorunlar, dünyanın dört bir tarafındaki egemen ülkelerde demokratikleşme yoluyla çözülmüştür.

İngiltere, nüfusu 1-1,5 milyon olan Kuzey İrlanda ile sağlıklı bir şekilde masaya oturdu ve sorununu çözdü.

Endonezya Açelerle sorununu çözdü.

İspanya Basklarla olan sorununu çözdü.

Fransa Korsika ve diğer azınlık sorunlarını çözdü.

Güney Afrika'daki ırkçı rejim, kısmen de olsa siyahilere karşı olan ırkçılığı sona erdirdi.

Ama Türkiye'de bugüne kadar tercih edilen model Sri Lanka modelidir: yok ederek sorunu çözmek.

Kıbrıs'ta kabul etmediğin "federasyon"a neden Suriye'de karşısın?

"Kürt anasını görmesin", öyle mi?

Kürtler dünyanın hiçbir tarafında siyasi statü elde etmesinler.

"Onlar bizim kardeşlerimiz!"

Kürtler kardeşlik değil, eşit yurttaşlık ve demokratik haklarını talep ediyor.

Oysa ki Türkiye'de 30-40 milyon arasında bir Kürt halkı vardır ve demokratik hakları tanınmamaktadır.

Kürtlerin talepleri tam da bunlardır. Yani "Hayırlı Cuma Anlaşması" ve diğer anlaşmalarda alınan kararlardır. Ne bir eksik ne bir fazla.

Ama bu maddeler bu ülkeye birkaç beden fazla gelir.

Çünkü asıl meseleleri yüzyıllık sorunu çözmek değil, acıları yarıştırmaktır.

Bu barış sürecine karşı olan devşirmelerin ve ırkçıların, eğer ki ar damarları çatlamamışsa, sadece ve sadece Roboski ve Cumartesi Anneleri'nin çektikleri acılar karşısında yüzleri kızarmalı, utanmalı ve susmalıdır.

Hayırlı Cuma Anlaşması'nın ve diğer "barış süreçleri"nin başarılı olmasının önemli sebeplerinden biri de üçüncü tarafların varlığıydı.

Burada da başarı elde edilmek isteniyorsa, bu barış süreci üçüncü tarafların gözetiminde ve uluslararası örgütlerin garantörlüğünde yapılmalıdır.

Bu barış sürecinin başarılı olması, tarihî bir adım ve dönüm noktası olur.

Ülke yalnız ekonomik anlamda değil, toplumsal bir değişim ve dönüşüm süreciyle de olumlu bir yöne doğru evrilecektir.

John Stuart Mill, "Bir topluluğun özgürlüğünü savunurken bir başkasınınkini reddetmek, özgürlüğün özüne ihanettir" diyor.

Türk'ün, Arap'ın, Fars'ın özgürlüğünü savunup Kürt'ün özgürlüğünü inkâr ve imha etmek, özgürlüğün ruhuna ihanettir; bu nedenle siz de özgür değilsiniz.

Ayaklarınızda Kürt parangası vardır.

Rojava, İnan ve Ekonomik Kriz Gündemi

KKP Parti Meclisi Şubat 2026 Sonuç Bildirisi

Kürdistan Komünist Partisi (KKP) Parti Meclisi, 15 Şubat 2026 tarihinde gerçekleştirdiği olağan toplantısının ardından sonuç bildirisini kamuoyuyla paylaştı.

Bölgesel savaşların derinleştiği, ekonomik krizin emekçi sınıflar üzerindeki yıkıcı etkilerinin arttığı ve Kürdistan'ın dört parçasında siyasal gelişmelerin hız kazandığı bir dönemde toplanan Parti Meclisi; Rojava'daki gelişmelerden İnan'daki halk ayaklanmasına, çözüm süreci tartışmalarından Türkiye'deki ekonomik krize kadar birçok başlıkta değerlendirmelerde bulundu.

KKP Parti Meclisi, yayımladığı bildiri de emperyalist müdahalelere, Kürdistan üzerindeki işgallere, demokratik hakların gaspına ve emekçilerin yoksullaştırılmasına karşı mücadeleye çağırısını yineledi.

Aşağıda KKP Parti Meclisi'nin Şubat 2026 tarihli toplantı sonuç bildirisini yer almaktadır.

KKP PARTİ MECLİSİ ŞUBAT 2026 TOPLANTI SONUÇ BİLDİRİSİ

KKP Parti Meclisi'nin, Şubat 2026 olağan toplantısı gündemindeki siyasal, örgütsel meseleler üzerinde yaptığı çalışmayı başarıyla gerçekleştirdi. İçeride ve Kürdistan merkezli Bölge ile uluslararası alanda ekonomik kriz eşliğinde ciddi çatışma ve gerilimlerin yaşandığı, Kürdistan özelinde başta Rojava Kürdistan'ında olmak üzere önemli riskleri ve fırsatları barındıran yeni gelişmeler olduğu süreçte toplanan KKP PM aşağıdaki tespit ve çağrılarını kamuoyu ile paylaştı.

***Küremizde, güçlü olanın hukuksuzluğu sürüyor...**

Latin Amerika, Asya, Kürdistan merkezli Ortadoğu ve Afrika'da gerilim ve bölgesel savaşlar devam ediyor. Güçlü olan orman kanunu uyguluyor. Putin liderliğindeki Rus emperyalizmi önce Gürcistan'ı üçe parçaladı ardından Ukrayna işgalini sürdürüyor. Sömürgeci devletler, başka ülkelerin hukukunu bile

Parti Meclisimiz: Kobani-Rojava'ya başlatılan kuşatma ve saldırıya karşı dört parça ve diasporada "Rojava Rojhilat'a Kurdistan Yek Welat e" şiarıyla ayağa kalkan halkımızın büyük direnişini ve dayanışmada bulunan dostlarımızı selamlar. Kürdistan Federal Hükümeti ve siyasal partilerinin tutum ve çabalarının altını çizer, ulusal birlik bilinciyle gösterdikleri dayanışmanın çok önemli olduğunu belirtir.

tanımadan başta Rojava ve Federal Kürdistan'da olmak üzere Kürdistan işgallerini sürdürüyorlar. Trump başkanlığındaki ABD emperyalizmi Asya, Kanada, Grönland, Gazze... yani Dünyayı istiyor. Venezuela lideri Nicolas Maduro ve eşini ülkesinden-evinden askeri operasyonla kaçırmayı, küresel haydutluğun çıplak adımı. Neoliberal vahşi kapitalizm küresel düzlemde aşılardan emperyalist kapitalist haydutluk ağırlaşarak devam edecektir.

KKP Parti Meclisi; Maduro'yu savunmaz ama kural tanımaz ABD haydutluğunu da reddeder. İşgalcilerin, Kürdistan ve Gazze üzerindeki işgallerinin son bulması için bölge halklarını ve uluslararası kurum ve kuruluşları mücadele etmeye çağırır.

*Suriye ve Rojava Kürdistan'ında yaşananları değerlendiren KKP Parti Meclisi; 5 Ocak 2026 tarihli Paris görüşmelerinde Özerk Rojava'nın statüsüne karşı gerçekleşen uzlaşmayı şiddetle kınar. 10 Mart ve 1 Nisan 2025 anlaşmalarını tanımayıp 5 Ocak Paris görüşmelerinden aldığı destekle Rojava'da Kürt halkına tasfiyeyi dayatan HTŞ hükümeti ve arkasındaki Ankara Hükümeti olduğunu belirtir. Türkiye'nin "Kürtler kaybetsin de kim kazanırsa kazansın" siyasetiyle Özerk Rojava karşıtlığı temelinde İsrail ve ABD uzlaşmasının dört parça ve diasporada Kürt halkını derinden yaraladığını; içeride bir yıldan beri yürütülen "Çözüm" sürecini ciddi baskıladığını; bu politika ve uygulamaların halkların eşitliği hakkında kırılmalıklar yarattığının altını çizer.

Kobani-Rojava'ya başlatılan kuşatma ve saldırıya karşı dört parça ve diasporada "Rojava Rojhilat'a Kurdistan Yek Welat e" şiarıyla ayağa kalkan halkımızın büyük direnişini ve dayanışmada bulunan dostlarımızı selamlar. Kürdistan Federal Hükümeti ve siyasal partilerinin tutum ve çabalarının altını çizer, ulusal birlik bilinciyle gösterdikleri dayanışmanın çok önemli olduğunu belirtir. Rojava Kürdistan'ında halkımızın özerklik statüsünü koruma hedefi tam gerçekleşmedi ama HTŞ Hükümeti ve arkasındaki güçlerin de istedikleri

tam olmadı. Rojava halkımız; dört parçadaki halkımızın ve uluslararası dostlarının destek ve dayanışmasıyla uzun soluklu özerklik statüsünü resmileştirme mücadelesini sürdürecektir.

*KKP Parti Meclisi; sömürgeci güçlerin "aman ha Irak deneyimi Suriye'de tekrarlanması" diyerek yaşadıkları Federal Kürdistan Bölgesi sendromunun beraberinde ciddi tehlikeler barındırdığını belirtir. Kürdistan Federal Hükümeti ve siyasal partilerini gerek yüzleştikleri bu tehlike ve gerekse gündeme gelecek muhtemel fırsatları lehine çevirebilmek için; bir an evvel yeni hükümeti kurmaya, Peşmerge'nin tek ulusal orduda tam birliğinin gerçekleştirilmeye çağırır.

*28 Aralık 2025'te İran'da halkların teokratik rejim karşıtı ayaklanmasını selamlar ve bu kez başarımlarını diliyor ve inanıyoruz. Direnişin 49. gününde; 6 binden fazla insanı katleden (ki binlerce insanın akıbeti halen belirsiz), 200 binden fazlasını yaralayan, on binlerce direnişçiyi tutuklayan ve bu tutuklama furiasını devam ettiren rejimi lanetler. Teokratik rejimin iktidarını artık bu kan gölü üzerinde sürdüremeyeceğini, uzatmalara oynadığını, bu rejimi yıllardır ayakta tutanın gücü değil alternatifsizlik olduğunun altını çizer. Doğu Kürdistan halkımızı ulusal birliğini kalıcı sağlayarak gelişmelere hazır olmaya ve İran halkları ile birlikte "Ne teokratik rejim ne de Şah Monarşisi" şiarıyla alternatif iktidar yaratmaya çağırır.

*KKP Parti Meclisi, bir yıldır sürdürülen Çözüm Sürecinde; silahların kalıcı susmasıyla sivil siyasetin güçleneceği zeminde Kürt meselesinin barışçıl çözüm koşullarının yaratılmasını destekledi, destekler. Bununla birlikte meselenin adının, Kürt Meselesini Çözüm Komisyonu konulmamasını ve içeriğini Kürt meselesinin kendisinin çözümünden uzak sadece Kürdistan meselesinin bazı sonuçlarıyla sınırlı tutan yaklaşımı ise eleştirdi. Halkımız;

**Parti Meclisimiz:
Halkımız; Çözüm Sürecinde artık söz değil somut adımların atılmasını bekliyor. Komisyonun Meclise yasalama için göndereceği tasarıları içerecek raporun; Kürt meselesinin sadece sonuçlarını ortadan kaldırmakla yetinmeyip esas meselenin kalıcı çözümü yönünde tasarıları sunmasını bekliyor ve talep ediyor.**

Çözüm Sürecinde artık söz değil somut adımların atılmasını bekliyor. Komisyonun Meclise yasalama için göndereceği tasarıları içerecek raporun; Kürt meselesinin sadece sonuçlarını ortadan kaldırmakla yetinmeyip esas meselenin kalıcı çözümü yönünde tasarıları sunmasını bekliyor ve talep ediyor. Umut hakkının tanınması, Demirtaş ve Kobani davası tutsaklarının bırakılması, kayyum uygulamalarına yasal olarak son verilmesi, dağdan incek binlerce PKK'lıye siyasal ve sosyal yaşam alanlarının sağlanması... adımlarının atılmasını destekler ama bunların Kürt meselesinin çözümü olmadığını altını çizer. Bu acil ve hukuki adımlarla birlikte Anayasada Kürt milletinin varlığının tanınması ve Kürt diliyle ilkokuldan üniversiteye eğitim hakkının anayasal güvenceye alınmasını istiyor.

***Ekonomik kriz ve sosyal sonuçlarını görüşen
KKP Parti Meclisi;**

2026 yılının işçiler, emekliler, memurlar ve küçük üreticiler için zor bir yıl olacağını belirler. 2026 yılı için açıklanan %27 zam ile ulaşılan 28.075 TL aylık asgari ücret zaten açlık sınırının altında kalmıştı. Hükümet sözcülerinin "İşçiyi, emekliyi, memuru enflasyona ezdirmedik" sözleri yalan bir propagandadan ibaret! Bir işçinin iki çocuğu ve eşiyile 4 kişilik ailenin sadece aylık gıda masrafı şimdiden 30 bin TL'yi geçti. Yani belirlenen asgari ücret ve emekliye verilen zam sefalet ücreti bile değil. İşçilerin aş-ış mücadelesi ile halkımızın ulusal özgürlüğü ayrılmaz bir bütün oluşturur. Silahların susması, Kürt meselesinin çözümü ve barışın kalıcılığıyla savaş bütçesi küçülür, işçi ve emekçiye ayrılacak pay büyür.

KKP Parti Meclisi; işçi, işsiz, emekli, küçük çiftçi, evsizler, öğrenciler, kadınlar, geleceksiz bırakılanları "hak verilmez alınır" tarihsel bilinciyle örgütlü mücadeleyi geliştirmeye çağırır.

16 Şubat 2026

KKP Parti Meclisi



Sala 2026 dê ji bo karker û feqîran saleke dijwar be. Budçeya ku ketiye meriyetê budçeyek ji bo şer û karsazan e. Meaşê herî kêm ê ku hatiye ragihandin, heta meaşê hejariyê jî nîne. Aloziyên herêmi di siyaseta navxweyî de jî xuya dibin. Bilindbûna neteweperestiya nijadperest li kolan û meydanan rageşiyê zêde dike. Dem ji bo pirsgirêka Kurd, ku li benda çareseriyekê ye, tengdibe...

ÇAWA KARKER Û BÊKAR BI MÛÇEYEKE KÊMTIRIN KU JI BO XWARINÊ TÊR NAKE, DEBARA XWE BIKIN?

Mûçeya kêmtirîn a 2026an hat ragihandin, ku %27 zêde bûye û gihîştiye 28,075 TL.

Hikumeta AK Partiyê, ku îdîa kir "em ê nehêlin karker ji ber enflasyonê werin pelçiqandin" û "zêdebûna mûçeya kêmtirîn dê ji enflasyonê bilindtir be", bi eşkereyî mûçeyek ji enflasyonê kêmtir daye karkeran. Rêjeya zêdekirinê heta ji daneyên enflasyonê yên 2025an ên ji Saziya Îstatîstîkê ya Tirkîyeyê (TÜİK) jî kêmtir e! Hûn derwan li rûyê karkeran dikin!

Daneyên enflasyonê yên Mijdara 2025an:

Li gorî TÜİKê, ew %32.87 bû; li gorî ENAGê, %60; û li gorî İTOyê, %40.84 bû. Ji roja ku hat ragihandin, mûçeya kêmtirîn heta ji sînorê birçîbûnê jî kêmtir e!

Di destpêka sala 2026an de, mûçeya kêmtirîn 28,075 TL, sînorê birçîbûnê jî 29,800 TL ye!

Sînorê birçîbûnê tenê lêçûna mehane ya xwarinê ye ji bo malbatek ji çar kesan: karkerê, du zarok û hevjişnek. Lêçûnên tenduristiyê, veguhestinê, fatûreyan, perwerdehiyê, kirê û hwd. nagire nav xwe! Dema ku rewş ewqas xirab be, karker dê çawa bijîn? Bi milyonan karker û malbatên wan ji bo MIRINA CIVAKÎ hatine terikandin.

Pirsgirêkan ku çîna karker pê re rû bi rû dimînin ne tenê bi mûçeya kêmtirîn ve sînorê in.

Rewşa karkerên bi mûçe bi gellempêrî ji yê bi mûçeya kêmtirîn ne cuda ye. Mûçeya kêmtirîn demek dirêj e bûye mûçeya navînî ya karker. Mûçeyên hejariyê ne tenê hejariyê lê di heman demê de mirinê jî dispêre. Di sala 2025an de, 91 zarok ji ber qezayên kar mirin. Tirkîye di cîhanê de di mirina karkeran de di qezayên kar de di rêza sêyemîn de ye. Di neh mehên pêşîn ên sala 2025an de, 1566 karker ji ber qezayên kar mirin.

HIKÛMETA AK PARTIYÊ TEQAWIDBÛYAN WEK BARÊK LI SER SÎSTEMA

LI DJÎ XIZANÎ, ŞER Û MÊTINGERİYE KAR - NAN - AZADÎ!

KAPİTALİST DIBÎNE

Karker û karmendên sektora giştî an naxwazî teqawid bibin an jî piştî teqawidbûnê neçar in ku bixebitin. Doh, karker dixwestin zûtirîn dem teqawid bibin û digotin, "Ez xebitîm, xaniyek min heye ku ez lê bijîm, bila ez teqawid bibim û bêhna xwe vedim." Lêbelê, di salên dawî de, karkerên mûçegir li dijî teqawidbûnê li ber xwe didin. Dema ku neçar dimînin ku teqawid bibin, neçar in ku karekî zêde bikin. Ji ber ku bi teqawidiya teqawidbûnê ya 15-25 hezar [Lîreyên Tirkî] ne gengaz e ku meriv bijî. Ev pere jî têrê nake ku kirêya kesên bêmal bide.

Hilberînerên duh teqawidên îro; hikûmet niha we wekî barekî li ser pergala kapîtalîst a mêtînger dibîne û we mehkûmî mirinê dike!

COTKAR DI ZEHMETÊ DE NE: QADÊN ÇANDINIYÊ Û GUNDEWARTÎ TÊN VALAKKIRIN!

Çandînî û av jiyan bi xwe ye. Çandînî ne sektorek e; ew gava yekem a şaristaniya mirovahiyê ye. Bêyî çandîniyê, ne mirov, ne civak, ne jî dewlet dê hebin, ji ber ku jiyan dê tune be. Di serî de ji ber germbûna gerdûnî û krîza avhewayê, çavkaniyên avê bi lez kêmtir dibin û deverên çandîniyê li Anatoliya û Kurdistanê bêber dibin.

Ji 240 golan 186 zuwa bûne, û 54ên mayî hêdî hêdî zuwa dibin; herikîna çem û çeman roj bi roj kêmtir dibe. Gelek deverên çandîniyê yê girîng, ji Konyayê heta Çukurovayê, ji herêma GAPê heta hewza Egeyê, bi lez û bez dê ji hilberînê derxevên. Karesata mezin a qeşaya çandîniyê ya di bihara 2025an de nîşanî tevahiya welêt da ku krîza xwarinê rastiyeke neçar e.

Hikûmet li hember vê rewşê çavdêrek pasîf dimîne; lêbelê, sermaye û şîrket ji krîzê sûd werdigirin. Qanûnên ku ji bo şîrketên kane û enerjîyê hatine derxistin erdên çandîniyê talan dikin û qadên jiyanê yê hilberînerên cotkar teng dikin. Tiştê ku dewlet bi polîtîkayên xwe yê zilm û înkare îdîa dike ku diparêze ne "manebûn" e; maneke rastîn wêrankirina çavkaniyên çandînî û avê ye, mijarek e ku bi pêşeroja gel û mirovahiyê ve girêdayî ye.

AZADIYA NIŞTÎMANÎ Û TÊKOŞÎNA JI BO AŞTÎ Û NAN JI HEV VE GIREDAYIYE!

Azadiya neteweyî ya gelê Kurd bi têkoşîna karker, feqîr û teqawidbûyan ji bo xwarin, kar û nan ve bi awayekî neqetandî girêdayî ye. Bi bédengkirina çekan, çareserkirina pirsgirêka Kurd û avakirina aştiyeke mayînde, budçeya şer dê kêmtir bibe, û para ku ji karker û kedkaran re tê veqetandin dê zêde bibe.

Werin em ji bo veqetandina bacên berhevkerî û çavkaniyên neteweyî ne ji bo çek û şer, lê ji bo pêşxistina çandînî, perwerde, tenduristî, pişesazî û çandê, û ji bo çareseriyê aştiyane û demokratîk ji bo pirsgirêka Kurd têbikoşin. Werin em piştgiriyê bidin pêvajoya çareseriyê da ku serbikêfe. Ger çareseriyê aştiyane û demokratîk ji bo pirsgirêka Kurd pêk were, maf û azadî jî dê pêş bikevin. Qada siyaseta sivil dê berfireh bibe.

EM BANGÊ TÊKOŞÎNEKE RÊXISTÎ DIKIN!

Karker, bêkar, teqawid, cotkarên biçûk, bêmal, xwendekar, jin, yê bê pêşeroj mane... Bi hêrs tijî, ji çînen serdest û hikûmetê re dibêjin:

"Ger kar û nan tune be, aşî jî tune. Dersên 'Welat-Netew-Sakarya' nedin me. Bi taybetî jî dema ku bêexlaqî di asta herî bilind de belav dibe û kêf û şahî genî dibin, hewl nedin ku dersên exlaqî bidin me! Maf nayên dayîn, tên standin! Bi vê hişmendiyê, em ê zû yan dereng ji ber kiryarên we hesab bipirsîn. Îro yekîtiyê rêxistina me qels e, lê em qet BÊÇAR nînin.

Ev pergala nikare bi vî rengî berdewam bike!"

Werin em hemû bi hev re bixebitin da ku:

- *Meaşê kêmtirîn were rakirin û meaşek jiyanî were destnîşankirin,
- *Barê bacê ji çîna karker were veguheztin bo çîna kapîtalîst,
- *Baca dahatê ji bo karkerên ku meaşên wan di bin xeta xizaniyê de ne were rakirin,
- *Piştgiriyê hilberînerên çandîniyê were kirin û derhanî were bidawîkirin,
- *Têkoşîna rêxistinkirî ji bo çareseriyek aştiyane û demokratîk a pirsgirêka Kurd were berfirehkirin.

PARTIYA KOMUNÎST A KURDISTAN KKP

Ocak 2025

Teslimiyet Dayatması Kırıldı

Mücadele Yeni Bir Evreye Girdi!

29 Ocak 2026'da DSG ile Şam Hükümeti arasında bir anlaşma imzalandı. Varılan anlaşma, hiç kimsenin istediği gibi olmadı! Ne Rojava Kürdistan'ı halkı için, ne Suriye Hükümeti için ne de Türkiye devleti için.

Türkiye ve desteklediği Şam Geçici Hükümeti, Kürt halkına teslimiyeti dayattı. Siyasi, idari, askerî hiçbir kurumsal varlık olmadan Suriye Hükümeti'ne "bireysel entegrasyonu" dayattılar. Bu dayatma kırıldı; Kürt halkını bireysel olarak Selefi cihadistlerin inisiyatifine bırakmayı amaçlayan plan tutmadı, sömürgecilerin hevesleri kursaklarında kaldı. Bunu önemli buluyoruz.

Rojava halkı da var olan idari, askerî ve sosyal kurumlarıyla, kazanımlarıyla Suriye'nin güçlü bir bileşeni olamadı; ancak zayıf da olsa Kürtler artık resmen idari, askerî ve siyasi olarak Suriye Devleti'nin bir bileşenidir. Kürtlerin tümüyle savunmasız bırakılması planı da kırıldı; çünkü SDG'nin dört tugayla da olsa Suriye Ordusu'nda yer alması önemlidir.

Ayrıca en büyük kazanım olarak Rojava Kürdistan'ı savunulurken, milyonlarla Kürt halkının ulusal bayraklarıyla meydanlarda olması; "Rojava, Rojhilat ê Kurdistan yek welat e!", "Yek e, yeke e; Kurdistan yek welat e!" sloganları ve Kürt halkının uluslararası dost halkasının güçlenmesiyle, iki Kürdistan parçası üzerinden ulusal birliğin güçlenmesi... Bunlar sadece Rojava için değil, dört parça Kürdistan için de önemli kazanımlardır.

Rojava Kürdistan'ı, coğrafik olarak zaten Esad rejiminin "Arap Kemerî" politikası nedeniyle parçalı hâle getirilmişti. Son durumla bu parçalı hâl daha da ağırlaştırıldı ki bunun baş sorumlusu Türkiye'dir. Ancak bunun geçici olduğuna inanıyoruz. Efrîn, Girê Spî ve Serêkaniyê-Kobanî-Hasekê-Qamişlo-Dêrika Hemko... Kürt kentlerinin coğrafi bütünlüğünün sağlanması, önümüzdeki mücadele sürecinin görevleri arasında olacaktır.

KKP olarak; Rojava Kürdistan'ında daha fazla can ve mal kaybının önlenmesi için Özerk Yönetimin müzakere ve diyaloga dayalı çözüme varmasını önemli buluyor ve destekliyoruz. Bu anlaşmayı, ulaşılmış son durak değil, uzun bir yürüyüşün başlangıcı olarak görüyoruz. Şam Hükümeti destekçileri ne yaparlarsa yapsınlar, üniter bir Suriye'ye dönüş olmayacaktır; çünkü bu anlaşma ile ademi merkezîyetçi bir Suriye'ye

gidişin ilk adımları atılmıştır. Bu adımların izinde, şu ya da bu şekilde, Dürzi ve Nusayri halkı da yürüyecektir.

Asıl mücadele bundan sonra başlıyor!

Rojava Kürdistan'ı halkının önünde uzun bir yol var. Rojava Kürt siyaseti, "ben sınırlı da olsa kazanım elde ettim ve varlığımızı koruduk" demekle yetinmeden; Suriye'de başta Dürzi, Alevi ve Hıristiyan halklar olmak üzere ilişkilerini düne göre daha fazla geliştirmelidir. Çünkü bu Selefi cihadist grubun hem ne yapacağı hem de geleceği belirsizdir. Bu nedenle:

- Varılan anlaşma ile elde edilen kazanımlar mutlaka Anayasa ile güvenceye alınmalıdır.

- Anlaşmada, başta Kürt dili alanında olmak üzere, var olan belirsizliklerin hızla giderilerek yasal güvenceye alınması önemli bir diğer hedefdir.

- Suriye'deki HTŞ rejiminin genel olarak demokratikleştirilmesi çok zor olsa da mücadele edilmesi gereken bir diğer hedef olmalıdır. Genel olarak demokrasinin güçlendirilmesi, başta Kürt, Dürzi ve Alevi halkları olmak üzere Suriye halklarının yararına olacaktır.

- Rojava iç siyasi ittifakının sağlanması bugün daha da önemli hâle gelmiştir. Tem-Dem ile ENKS arasında 26 Nisan 2025'te varılan anlaşmaya sadık kalınarak iç ulusal birlik kalıcılaştırılmalıdır.

- Yaşananlardan da görüldü ki Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile Rojava Kürdistan'ı arasındaki ilişkiler yaşamsaldır. KKP olarak, Özerk Rojava ile Kürdistan Bölgesel Yönetimi arasındaki ulusal ittifakın günübirlik taktik değil, stratejik olarak kalıcılaştırılmasını savunduk.

Rojava Kürdistan'ındaki kazanımları ortadan kaldırmak hedefiyle varılan uzlaşmanın etkisi, Kürdistan halkının ayağa kalkması ve dostlarının desteğiyle önemli oranda zayıflatılmıştır.

Başta Rojava Kürdistan'ı olmak üzere, dört parça Kürdistan'daki ve diasporadaki halkımıza; Federal Kürdistan Bölgesi Hükümeti'ne, halklarına ve siyasi partilerine ve Kürt halkının uluslararası dostlarına sonsuz teşekkürler.

Partiya Komunîsta Kurdistan – KKP

22.01.2026



LENÎN RABÛ

*1870 sale
Şîrîn Lenîn hatîye dinê*

*Berê xemgîn kul ketinê
Milletê Kurd da xwendinê*

*Dewra berê belengaz bûn
Lenîn rabû em xelas bûn*

*Navê Lenîn şîrîn şa bû
Îlmê Marksîst xanedan bû.*

Sûsika Simo